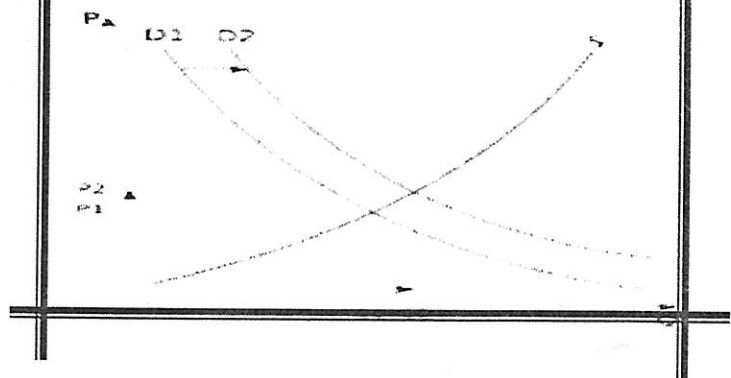
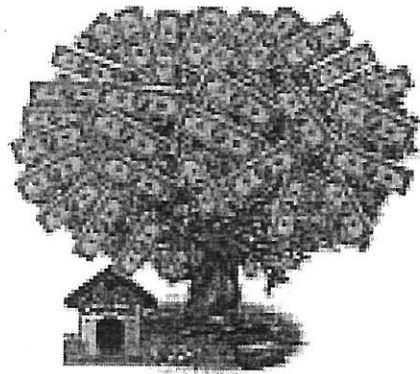
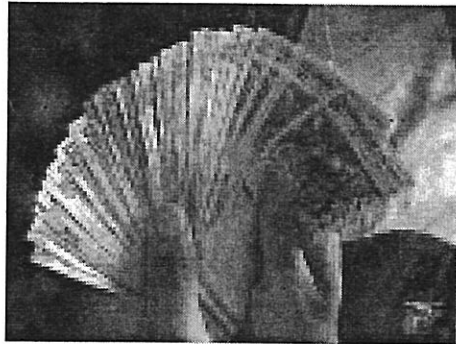

รายวิชา 205105

เศรษฐศาสตร์มหภาค

Macroeconomics

โดย... ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล ดอนขวา

อาจารย์ประจำสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

85.-

คำนำ

เอกสารประกอบการสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาคเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอนของนักศึกษาหลักสูตรการจัดการบัณฑิตชั้นปีที่ 1 ประกอบด้วย เนื้อหาที่ครอบคลุมตามรายละเอียดของวิชาตามหลักสูตรที่ได้รับความเห็นชอบจากสภาวิชาการและสภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ประกอบด้วย 10 บทเรียน ได้แก่ บทนำ รายได้ประชาชาติ องค์กรประกอบของรายจ่ายประชาชาติ อุปสงค์ของระบบเศรษฐกิจ อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ นโยบายการเงินและนโยบายการคลัง เงินเฟ้อและ การว่างงาน ความจำเป็นเร่งด่วนโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจ การค้าระหว่างประเทศ และดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ในแต่ละบทจะมีแบบคำถามเพื่อการทบทวน เพื่อให้นักศึกษาทดลองทำด้วยวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนความรู้ และความเข้าใจในบทเรียน

ขอขอบคุณผู้บริหารสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีที่ได้เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรการจัดการบัณฑิต จนเป็นที่มาของเอกสารประกอบการสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาคเล่มนี้ และจะดำเนินการปรับปรุงเพื่อให้มีความสมบูรณ์ที่จะเป็นเอกสารคำสอน และตำราต่อไป

ขวัญกมล ดอนขวา

สิงหาคม 2551

สารบัญ

บทที่

1	บทนำ.....	1
1.1	ความหมายของเศรษฐศาสตร์มหภาค.....	1
1.2	การพัฒนาเศรษฐศาสตร์มหภาค.....	1
1.3	ผลผลิตที่แท้จริง และผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นได้.....	2
1.4	วิธีวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์มหภาค.....	4
1.5	ตัวแปรในเชิงเศรษฐศาสตร์มหภาค.....	4
1.6	แบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาคและสมการเศรษฐศาสตร์มหภาค.....	5
1.7	ประโยชน์ของการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค.....	8
1.8	สรุป.....	9
1.9	คำถามเพื่อการทบทวน.....	10
2	รายได้ประชาชาติ.....	11
2.1	ความหมาย และความสำคัญของรายได้ประชาชาติ.....	11
2.2	วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติ.....	15
2.3	โครงสร้างของมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติ.....	18
2.4	การคำนวณรายได้ประชาชาติ ตามราคาตลาดและราคาคงที่.....	20
2.5	รายได้ประชาชาติกรณีที่มีการค้าระหว่างประเทศ และไม่มีการค้าระหว่างประเทศ....	23
2.6	ปัญหาทางด้านแนวความคิดในการคำนวณรายได้ประชาชาติ.....	26
2.7	สรุป.....	28
2.8	คำถามเพื่อการทบทวน.....	29
3	องค์ประกอบของรายจ่ายประชาชาติ.....	
3.1	บทนำ.....	30
3.2	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค.....	30
3.3	ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน.....	38
3.4	ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล.....	43
3.5	การส่งออกและการนำเข้า.....	45
3.6	สรุป.....	47
3.7	คำถามเพื่อการทบทวน.....	48

บทที่

4	อุปสงค์ร่วมของระบบเศรษฐกิจ.....	
4.1	บทนำ.....	
4.2	ความหมาย และองค์ประกอบอุปสงค์ร่วมของเศรษฐกิจ.....	
4.3	ผลกระทบจากมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ย และผลกระทบจากมูลค่าการส่งออกสุทธิ.....	
4.4	การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์ร่วมในระบบเศรษฐกิจ.....	
4.5	การนำแนวความคิดเรื่องอุปสงค์ร่วมของระบบเศรษฐกิจไปใช้ประโยชน์.....	
4.6	สรุป.....	
4.7	คำถามเพื่อการทบทวน.....	
5	อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ.....	
5.1	บทนำ.....	
5.2	ความหมาย และประเภทของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ.....	
5.3	เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวคิดของเคนท์.....	
5.4	เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวคิดของคลาสสิก.....	
5.5	เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจในช่วงหลังจาก ระหว่างเคนท์และคลาสสิก.....	
5.6	การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ.....	
5.7	สรุป.....	
5.8	คำถามเพื่อการทบทวน.....	
6	นโยบายการเงินและนโยบายการคลัง.....	
6.1	บทนำ.....	
6.2	อุปสงค์และอุปทานของเงิน.....	
6.3	อัตราดอกเบี้ยสมดุล หรืออัตราดอกเบี้ยดุลยภาพ.....	7
6.4	มูลค่าของเงิน กับทฤษฎีการเงินเบื้องต้น.....	7
6.5	สถาบันการเงิน.....	7
6.6	นโยบายการเงิน และผลของการใช้นโยบายการเงิน.....	7
6.7	การคลังรัฐบาล.....	7
6.8	นโยบายการคลัง และผลของการใช้นโยบายการคลัง.....	7
6.9	สรุป.....	8
6.10	คำถามเพื่อการทบทวน.....	8

บทที่

7	เงินเพื่อและการว่างงาน.....	82
7.1	บทนำ.....	82
7.2	ความหมายและสาเหตุของการเกิดภาวะเงินเพื่อ.....	82
7.3	ผลกระทบของภาวะเงินเพื่อที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ.....	86
7.4	การว่างงาน และประเภทของการว่างงาน.....	86
7.5	ผลกระทบของการเกิดปัญหาการว่างงาน.....	87
7.6	การแก้ไขปัญหาการว่างงาน.....	89
7.7	ความสัมพันธ์ระหว่างเงินเพื่อกับการว่างงาน.....	89
7.8	สรุป.....	91
7.9	คำถามเพื่อการทบทวน.....	92
8	ความจำเป็นทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจ.....	93
8.1	บทนำ.....	93
8.2	การพัฒนาเศรษฐกิจ.....	94
8.3	สรุป.....	111
8.4	คำถามเพื่อการทบทวน.....	112
9	การค้าระหว่างประเทศ.....	113
9.1	บทนำ.....	113
9.2	ความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศ.....	113
9.3	ความแตกต่างระหว่างการค้าระหว่างประเทศและการค้าภายในประเทศ.....	114
9.4	ระบบการเงินระหว่างประเทศ.....	115
9.5	อุปสงค์และอุปทานเงินตราต่างประเทศ.....	116
9.6	ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ.....	118
9.7	นโยบายการค้าระหว่างประเทศ.....	124
9.8	สรุป.....	126
9.9	คำถามเพื่อการทบทวน.....	127

บทที่

- 10 **ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ.....**
- 10.1 **บทนำ.....**
- 10.2 **ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ.....**
- 10.3 **ดุลการชำระเงินในความหมายทางเศรษฐศาสตร์.....**
- 10.4 **ดุลการชำระเงินของประเทศไทย.....**
- 10.5 **การแก้ปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุล.....**
- 10.6 **สรุป.....**
- 10.7 **คำถามเพื่อการทบทวน.....**

เอกสารอ้างอิง

สารบัญตาราง

ตารางที่

2.1	ความสัมพันธ์ระหว่าง GNP NNP NI PI และ DPI.....	15
2.2	ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น ของประเทศไทย ณ ราคาตลาด.....	20
2.3	การคำนวณรายได้ประชาชาติ ณ ราคาตลาด.....	21
2.4	การหาค่าดัชนีราคาในช่วงปี พ.ศ. 2536 -2550 โดย พ.ศ. 2545 เป็นปีฐาน.....	22
3.1	แสดงระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคล การบริโภค และการออม.....	33
3.2	แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง APC APS MPC และ MPS.....	35
8.1	ระดับและอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2545-2549..	95
8.2	เป้าหมายหลักด้านเศรษฐกิจในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8.....	108
9.1	การผลิตข้าวกับยางพาราของประเทศไทยและมาเลเซียเทียบต่อคนงาน หนึ่งคนต่อสัปดาห์.....	119
9.2	จำนวนแรงงาน (ใน 1 ปี) ที่ใช้ในการผลิต.....	119
9.3	การผลิตของคนงานหนึ่งคนในหนึ่งสัปดาห์.....	120
10.1	ดุลการชำระเงินของประเทศไทย.....	133

สารบัญรูปลภาพ

รูปลภาพที่

- 1.1 ผลិតภณัฑ์ประชาชาติเบื่องต้นที่คาคว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้ กับผลิตภณัฑ์ประชาชาติเบื่องต้นที่เป็นจริง.....
- 2.1 รายได้ประชาชาติ กรณีไม่มีการค้ากับต่างประเทศ.....
- 2.2 แสดงรายได้ประชาชาติกรณีมีการค้ากับต่างประเทศ.....
- 3.1 จากตารางที่ 3.1.....
- 3.2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคกับรายได้.....
- 3.3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับรายได้ที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน.
- 3.4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับรายได้.....
- 3.5 แสดงเส้นอุปสงค์การลงทุน.....
- 3.6 แสดงเส้นรายจ่ายของรัฐบาลที่เป็นอิสระจากรายได้ประชาชาติ.....
- 4.1 เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ.....
- 4.2 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเนื่องจากค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง.....
- 4.3 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงในตลาดเงินตราเปลี่ยนแปลง.....
- 4.4 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากค่าใช้จ่ายของรัฐบาลเปลี่ยนแปลง.....
- 4.5 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากมูลค่าการส่งออกสุทธิเปลี่ยนแปลง.....
- 5.1 เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวคิดของเคนท์.....
- 5.2 เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวคิดของกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก.....
- 5.3 อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ 3 ช่วง ของเคนท์ ช่วงกลาง (ยุคหลังเคนท์และคลาสสิก) และกลุ่มคลาสสิก.....
- 5.4 แสดงการเปลี่ยนแปลงคุณภาพเมื่ออุปสงค์รวม ของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงใน 3 ประเภทของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ.....
- 5.5 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวมในระบบเศรษฐกิจ.....

รูปภาพที่

6.1	แสดงอุปสงค์ของเงินกับอัตราดอกเบี้ย.....	71
6.2	แสดงอุปทานของเงิน กับอัตราดอกเบี้ย.....	72
6.3	แสดงดุลยภาพในตลาดการเงินตรา.....	73
7.1	แสดงภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากอุปสงค์รวมเพิ่มขึ้น.....	83
7.2	แสดงภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น.....	84
7.3	แสดงภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจ.....	85
7.4	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเงินเฟ้อกับการว่างงาน.....	90
8.1	แสดงเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต.....	94
9.1	อุปสงค์ อุปทาน อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ และปริมาณเงินตราต่างประเทศ ในตลาดเงินตราต่างประเทศ.....	117
9.2	การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานลดลงเนื่องจากมีมูลค่าการส่งออกลดลง.....	118
9.3	เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตของประเทศ ก และประเทศ ข.....	122
9.4	เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตเมื่อมีค่าเสียโอกาส หรือต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น.....	123

บทที่ 1

บทนำ

(Introduction)

1.1 ความหมายของเศรษฐศาสตร์มหภาค

เศรษฐศาสตร์มหภาค หมายถึง การศึกษาระบบเศรษฐกิจในภาพรวมในระดับชาติและนานาชาติ หรือองค์ประกอบของระบบเศรษฐกิจที่สำคัญ เป็นการศึกษาที่มองในภาพรวมมากกว่าที่จะลงรายละเอียดของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับชาติ เช่น แทนที่เศรษฐศาสตร์มหภาคจะเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่ขายได้ในแต่ละประเภท แต่นักเศรษฐศาสตร์มหภาคจะมองภาพรวมว่าผู้บริโภคมีค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าหรือบริการในภาพรวมมากกว่า หรือ มูลค่าที่มีผู้ผลิตลงทุนในการสร้างโรงงานและอุปกรณ์ทั้งหมด นอกจากนี้เศรษฐศาสตร์มหภาคยังศึกษารวมถึงการผลิต การว่างงานและภาวะเงินเฟ้อในระดับชาติอีกด้วย โดยมักเริ่มต้นด้วยคำถามต่อไปนี้

1. อะไรเป็นปัจจัยกำหนดระดับราคาในระบบ เศรษฐกิจ หรือ อัตราเงินเฟ้อ
2. อะไรเป็นปัจจัยกำหนดระดับการผลิตและรายได้ประชาชาติ
3. อะไรเป็นปัจจัยกำหนดระดับการว่างงานและการจ้างงาน
4. ผลกระทบของนโยบายการเงินและการคลังที่มีต่อระดับราคา รายได้ การผลิต การจ้างงาน และการว่างงาน
5. รัฐบาลเข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาเงินเฟ้อ การว่างงาน และเศรษฐกิจถดถอยได้อย่างไร

1.2 การพัฒนาเศรษฐศาสตร์มหภาค

ในปี ค.ศ.1936 J.M. Keynes ได้เขียนหนังสือชื่อ “The General Theory of Employment, Interest and Money” ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค และหลังจากนั้นโครงสร้างทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาคได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 2 แนวทาง คือ (1) ได้มีการผสมผสานกันระหว่างทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค เช่น รูปแบบการบริโภคและรูปแบบการลงทุน ได้อาศัยพื้นฐานทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค และทฤษฎีการผลิต เป็นต้น (2) ยังมีข้อสงสัยจากการค้นพบของเคนส์เพิ่มเติมจึงมีการศึกษาแบบจำลองดุลยภาพในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น ดังที่ David J. Ott และคณะ (อ้างในประเจิด สิ้นทรัพย์, 2524, หน้า 1)

เมื่อมีภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่รุนแรงในทศวรรษที่ 4 การตีพิมพ์หนังสือ “ทฤษฎีทั่วไป” (General Theory) ของเคนท์ ในปี ค.ศ. 1936 ซึ่งได้เป็นจุดเริ่มต้นของเศรษฐศาสตร์มหภาคสมัยใหม่ เน้นการวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยที่เป็นเหตุของภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่รุนแรงอย่างต่อเนื่อง โดยวิเคราะห์ถึงวิธีการป้องกันและวิธีรักษาไว้ซึ่งระบบเศรษฐกิจที่มีการจ้างงานเต็มที่ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับว่าด้วยปัจจัยที่กำหนดระดับและอัตราความจำเรอติบโต ทฤษฎีว่าด้วยความจำเรอติบโต และกำหนดรายได้หรือทฤษฎีว่าด้วยเสถียรภาพ

1.3 ผลผลิตที่แท้จริง และผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้

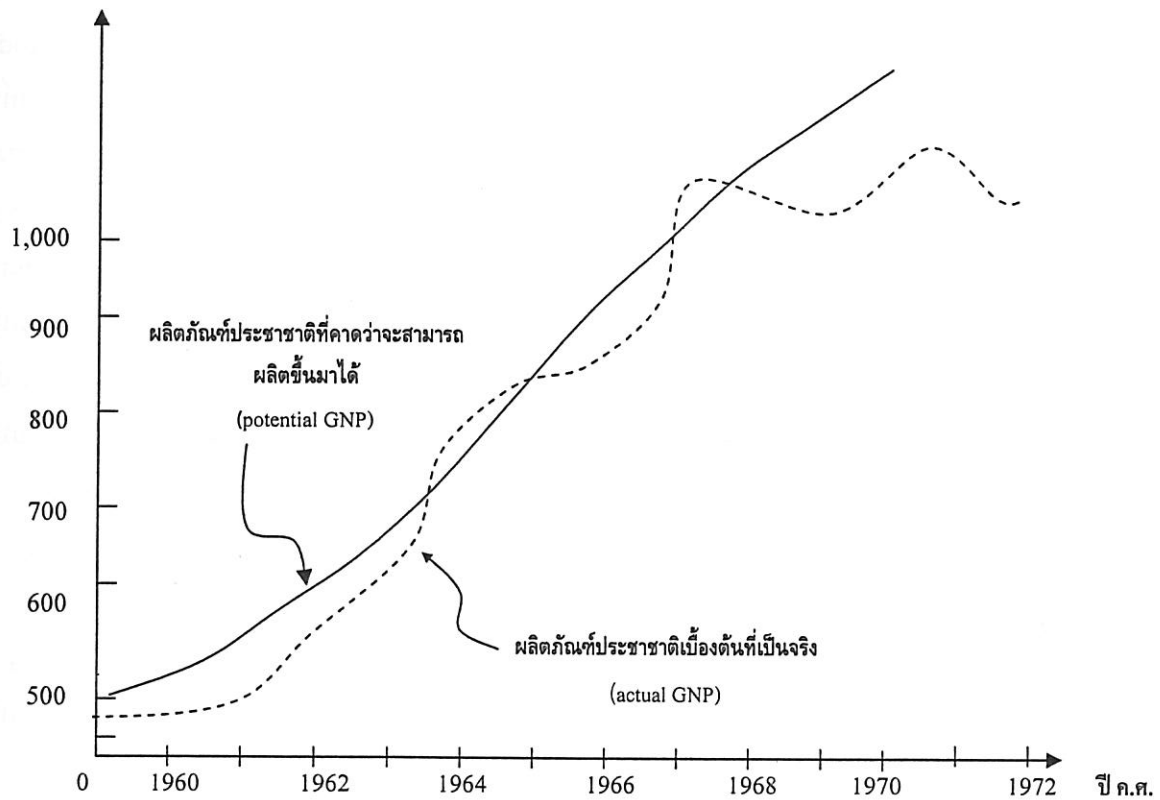
ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจใน 2 ประเด็นดังต่อไปนี้ก่อนที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ ผลผลิตที่แท้จริง (actual output) และผลผลิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (potential output)

ผลผลิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น หมายถึง ผลผลิตที่ควรเกิดขึ้นหรือควรจะได้รับเมื่อเศรษฐกิจมีการจ้างงานเต็มที่ (full employment) โดยทุนและแรงงานถูกนำมาใช้ในอัตราปกติ (ความน่าจะเป็น)

ผลผลิตที่แท้จริง หมายถึง ผลผลิตที่เกิดขึ้น เมื่อมีการนำทุนและแรงงานมาใช้ในเศรษฐกิจซึ่งไม่อยู่ในภาวะที่เกิดการจ้างงานเต็มที่ (สิ่งที่เกิดขึ้นจริง)

ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผลผลิตที่แท้จริงอาจทำให้เกิดช่องว่าง ผลผลิต (output gap) จากอัตราส่วนของผลผลิตที่เป็นจริงต่อผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ (ratio of actual potential output) การอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่จุดเริ่มต้นของการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค ได้ดังรูปภาพที่ 1.1

รายได้ประชาชาติ (GNP)
(หน่วย : พันล้านดอลลาร์)

รูปภาพที่ 1.1 ผลิตภัณ์ประชาชาติเบื้องต้นที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้ กับผลิตภัณ์ประชาชาติเบื้องต้นที่เป็นจริง

ที่มา : ปรับปรุงจาก Richard G. Lipsey and Peter O. Steiner (อ้างในประเจิด สิ้นทรัพย์, 2524 , หน้า 5)

จากรูปภาพที่ 1.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตที่เป็นจริง กับผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้ โดยเส้นผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้จะแสดงถึงแนวทางผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้ของระบบเศรษฐกิจ เป็นเส้นที่แสดงถึงวิถีทางแนวโน้มของผลผลิตที่มีระดับการจ้างงานเต็มที่ โดยมีอัตราการว่างงานอัตราร้อยละ 5 สำหรับเส้นผลผลิตที่เป็นจริง จะแสดงถึงผลผลิตหรือผลิตภัณ์ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงที่ระบบเศรษฐกิจจะผลิตขึ้นมาได้ การว่างงานจะน้อยกว่าร้อยละ 5 ความแตกต่างระหว่างผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้กับผลผลิตที่แท้จริง เรียกว่า ช่องว่างของผลผลิต (output gap) หรือช่องว่างของผลิตภัณ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP gap) ทำอย่างไรที่ผลผลิตที่แท้จริงจะสอดคล้องกับผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้ในระบบเศรษฐกิจหนึ่ง วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการศึกษาและวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์มหภาค

1.4 วิเคราะห์เศรษฐกิจมหภาค

วิธีการวิเคราะห์เศรษฐกิจมหภาคจะใช้วิธีการวิเคราะห์ดุลยภาพในเชิงภาพรวมสำหรับอธิบายการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงผลผลิต การจ้างงาน และระดับราคา จากตลาดผลิตภัณฑ์ (pro market) ตลาดเงินตรา (money market) และ ตลาดแรงงาน (labour market) เข้ามาวิเคราะห์ร่วมกับฟังก์ชันการผลิต (production function) ซึ่งเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตและการจ้างงาน และเงื่อนไขด้านอุปสงค์และอุปทานในตลาด โดยเป็นปัจจัยกำหนดตัวแปรที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจมหภาค ผลผลิต การจ้างงาน ระดับราคา และอัตราดอกเบี้ย ที่เป็นผลจากการใช้นโยบายการเงินและนโยบายคลังของภาครัฐนั่นเอง ตัวอย่าง เช่น ถ้าหากรัฐบาลประกาศลดภาษี และเพิ่มค่าใช้จ่ายในการลงทุน กระตุ้นเศรษฐกิจนั้น จะมีผลต่ออุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ โดยที่ตลาดแรงงานและรูปแบบกระบวนการผลิตไม่เปลี่ยนแปลง จะเป็นผลให้ระดับผลผลิตและราคาสูงเพิ่มขึ้นจากเดิม เป็นต้น โดยนโยบายการคลัง และเพิ่มค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจดังกล่าวเป็นนโยบายการคลังนั่นเอง

1.5 ตัวแปรในเชิงเศรษฐกิจมหภาค

ตัวแปร หมายถึง จำนวนที่สามารถวัดได้ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปได้ ซึ่งมีความสำคัญเศรษฐกิจมหภาค แบ่งออกเป็น 2 ชนิด ที่มีความสำคัญที่สุด คือ ตัวแปรคงเหลือ (stock) และตัวแปรหมุนเวียน (flow) ซึ่งตัวแปรทั้งสองมีความหมายดังต่อไปนี้

1.5.1 ตัวแปรคงเหลือ เป็นตัวแปรที่ไม่จำเป็นต้องใช้มิติเวลา (time dimension) กล่าวคือ สิ่งที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน แต่จะต้องกำหนดให้ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง โดยเฉพาะ เช่น สต็อกของทุน (ca stock) และปริมาณเงิน (money supply) เป็นต้น ตัวอย่าง ได้แก่ ณ ปีพ.ศ. 2550 ประเทศไทย 500,000 ล้านบาท หรือ ณ วันที่ 1 มกราคม 2551 ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เท่า 90,000 ล้านบาท

1.5.2 ตัวแปรหมุนเวียน เป็นตัวแปรที่จำเป็นต้องมีมิติเวลาที่ต้องเชื่อมโยงมวลรวมในเศรษฐกิจตัวหนึ่งกับอีกตัวหนึ่ง เช่น รายได้และผลผลิต การบริโภค การลงทุน และการจ้างงาน ซึ่งคิหน่วยของเวลาหรือต่อหน่วยของระยะเวลา ตัวอย่าง ได้แก่ มูลค่ารายได้ในหนึ่งไตรมาส คือ $Y/4$ รายได้ตลาดห้าปี คือ $5Y$ (Y คือ ตัวแปรรายได้) หรือ จำนวนปีในการทำงานของแรงงาน (man-y) จำนวนวันในการทำงานของแรงงาน (man-day)

นอกจากนี้ตัวแปรอาจอยู่ในรูปของตัวแปรอัตราส่วน (ratio variables) ได้แก่ อัตราส่วนระหว่างตัวแปรหมุนเวียนสองตัว ซึ่งจะไม่มิติเวลา นอกจากนี้ตัวพารามิเตอร์เป็นตัวแปรอีกประเภทหนึ่งซึ่งนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงเป็นสัดส่วนตลอดระยะเวลาของตัวแปรหนึ่ง ตัวแปรประเภทนี้จะถูกกำหนดเป็นสัดส่วนหรือเป็นร้อยละต่อหน่วยของเวลาและจะมีมิติเวลา เช่น อัตราการเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น

1.6 แบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาคและสมการเศรษฐศาสตร์มหภาค

1.6.1 แบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาค

ในการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาคนั้น แบบจำลองจะมีความสำคัญในการวิเคราะห์สภาพทางเศรษฐกิจ การสร้างแบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาคนั้นจำเป็นต้องมีกรอบแนวคิดอยู่เบื้องหลัง เพื่อให้แบบจำลองดังกล่าวสมเหตุสมผล แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์มหภาคนั้นมีอยู่ 2 รูปแบบดังต่อไปนี้

1.6.1.1 แบบพรรณนา (description model) หมายถึง การสร้างข้อความเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในเชิงมวลรวมของระบบเศรษฐกิจ (aggregates) ประเภทต่างๆ ข้อความดังกล่าวเป็นแบบคำพูดเชิงบรรยาย หรือ เป็นแบบใช้คณิตศาสตร์ก็ได้ เช่น การออมในระบบเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก หรือ $S = f(i)$ โดยที่ S คือ มูลค่าการออมในระบบเศรษฐกิจ และ i คือ อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก เป็นต้น

1.6.1.2 แบบการวิเคราะห์ (analysis model) หมายถึง การวิเคราะห์ที่ประกอบด้วยการได้มาซึ่งมีการแสดงนัยสำคัญ หรือความหมายจากความสัมพันธ์ และอาจใช้คำพูดหรือใช้คณิตศาสตร์ เช่นเดียวกับแบบจำลองแบบพรรณนาก็ได้ เช่น ค่าใช้จ่ายในการบริโภคขึ้นอยู่กับรายได้สุทธิที่พ้นภาวะภาษีแล้ว หรือ $C = f(y)$ หรือ $C = a + by$ โดยที่

C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค
Y	คือ	รายได้ที่พ้นภาวะภาษี
a	คือ	ค่าพารามิเตอร์ ที่แสดงถึงค่าใช้จ่ายในการบริโภค เมื่อไม่มีรายได้ ($y=0$)
b	คือ	ค่าพารามิเตอร์ที่เป็นค่าสัมประสิทธิ์ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้พ้นภาวะภาษี กับค่าใช้จ่ายในการบริโภค

การนำคณิตศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจมหภาคในแบบจำลองนั้นได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

- 1) คณิตศาสตร์ช่วยวิเคราะห์แบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาคโดยสามารถนิยามตัวแปรต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมมุติฐานในทางเศรษฐศาสตร์มหภาค ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อุปสงค์ของการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับอัตราค่าจ้าง”

$$D_L = f(W)$$

โดยที่

D_L คือ อุปสงค์หรือความต้องการจ้างงานของนายจ้างในระบบเศรษฐกิจ (demand for labour)

W คือ อัตราค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ (wages)

2) คณิตศาสตร์ช่วยให้ได้มาซึ่งข้อสรุปต่างๆ จากปัญหาทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคที่มีความยุ่งยากและสลับซับซ้อนระหว่างตัวแปรต่างๆ ซึ่งมีอยู่มากซึ่งไม่สามารถหาข้อสรุปได้จากการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาได้ ดังตัวต่อไปนี้

“รายได้ประชาชาติขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายในการบริโภคและค่าใช้จ่ายในการลงทุนซึ่งค่าใช้จ่ายในการบริโภคขึ้นอยู่กับรายได้พื้นภาวะภายใน ส่วนค่าใช้จ่ายในการลงทุนนั้นขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้”

$$\begin{aligned} \text{GNP} &= f(C, I) \\ C &= f(Y) = a + bY \\ I &= f(i) = c - di \end{aligned}$$

โดยที่

- GNP คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Grass Domestic Product)
- C คือ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค
- I คือ ค่าใช้จ่ายในการลงทุน
- Y คือ รายได้พื้นภาวะภายใน
- i คือ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้
- a, b, c และ d คือ ค่าพารามิเตอร์

3) การนำคณิตศาสตร์มาใช้ในแบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาคยังเป็นสิ่งที่จำเสมอในการสร้างทฤษฎี เพื่อช่วยพิสูจน์โดยวิธีการทางสถิติ เพราะจะประหยัดเวลา และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์มหภาคยังสามารถแบ่งประเภทตามแนวคิดระบบเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้

- 1) แบบจำลองเศรษฐกิจแห่งชาติ
 - แบบจำลองรายได้ประชาชาติ
 - (1) แบบจำลองการกำหนดรายได้
 - (2) แบบจำลองการสะสมทุนและความจำเป็นเร่งด่วน
 - แบบจำลองผลผลิต-ปัจจัยการผลิต
- 2) แบบจำลองเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

1.6.2 สมการเศรษฐศาสตร์มหภาค

แบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาคสร้างขึ้นมาจากวัตถุประสงค์อธิบายพฤติกรรมของตัวแปรต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจ แบบจำลองแต่ละประเภทจะพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และ ข้อมูลของแบบจำลอง เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดที่ใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ในแบบจำลอง คือ สมการทางคณิตศาสตร์ ดังนั้น ในหัวข้อนี้ควรได้พิจารณาประเภทต่างๆ ของสมการเศรษฐศาสตร์มหภาค ดังต่อไปนี้

1.6.2.1 สมการแสดงพฤติกรรม (behavioral equation)

สมการแสดงพฤติกรรมนั้นเป็นสมการทางเศรษฐศาสตร์มหภาคที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ เชิงพฤติกรรมของกลุ่มต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ ฟังก์ชันการบริโภค (consumption function) และ ฟังก์ชันการลงทุน (investment function) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรในรูปแบบสมการได้ดังนี้

$$\begin{aligned} C &= f(Y) = a+bY \\ I &= f(i) = c-di \end{aligned}$$

1.6.2.2 สมการทางด้านเทคนิค (technical equation)

สมการด้านเทคนิคหรือมีชื่ออีกว่าเป็นสมการด้านสถาบัน (institutional equation) เป็นสมการทางเศรษฐศาสตร์มหภาคที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรทางด้านเทคโนโลยีหรือทางสถาบัน ได้แก่ ฟังก์ชันการผลิตรวม (aggregate production function) และฟังก์ชันภาษี (tax function) ซึ่งแสดงรูปแบบของความสัมพันธ์ได้ดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned} Y &= f(L, K) \\ T &= f(Y) \end{aligned}$$

โดยที่

Y	คือ	ผลผลิตรวมของระบบเศรษฐกิจ
T	คือ	รายได้ของรัฐบาลจากภาษี
L	คือ	ปัจจัยแรงงานในระบบเศรษฐกิจ
K	คือ	ปัจจัยทุนในระบบเศรษฐกิจ

1.6.2.3 สมการแสดงเอกลักษณ์ (identity equation)

สมการแสดงเอกลักษณ์ หรือมีชื่ออีกว่าเป็นสมการแสดงความหมาย (definitional equation) เป็นสมการที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรในเรื่องของความสมดุลกันซึ่งเป็นความจริงโดยคำจำกัดความ ได้แก่ อุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เท่ากับอุปทานรวมของเศรษฐกิจ ซึ่งแสดงได้ดังต่อไปนี้

$$AD = AS$$

โดยที่

AD คือ อุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ (aggregate demand)

AS คือ อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ (aggregate supply)

1.6.2.4 สมการแสดงเงื่อนไขดุลยภาพ (equilibrium condition equation)

สมการแสดงเงื่อนไขดุลยภาพ เป็นสมการทางเศรษฐศาสตร์มหภาคที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่แสดงเงื่อนไขดุลยภาพที่ได้กำหนดขึ้นไว้ ได้แก่ อุปสงค์แรงงานจะเท่ากับทานแรงงาน ซึ่งความสัมพันธ์นี้เป็นจริง เพราะดุลยภาพในตลาดแรงงานได้ถูกสมมุติมาเช่น

$$D_L = S_L$$

โดยที่

D_L คือ อุปสงค์ของการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจของตลาดแรงงาน

S_L คือ อุปทานของการเสนอขายแรงงานในตลาดแรงงาน

1.7 ประโยชน์ของการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค

ในการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาคนั้นมีประโยชน์มากมายและสามารถนำไปใช้ใดำรงชีวิตของประชากรทั่วไป ตลอดจนมีประโยชน์ต่อรัฐบาลในการกำหนดนโยบายในภาพรวมระบบเศรษฐกิจ กล่าวคือ ได้เรียนรู้ และมีความเข้าใจหลักการทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยรายได้ประชพฤติกรรมส่วนรวมของผู้บริโภค การออม และการลงทุน ความจำเป็นเหตุบิดาทางด้านเศรษฐกิจ บทของรัฐบาลในการกำหนด และนำไปปฏิบัติของนโยบายการเงินและนโยบายการคลัง ผลกระทบต่ต่างประเทศต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ ปัญหาเงินเฟ้อ และเงินฝืด วัฏจักรธุรกิจ ปัญหาการว่างนโยบายในการรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ

ดังนั้น การศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาคจึงมีประโยชน์สำหรับการนำไปประยุกต์ใภาครัฐบาล และภาคประชาชน สำหรับการตัดสินใจทั้งระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ และต่างประเทศอีกด้วย

1.8 สรุป

บทนำในเศรษฐศาสตร์มหภาคนั้นได้ศึกษา เรียนรู้ และทำความเข้าใจถึงความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์มหภาค ซึ่งเป็นการมองในภาพรวมมากกว่าที่จะลงในรายละเอียดของกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจในระดับชาติ ตลอดจนผลกระทบที่เกิดจากภาคต่างประเทศอีกด้วย นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงภาพรวมของการพัฒนาเศรษฐศาสตร์มหภาค ผลผลิตที่แท้จริงและผลผลิตที่คาดว่าจะระบบเศรษฐกิจจะสามารถผลิตขึ้นมาได้ วิธีการวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคซึ่งเป็นการวิเคราะห์ดุลยภาพในเชิงมวลรวมเพื่ออธิบายการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงผลผลิต การจ้างงาน และระดับราคา จากตลาดผลิตภัณฑ์ ตลาดเงินตราและตลาดแรงงานเข้ามาวิเคราะห์ร่วมกับฟังก์ชันการผลิต โดยเชื่อมโยงจากตัวแปรในเชิงเศรษฐศาสตร์มหภาคที่สามารถวัดค่าออกมาได้ทั้งตัวแปรที่เป็นตัวแปรคงเหลือ และตัวแปรหมุนเวียนซึ่งอาจอยู่ในรูปของตัวแปรอัตราส่วน หรือ ตัวแปรอาจเป็นตัวพารามิเตอร์ก็ได้

ในการศึกษาถึงเศรษฐศาสตร์มหภาคนั้นได้มีการอธิบายถึงแบบจำลองของเศรษฐศาสตร์มหภาค ที่มีทั้งรูปแบบพรรณนาฯ และรูปแบบการวิเคราะห์ที่มีการเชื่อมโยงกับสมการเศรษฐศาสตร์มหภาค โดยนักคณิตศาสตร์เข้ามามีส่วนสำคัญในการกำหนดแบบจำลองแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะปัญหาเศรษฐศาสตร์มหภาคที่มีความสลับซับซ้อนทำให้การศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาคมีประโยชน์มากยิ่งขึ้น ทั้งการตัดสินใจของภาคประชาชนและการวางนโยบาย ตลอดจนนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของรัฐบาลอีกด้วย

1.9 คำถามเพื่อการทบทวน

1. จงอธิบายความหมาย และความสำคัญของการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค
2. จงอธิบายถึงจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเศรษฐศาสตร์มหภาค
3. จงอธิบายความสัมพันธ์ของผลผลิตที่แท้จริง และผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นม
ดังกล่าวว่าเชื่อมโยงกับการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาคได้อย่างไร
4. นักศึกษาได้เรียนรู้ถึงวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์มหภาคอย่างไรบ้าง และมีความเข้าใจอย่างไร
5. ตัวแปรทางเศรษฐศาสตร์มหภาค ได้แก่ ตัวแปรอะไรบ้าง และมีลักษณะอย่างไร
6. อธิบายถึงรูปแบบของแบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาคว่ามีรูปแบบ และอะไรบ้าง จงอธิบาย
รูปแบบดังกล่าว
7. ขอให้นักศึกษาอธิบายถึงความเชื่อมโยงระหว่างแบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาค
สมการเศรษฐศาสตร์มหภาค
8. คณิตศาสตร์มีประโยชน์อย่างไรต่อการศึกษเศรษฐศาสตร์มหภาค จงอธิบายให้เข้าใจ
9. การศึกษาเรื่องเศรษฐศาสตร์มหภาคในบทที่ 1 นั้น ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้อะไรบ้าง แล
นำไปประยุกต์ได้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร จงอธิบาย

บทที่ 2

รายได้ประชาชาติ

(International Incomes)

2.1 ความหมาย และความสำคัญของรายได้ประชาชาติ

รายได้ประชาชาติ หมายถึง รายได้รวมจากสินค้าและบริการที่ประชาชนของประเทศใดประเทศหนึ่งทำมาหาได้ในระยะเวลาหนึ่ง ตามปกติจะคิดทุกๆ 1 ปี รายได้ประชาชาติจะนำไปสู่การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มหภาค ได้แก่ การจ้างงาน วัฏจักรเศรษฐกิจ การเงินการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เป็นต้น

คนจนกับคนรวยนั้นใช้รายได้เป็นตัวชี้วัด ระดับบริษัทนั้นความมั่นคงของกิจการดูจากตัวชี้วัดทางด้านการเงินจากงบการเงิน ได้แก่ งบดุล งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด สำหรับในระดับชาติ และนานาชาตินั้นการเปรียบเทียบว่าประเทศใดร่ำรวยหรือยากจนจะวัดจากบัญชีรายได้ประชาชาตินั้นเอง โดยรายได้ประชาชาติหรือบัญชีประชาชาติ เป็นบัญชีที่ให้เห็นขนาดของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ระบบเศรษฐกิจนั้นมีอยู่ ประเทศที่มีรายได้ประชาชาติสูง ย่อมหมายถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจมีอยู่มาก นอกจากนี้รายได้ประชาชาติยังสามารถเป็นเครื่องมือตรวจสอบการทำงานของระบบเศรษฐกิจทั้งหมด และพิจารณาว่าเศรษฐกิจที่ผ่านมามีข้อดีและข้อเสียอย่างไร เพื่อที่จะได้ทำการแก้ไขก่อนที่จะมีปัญหาคาความรุนแรงในระบบเศรษฐกิจมากจนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันเวลา ดังนั้นรายได้ประชาชาติจึงเป็นเครื่องมือชี้วัดถึงฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศในช่วงเวลาต่างๆ กัน โดยต้องพิจารณารวมไปถึงขนาดของประชากร และระดับราคาสินค้าทั่วไปด้วย

ประเทศต่างๆ มีการคิดรายได้ประชาชาติในรูปแบบของบัญชี โดยทั่วไปมี 3 ระบบคือ

1) ระบบบัญชีรายได้ประชาชาติขององค์การสหประชาชาติ

บัญชีประชาชาติที่จัดทำรูปแบบนี้ต้องเกิดกับประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ โดยประเทศไทยเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ เช่นเดียวกับประเทศส่วนใหญ่ ดังนั้น จึงจัดทำบัญชีประชาชาติในรูปแบบนี้

2) ระบบบัญชีรายได้ประชาชาติของสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้จัดทำบัญชีรายได้ประชาชาติเพียงประเทศเดียว

3) ระบบบัญชีรายได้ประชาชาติของประเทศคอมมิวนิสต์

การจัดทำระบบบัญชีลักษณะนี้เกิดขึ้นเฉพาะประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ ปัจจุบันรูปแบบบัญชีรายได้ประชาชาติดังกล่าวไม่มี เพราะเนื่องจากระบบเศรษฐกิจของประเทศที่เคยเป็นแบบคอมมิวนิสต์ได้เปลี่ยนแปลงไปอยู่ในรูปแบบอื่น ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เป็นต้น

รายได้ประชาชาติเป็นเครื่องมือที่นักเศรษฐศาสตร์สร้างขึ้นเพื่อใช้เปรียบเทียบฐานะเศรษฐกิจของประเทศในระยะเวลาต่างๆ กัน และเปรียบเทียบฐานะเศรษฐกิจกับประเทศต่างๆ รายได้ประชาชาติคำนวณออกมาได้มีความสำคัญอย่างน้อย 5 ประการ คือ

1. ในด้านศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ โดยการนำตัวเลขรายได้ประชาชาติไปใช้ศึกษาความเจริญหรือถดถอยทางเศรษฐศาสตร์ ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจเด่นชัดยิ่งขึ้น ความแตกต่างระหว่างรายได้กับรายจ่าย การใช้ทรัพยากรในกระบวนการทางเศรษฐกิจระหว่างหน่วยเศรษฐกิจต่าง

2. ในด้านวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจของประเทศ ระดับรายได้ประชาชาติจะเป็นเครื่องชี้เศรษฐกิจของประเทศ บ่งบอกให้ทราบว่าเศรษฐกิจกำลังรุ่งเรืองหรือตกต่ำ หรือใช้เปรียบเทียบประเทศอื่นๆ และชี้ให้เห็นการกระจายรายได้ตลอดจนมาตรฐานการครองชีพและระดับความเป็นอยู่ประชากร

3. ในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ ตัวเลขรายได้ประชาชาติเป็นเครื่องมือใช้ในการกำหนดนโยบาย หรือวางแผนเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต การวิเคราะห์รายได้ประชาชาติช่วยให้ทราบว่ารัฐควรจะทำอย่างไรที่จะเข้าแทรกแซง ส่งเสริมหรือตัดทอนกิจการประเภทใด และภายในขอบเขตเป็นการสมควร

4. ใช้เป็นเครื่องมือวางแผนนโยบายจัดเก็บภาษีอากร ตัวเลขรายได้ประชาชาติย่อมเป็นเครื่องชี้สำคัญที่รัฐใช้ประกอบการจัดเก็บภาษีอากร ทั้งภาษีทางตรง และภาษีทางอ้อม เพื่อให้ภาระภาษีที่บุคคลที่ควรต้องเสียภาษี ตัวเลขรายได้ประชาชาติจะชี้ให้เห็นขีดความสามารถในการเสียภาษี ประชากรกลุ่มต่างๆ ว่ามีอยู่เพียงใด

5. เทียบเคียงฐานะทางเศรษฐกิจ ตัวเลขรายได้ประชาชาติชี้ให้เห็นฐานะทางเศรษฐกิจประเทศเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น และเป็นช่องทางให้ศึกษาภาวะการณ่ว่าประเทศที่ด้อยพัฒนาจะเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจสาขาใด จึงจะพัฒนาทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้ว

รายได้ประชาชาติเป็นค่ากลางๆ แต่แท้ที่จริงแล้วรายได้ประชาชาติมี 6 ชนิด แต่ละขความหมายและความสัมพันธ์กันดังต่อไปนี้ (ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข, 2540, หน้า 103-104)

1. ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น (Gross Domestic Product : GDP) หมายถึง มูลค่ารวมสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย (Final Product) ที่ผลิตขึ้นในประเทศซึ่งคิดในรอบปีที่ผ่านมา โดยคำนึงถึงสัญชาติของผู้ผลิต เพราะเนื่องจากใช้ขอบเขตของประเทศเป็นเกณฑ์

2. ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (Gross National Product : GNP) หมายถึง มูลค่ารวมสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย (Final Product) ที่ผลิตโดยพลเมืองหรือประชากรและทรัพยากรของนั้นๆ ทั้งที่ผลิตขึ้นภายในและภายนอกประเทศในรอบปีที่ผ่านมานั้นคือ คำนึงถึงสัญชาติเป็นเกณฑ์

จ
ที่

$$\text{GNP} = \text{GDP} + \text{F}$$

โดยที่

F คือ รายได้สุทธิจากต่างประเทศ ซึ่งเกิดจากผลต่างของผลผลิตที่คนในประเทศทำมาหาได้ในต่างประเทศ และชาวต่างประเทศทำมาหาได้ในประเทศดังกล่าว

บ
ล

ะ

บ

ง

ญ

ะ

วัง

เ

เ

วง

วง

ว

มี

อง

ไม่

อง

า

3. ผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิ (Net National Product : NNP) หมายถึง มูลค่าของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่เกิดจากประชาชนของประเทศนั้นผลิตขึ้นมาได้ในรอบปีที่ผ่านมา โดยหักค่าใช้จ่ายที่ลงทุน (Capital Consumption Allowances) ออกแล้ว

$$\text{NNP} = \text{GDP} + \text{F} - \text{CCA}$$

$$\text{หรือ } \text{NNP} = \text{GNP} - \text{CCA}$$

โดยที่

CCA คือ ค่าใช้จ่ายที่ลงทุน (Capital Consumption Allowances)

ค่าใช้จ่ายที่ลงทุน หรือ CCA ประกอบด้วย

- ค่าเสื่อมราคา (Depreciation)
- ค่าเครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตที่ชำรุดสึกหรอหรือด้าสมัย
- ค่าทรัพย์สินสูญหาย (Accidental Damage) ได้แก่ ถูกไฟไหม้ ถูกน้ำท่วม ถูกโจรกรรม เป็นต้น

4. รายได้ประชาชาติ (National Income : NI) หมายถึง เป็นมูลค่ารวมของสินค้าและบริการประชาชาติที่ผลิตขึ้นในรอบปีที่ผ่านมา โดยหักด้วยค่าใช้จ่ายที่ลงทุนและภาษีทางอ้อมออกแล้ว

$$\text{NI} = \text{GNP} - \text{CCA} - \text{IBT}$$

$$\text{NI} = \text{NNP} - \text{IBT}$$

โดยที่

IBT คือ ภาษีทางอ้อมของธุรกิจ (Indirect Business Taxes)

ภาษีทางอ้อม ได้แก่ ภาษีการค้า ภาษีศุลกากร และภาษีสรรพสามิต เป็นต้น ซึ่งผู้ผลิตสามารถผลักภาษีให้กับผู้บริโภคได้ ทำให้มูลค่าของสินค้าที่ปรากฏอยู่ในรายได้ประชาชาติสูงกว่าความเป็นจริงไปเท่ากับภาษีทางอ้อมเหล่านั้น จึงจำเป็นต้องนำมาหักออก

5. รายได้ส่วนบุคคล (Personal Income : PI) หมายถึง รายได้ส่วนบุคคลทั้งหมดโดยรวมน รายได้ที่เป็นผลตอบแทนจากปัจจัยการผลิตและมีได้เป็นผลตอบแทนของปัจจัยการผลิต ซึ่งเป็นราย จะตกมาถึงมือบุคคลจริงๆ

$$PI = NI - \text{กำไรที่ธุรกิจกันไว้ขยายกิจการ} - \text{ภาษีเงินได้นิติบุคคล} + \text{เงินโอน}$$

กำไรสุทธิกันไว้ขยายกิจการและภาษีเงินได้นิติบุคคล มิได้ตกไปถึงมือของประชาชนผู้ถือ ส่วนเงินโอนนั้น จะมีทั้งเงิน โอนของรัฐบาล และเงินโอนส่วนบุคคล ซึ่งเป็นการโอนโดยไม่ ผลตอบแทน แต่เงินโอนดังกล่าวทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เงินโอนดังกล่าว เช่น เงินโอน รัฐบาลและเอกชนไปยังสถานสงเคราะห์ต่างๆ และมูลนิธิ เป็นต้น

6. รายได้ส่วนบุคคลสุทธิ (Disposable Personal Income : DPI) หมายถึง รายได้ของบุคคล สามารถนำไปใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการได้จริงๆ หลังจากหักค่าภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จึงเป็นร ของบุคคลที่เขาสามารถจะนำไปใช้จ่ายหรือเก็บออมได้ทันที

$$DPI = PI - IT$$

โดยที่

IT คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (Income Taxes

จากความหมายของรายได้ประชาชาติดังกล่าวทั้ง 6 ชนิดนั้น ต่างก็มีความเชื่อมโยงกัน

Economic Report of the President (Washington, D.C. : Government Printing Office, 1988

(David R. kamerschen and others, Macroeconomics, 1989, P.121) ดังแสดงได้ตามตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่าง GNP NNP NI PI และ DPI

หน่วย : พันล้านบาทสหรัฐ

ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP)	4,486.2
(ลบ) : ค่าใช้จ่ายที่กินทุน	479.4
เท่ากับ : ผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิ (NNP)	4,006.8
(ลบ) : ภาษีทางอ้อมของธุรกิจ	367.6
เงินโอนภาคธุรกิจ	23.2
ค่าความคาดเคลื่อนทางสถิติ	-6.8
(บวก) : เงินโอนจากรัฐ	13.1
เท่ากับ : รายได้ประชาชาติ (NI)	3,635.9
(ลบ) : กำไร	305.3
ดอกเบี่ยสุทธิ	336.7
ประกันสังคม	394.4
(บวก) : โอนเงินภาครัฐไปยังประชาชน	519.8
รายได้ดอกเบี่ยส่วนบุคคล	515.8
รายได้จากเงินปันผล	87.5
การโอนเงินภาคธุรกิจ	23.2
เท่ากับ : รายได้ส่วนบุคคล (PI)	3,745.8
(ลบ) : ภาษีเงินได้ส่วนบุคคล	564.7
เท่ากับ : รายได้ส่วนบุคคลสุทธิ (DPI)	3,181.1
ประกอบด้วย : ค่าใช้จ่าย	(3,060.9)
การออม	(120.2)

ที่มา : K.David R., and Others, Macroeconomics, 1989, P.121

2.2 วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติ

วิธีที่ใช้คำนวณรายได้ประชาชาติที่รู้จักกันดีโดยทั่วไปมี 3 วิธี ดังนี้

- วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านการผลิต (Product Approach)
- วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านรายได้ (Income Approach)
- วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านรายจ่าย (Expenditure Approach)

การคำนวณรายได้ประชาชาติดังกล่าวทั้ง 3 วิธี จะได้ตัวเลขของรายได้ประชาชาติเท่ากัน สำหรับหลักการในการคำนวณรายได้ประชาชาติของแต่ละวิธี จะได้อธิบายเป็นลำดับต่อไป

2.2.1 วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านการผลิต (Product Approach) เป็น
 คำนวณหาผลรวมของมูลค่าสินค้าและบริการเฉพาะที่เป็นผลิตผลขั้นสุดท้าย (Final Product) ที่ผลิตขึ้น
 ประเทศหรือที่ประเทศได้มาในระยะ 1 ปี

$$\text{GNI} = \text{GNI} - \text{CCA} - \text{IT}$$

โดยที่

CCA คือ ค่าใช้จ่ายที่ลงทุน
 IT คือ ภาษีทางอ้อม

การคำนวณรายได้ประชาชาติด้านการผลิตนี้ ก่อนอื่นต้องการตัวเลข GNP เสียก่อน เมื่อ
 ตัวเลข GNP แล้ว จึงนำเอาค่าใช้จ่ายที่ลงทุน (CCA) และภาษีทางอ้อม (IT) มาหักออก ที่เหลือจะ
 ตัวเลขรายได้ประชาชาติ (NI) ที่ต้องการ

หมายเหตุ : การหาตัวเลขผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP) นั้น สามารถคำนวณจากผลิตผล
 ขั้นสุดท้าย

หรือจากมูลค่าเพิ่มได้ดังนี้

(1) คำนวณจากผลิตผลขั้นสุดท้าย (Final Product) หมายถึง มูลค่าของสินค้าและบริการ
 สุดท้ายของประชาชนในประเทศสำหรับรอบปีที่ผ่านมา และสินค้านี้ได้ถูกนำไปใช้ในการ
 อื่นๆ เช่น อาหารที่ประชาชนซื้อไว้บริโภค เป็นต้น

(2) คำนวณจากมูลค่าเพิ่ม (Valued Added) ซึ่งคิดเพียงมูลค่าที่เพิ่มขึ้นจากการผลิตแต่ละ
 เพื่อจัดปัญหาการนับซ้ำในผลิตผลที่ต้องผ่านการผลิตหลายชั้น มูลค่าเพิ่มในการผลิตแต่ละชั้นคือผล
 ระหว่างต้นทุนของสินค้าที่หน่วยผลิตในขั้นนั้นๆ ซึ่งนำมาจากหน่วยผลิตอื่นเพื่อใช้ในการผลิตขั้น
 กับมูลค่าของผลิตผลที่หน่วยผลิตนั้นๆ ขายให้กับหน่วยผลิตในขั้นต่อไป เพื่อให้ นักศึกษา
 ขอยกตัวอย่างจากการผลิตขนมปังจากแป้งสาลี ซึ่งแป้งสาลีทำมาจากข้าวสาลี ดังต่อไปนี้

ขั้นการผลิต	มูลค่า (บาท)	มูลค่าของสินค้าขั้นกลาง (บาท)	มูลค่าเพิ่ม (บาท)
ข้าว	10,000	0	10,000
แป้งสาลี	15,000	10,000	5,000
ขนมปัง	20,000	15,000	5,000
	45,000	15,000 25,000	20,000

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ถ้านำตัวเลขรายได้ประชาชาติจาก 45,000 บาท จะทำให้เกิ
 นับซ้ำ ดังนั้น เพื่อป้องกันการนับซ้ำ จึงนำตัวเลข 20,000 บาท ไปลงในรายการบัญชีรายได้ประ
 แทน

2.2.2 วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านรายได้ (Income Approach) เป็นการนำเอารายได้ของฝ่ายต่างๆ ทั้งของเอกชนและรัฐบาลอันเกิดจากการผลิตสินค้าและบริการทั้งหมดในประเทศมารวมกันในระยะเวลา 1 ปี

รายได้ของเอกชนจะต้องเป็นรายได้รับจากการนำปัจจัยการผลิตไปร่วมในการผลิตสินค้าและบริการ ได้แก่ โรงงาน ที่ดิน ทุน และการประกอบการ เช่น เราไปทำงานที่โรงงานทอผ้า เราได้ค่าจ้างตอบแทน ถ้าเราเอาที่ดินไปเช่าปลูกบ้านเราจะมีรายได้จากค่าเช่า ถ้าเราเอาเงินให้เขากู้ยืม เราจะได้ผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ย หรือ ถ้าเราเป็นผู้ประกอบการตั้งโรงงานผลิตสินค้า เมื่อขายสินค้าได้เราจะได้ผลกำไรตอบแทน เป็นต้น ซึ่งเป็นรายได้ที่มนุษย์หาได้จากน้ำพักน้ำแรงของตน แต่ในการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านรายได้นี้ เราจะไม่เอาเงินโอนหรือเงินที่ไ้รับมาเปล่าๆ มารวมเป็นรายได้ของเอกชน เพราะเงินเหล่านี้เราได้มาโดยมิได้เกิดผลผลิตในสินค้าและบริการ เป็นแต่เพียงเปลี่ยนมือกัน หรือเปลี่ยนรูปทรัพย์สินที่มีอยู่ ในรูปของลูกหนี้หรือทรัพย์สินต่างๆ มาเป็นเงินสดเท่านั้น

$$\text{รายได้เอกชน} = \text{ค่าจ้าง} + \text{ค่าเช่า} + \text{ดอกเบี้ย} + \text{กำไร}$$

รายได้ของรัฐบาล รัฐบาลส่วนมากจะมีรายได้จากเงินค่าภาษีอากรที่เก็บจากประชาชน เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีการค้า ภาษีสรรพสามิต ภาษีศุลกากร เป็นต้น นอกจากภาษีอากรแล้ว รัฐบาลยังมีรายได้จากทรัพย์สินรัฐวิสาหกิจต่างๆ

เมื่อนำเอารายได้ของเอกชนและรายได้ของรัฐบาลมารวมเข้ากัน เราจะได้ตัวเลขรายได้ประชาชาติที่คำนวณจากรายได้

แต่การคำนวณรายได้ประชาชาติตามวิธีนี้มักเกิดความคลาดเคลื่อน โดยเฉพาะรายได้จากภาคเอกชนซึ่งไม่บอกตัวเลขของรายได้ที่แท้จริงว่าตนเองมีรายได้เท่าไร ดังนั้นทางแก้ปัญหา คือ คำนวณรายได้ประชาชาติทางด้านรายได้จากแนวความคิดว่า เมื่อเอกชนมีรายได้จะนำรายได้ไปใช้ในรายการใดมาก และพบว่าเมื่อเอกชนมีรายได้จะใช้รายได้ไปสำหรับการบริโภค การออม เสียภาษี และการโอนเงินซึ่งเขียนได้ดังนี้

$$Y = C + S + T + R$$

โดยที่

Y	คือ	รายได้ประชาชาติ
C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค
S	คือ	การออมเงิน
T	คือ	ค่าภาษีอากร
R	คือ	การโอนเงิน

2.2.3 วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านรายจ่าย (GNE) ซึ่งเป็นมูลค่ารวมของสินค้าและบริการที่ได้ใช้จ่ายไปในระยะ 1 ปี โดยนำรายจ่ายที่ภาคเอกชนและภาครัฐบาลได้ใช้จ่ายไป มารวมกัน

$$GNE = C + I + G + (X - M)$$

โดยที่

C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค
I	คือ	ค่าใช้จ่ายในการลงทุน
G	คือ	ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล
X	คือ	มูลค่าการส่งออก
M	คือ	มูลค่าการนำเข้า

2.3 โครงสร้างของมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติ

การจัดทำบัญชีรายได้ประชาชาติที่เรียกว่าผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น (Gross Domestic Product : GDP) นั้น มักศึกษาถึงองค์ประกอบแยกตามรายสาขาจำนวน 2 กลุ่ม คือ สาขาภาคการเกษตร (Agriculture) สาขานอกภาคการเกษตร (Non-Agriculture) โดยทั้ง 2 กลุ่มมีส่วนประกอบของสาขา ดังต่อไปนี้

1. ภาคการเกษตร ประกอบด้วย 2 สาขาย่อย คือ (1) กสิกรรม ปศุสัตว์ และป่าไม้ และประมง
2. นอกภาคการเกษตร ประกอบด้วย 14 สาขาย่อย คือ

(1) เหมืองแร่ และย่อยหิน	(8) การเงิน
(2) อุตสาหกรรม	(9) อสังหาริมทรัพย์
(3) ไฟฟ้า ก๊าซ และประปา	(10) การบริหารและการจัดการภา
(4) ก่อสร้าง	(11) การศึกษา
(5) ค้าส่งและค้าปลีก	(12) งานด้านสังคมและสุขภาพ
(6) โรงแรมและภัตตาคาร	(13) การบริการอื่นๆ
(7) การขนส่ง การเก็บรักษา และการสื่อสาร	(14) การจ้างงาน จากครัวเรือน

ภาคเอกชน

ในการจัดรายได้ประชาชาติที่เรียกกันทั่วไป GDP มีวิธีการคำนวณ 2 ลักษณะ คือ ณ ราคาปัจจุบันหรือราคาตลาด (GDP at current or market prices) และ GDP ณ ราคาคงที่ใน ซึ่งเป็นการคำนวณมูลค่ารายได้โดยใช้ราคาในปีที่ไม่มีปัญหาด้านวิกฤติการณ์ทางการเมือง หรือสง หรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ (GDP at constant 1988 prices) แสดงรายละเอียดดังกล่าวในตารางที่ 2.2

จากตารางที่ 2.2 แสดงผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น จำแนกตามรายสาขาการผลิต 16 สาขา ย่อย โดยคิด ณ ราคาตลาดปัจจุบัน พบว่า ในปี พ.ศ. 2545 ประเทศไทยมี GDP เท่ากับ 5,450,643 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นเป็น 7,830,329 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2549 อัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 10.9 เมื่อพิจารณา รายสาขาย่อยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545-2549 นั้น พบว่า สาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงสุด โดยในปี พ.ศ. 2545 มีมูลค่า 1,836,083 ล้านบาท และเพิ่มเป็น 2,748,488 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2549 ดังนั้นสาขาอุตสาหกรรม ของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2545-2549 มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 12.4

สำหรับสาขาการผลิตที่มีความสำคัญรองจากสาขาอุตสาหกรรม คือ สาขาการค้าปลีกและ การค้าส่งและสาขาการขนส่ง การเก็บรักษา การสื่อสาร ตามลำดับ โดยสาขาการค้าปลีก และการค้าส่ง หรือ อาจรู้จักกันโดยทั่วไปว่า สาขาพาณิชย์กรรมมีมูลค่า 866,332 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2545 และเพิ่ม มูลค่าเป็น 1,110,188 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2549 มีอัตราการเพิ่มในช่วงปี พ.ศ. 2545-2549 เฉลี่ยต่อปีร้อยละ 7.0 ส่วนสาขาการขนส่ง การเก็บรักษาและการสื่อสารมีมูลค่า 449,278 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2545 และเพิ่ม มูลค่าเป็น 567,149 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2549 มีอัตราการเพิ่มในช่วงปี พ.ศ. 2545-2549 เฉลี่ยต่อปีร้อยละ 6.6

อย่างไรก็ตาม โครงสร้างของ GDP ของประเทศไทยก็ยังคงขึ้นอยู่กับภาคการเกษตรกรรม ได้แก่ ด้านกิจกรรม ปศุสัตว์ ป่าไม้และการประมง เพราะมีมูลค่ารองลงมาจากการค้าส่งและการค้าปลีกกล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2545 มีมูลค่า 514,257 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นเป็น 841,134 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2549 อัตราการ เพิ่มสาขาเกษตรกรรมในช่วงปี พ.ศ. 2545-2549 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 15.9

GDP ตามตารางดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ได้จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ (www, 2551) โดยมีการนำตัวเลข GDP มาคำนวณตัวชี้วัดทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (GDP Per capita) ตัวชี้วัดดังกล่าวมีความสำคัญต่อประเทศไทย กล่าวคือใช้เป็นตัวชี้วัดเปรียบเทียบว่ารายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของจังหวัดใดหรือภูมิภาคใดในแต่ละปีมีมูลค่าสูงที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงฐานะทางด้านเศรษฐกิจหรือค่าครองชีพ นอกจากนี้ยังใช้เปรียบเทียบฐานะด้านเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศในปีเดียวกันได้อีกด้วย ในปี พ.ศ. 2545 ประเทศไทยมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 86,322 บาท และเพิ่มเป็น 120,037 บาท ในปี พ.ศ. 2549

จากการนำตัวชี้วัดทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าวไปใช้เปรียบเทียบทั้งภายในและต่างประเทศใน ปีเดียวกันเท่านั้น แต่ถ้าเป็นการเปรียบเทียบฐานะทางด้านเศรษฐกิจระหว่างปีนั้นต้องเป็นการนำ GDP ณ ราคาคงที่ หรือ GDP ณ ราคาปีฐาน มาคำนวณ รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี แล้วจึงนำค่าดังกล่าวมา เปรียบเทียบกันจึงถูกต้องและแม่นยำ ตลอดจนมีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เพราะ สะท้อนถึงมูลค่าที่แท้จริงที่ขจัดอิทธิพลของภาวะเงินเฟ้อแล้ว กรณีดังกล่าวก็นำมาใช้กับ GDP โดยนำมาเปรียบเทียบฐานะทางเศรษฐกิจได้เช่นกัน สำหรับการคำนวณรายได้ประชาชาติ GDP ที่แท้จริง จะได้อธิบายในหัวข้อต่อไป

ตารางที่ 2.2 ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น ของประเทศไทย ณ ราคาตลาด

หน่วย : ล้านบาท

สาขาการผลิต	ปี พ.ศ.				
	2545	2546	2547	2548	2
ภาคการเกษตร	514,257	615,854	668,808	733,276	84
กิจกรรม ปศุสัตว์ และป่าไม้	406,809	506,623	561,857	623,872	72
ประมง	107,448	109,231	106,951	109,404	11
นอกภาคการเกษตร	4,936,386	5,301,515	5,820,668	6,362,343	6,9
เหมืองแร่และขุดหิน	135,851	154,606	175,350	222,618	25
อุตสาหกรรม	1,836,083	2,061,572	2,235,573	2,461,915	2,7
ไฟฟ้า ก๊าซ และประปา	175,595	191,006	210,903	220,429	23
ก่อสร้าง	165,719	174,699	194,466	216,359	23
ค้าส่งและค้าปลีก	866,332	888,016	970,806	1,039,439	1,1
โรงแรมและภัตตาคาร	309,622	299,567	334,222	346,910	38
การขนส่ง การเก็บรักษาและการสื่อสาร	449,278	457,169	492,530	519,663	56
การเงิน	170,036	202,257	233,719	262,099	28
อสังหาริมทรัพย์	171,751	177,848	188,243	198,511	20
การบริหาร และการจัดการภาครัฐ	244,783	262,272	295,885	325,936	34
การศึกษา	211,378	221,191	248,876	280,956	3
งานด้านสังคมและสุขภาพ	107,654	106,836	116,695	135,219	1:
การบริการอื่นๆ	84,949	96,654	115,178	123,758	1:
การจ้างงานจากครัวเรือนภาคเอกชน	7,455	7,822	8,222	8,531	
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)	5,450,643	5,917,369	6,489,476	7,095,619	7,1
GDP ต่อคน (บาท)	86,322	92,960	101,086	109,563	1

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ออนไลน์, 2551

หมายเหตุ : ตัวเลขในปี พ.ศ. 2547 2548 และ 2549 เป็นตัวเลขประมาณการ

2.4. การคำนวณรายได้ประชาชาติ ตามราคาตลาดและราคาคงที่

ในการคำนวณรายได้ประชาชาตินั้น อาจจะคำนวณออกมาตามราคาตลาด หรือตามราคาโดยถ้าหากเป็นการคำนวณรายได้ประชาชาติ ณ ราคาตลาด หรือ at market price หรือ at current price จะเป็นการคำนวณรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่เราคำนวณมูลค่าตามราคาในแต่ละปี หรือประชาชาติที่เป็นตัวเงิน (nominal GDP) ตามตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 การคำนวณรายได้ประชาชาติ ณ ราคาตลาด

ปี พ.ศ.	ผลผลิตรวม (หน่วย)	ราคาทั่วไป (บาทต่อหน่วย)	รายได้ประชาชาติ ณ ราคาตลาด (บาทต่อหน่วย)
2536	100	1	100
2537	110	2	220
2538	120	3	360
2539	130	4	520
2540	140	5	700
2541	150	6	900
2542	160	7	1120
2543	170	8	1360
2544	180	9	1620
2545	190	10	1900
2546	200	11	220
2547	210	12	2520
2548	220	13	2860
2549	230	14	3220
2550	240	15	3600

แต่ถ้าเป็นการคำนวณผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้นตามราคาคงที่ หรือ at constant price จะเป็นการคำนวณรายได้ประชาชาติเบื้องต้นโดยใช้ราคาในปีฐาน (base year) ซึ่งต้องเลือกปีที่ไม่มีวิกฤตการณ์ทางการเมืองหรือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจภายในและต่างประเทศ เช่น ตัวอย่างเดิม ปี พ.ศ. 2545 เป็นปีฐาน ดังนั้นราคาที่ใช้คำนวณมูลค่าซากของผลิตภัณฑ์แต่ละปีต้องใช้ราคาในปี พ.ศ. 2545 เท่านั้น บางครั้งเราเรียกว่า รายได้ประชาชาติที่แท้จริง (real GDP)

ตารางที่ 2.4 การหาค่าดัชนีราคาในช่วงปี พ.ศ. 2536 – 2550 โดยปี พ.ศ. 2545 เป็นปีฐาน

ปี พ.ศ.	ราคาทั่วไป (บาทต่อหน่วย)	ดัชนีราคา (ร้อยละ)
2536	1	10
2537	2	20
2538	3	30
2539	4	40
2540	5	50
2541	6	60
2542	7	70
2543	8	80
2544	9	90
2545 (ปีฐาน)	10	100
2546	11	110
2547	12	120
2548	13	130
2549	14	140
2550	15	150

ที่มา : จากตารางที่ 2.3

นอกจากนี้ในการศึกษารายได้ประชาชาติยังมีความสำคัญต่อการวัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ดังนี้

$$(1) \text{ รายได้เฉลี่ยต่อคน (Per capita Income)} = \frac{\text{รายได้ประชาชาติ (NI)}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

(2) รายได้ประชาชาติที่แท้จริง (Real National Income)

$$\text{รายได้ประชาชาติที่แท้จริง} = \frac{\text{รายได้ประชาชาติที่เป็นตัวเงิน} \times \text{ดัชนีราคาของปีฐาน}}{\text{ดัชนีราคาของปีเดียวกัน}}$$

(3) รายได้ประชาชาติที่แท้จริงต่อประชากรหนึ่งคน (Per Capita Real National Income)

$$\text{รายได้ประชาชาติที่แท้จริงต่อประชากรหนึ่งคน} = \frac{\text{รายได้ประชาชาติที่แท้จริง}}{\text{จำนวนประชากร}}$$

สำหรับการจัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้น อาจยังมีข้อสงสัยว่าการคำนวณรายได้ประชาชาติที่แท้จริงนั้นเกี่ยวข้องกับรายได้ประชาชาติที่เป็นตัวเงิน โดยมีดัชนีราคาของปีฐานและปีปัจจุบันที่ต้องการหาค่าดังกล่าวด้วยเพื่อให้มีความเข้าใจยิ่งขึ้นจึงจำเป็นต้องสร้างดัชนีราคาขึ้นมาก่อน (Price Index) โดยดัชนีราคาดังกล่าว มีหน่วยเป็นร้อยละเมื่อเทียบกับปีฐาน ซึ่งปีฐานดังกล่าวเป็นปีที่ระบบเศรษฐกิจไม่มีปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจ ตลอดจนภาวะสงครามทั้งภายในและนอกประเทศ จากตารางที่ 2.2 สามารถคำนวณเลขดัชนีราคาในแต่ละปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536-2550 และสมมติว่าปีฐานคือ ปี พ.ศ. 2545 ผลของการคำนวณดัชนีราคาแสดงตามตารางที่ 2.3

ตัวอย่างของการคำนวณรายได้ประชาชาติที่เป็นตัวเงินให้เป็นค่าของรายได้ประชาชาติที่แท้จริง ประกอบการศึกษาดังกล่าว สมมติว่าในปี พ.ศ. 2550 ประเทศไทยมีรายได้ประชาชาติที่เป็นตัวเงิน หรือรายได้ประชาชาติ ณ ราคาตลาด หรือราคาปัจจุบัน ณ ปีดังกล่าว เท่ากับ 500,000 ล้านบาท ถ้าหากต้องการทราบว่ารายได้ประชาชาติ ณ ราคาคงที่ หรือ ณ ราคาในปีฐาน คือ ปีพ.ศ. 2545 จำคำนวณโดยใช้สูตร(2)

$$\begin{aligned} \text{สูตร} \text{ รายได้ประชาชาติที่แท้จริง} &= \frac{\text{รายได้ประชาชาติที่เป็นตัวเงิน} \times \text{ดัชนีราคาของปีฐาน}}{\text{ดัชนีราคาของปีเดียวกัน}} \\ &= \frac{500,000 \times 100}{150} \\ &= 333,333.33 \text{ ล้านบาท} \end{aligned}$$

ประโยชน์ของรายได้ประชาชาติที่แท้จริงที่สำคัญ คือ นำไปเปรียบเทียบในแต่ละปีว่ามีอัตราการเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาเป็นอย่างไร (ดีขึ้น ทรงตัว หรือต่ำลง) และค่าที่ปรากฏออกมาจะไม่มีอิทธิพลของภาวะเงินเฟ้ออีกด้วย

2.5 รายได้ประชาชาติกรณีที่มีการค้าระหว่างประเทศ และไม่มีการค้าระหว่างประเทศ

การศึกษาเรื่องรายได้ประชาชาตินั้นแยกพิจารณาได้ตามระบบเศรษฐกิจแบบปิด และแบบเปิดซึ่งทั้ง 2 ระบบจะมีความแตกต่างที่ประเทศนั้นหรือระบบเศรษฐกิจของประเทศดังกล่าวมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศหรือไม่ เพราะวิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติจะแตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.5.1 รายได้ประชาชาติ กรณีไม่มีการค้ากับต่างประเทศ

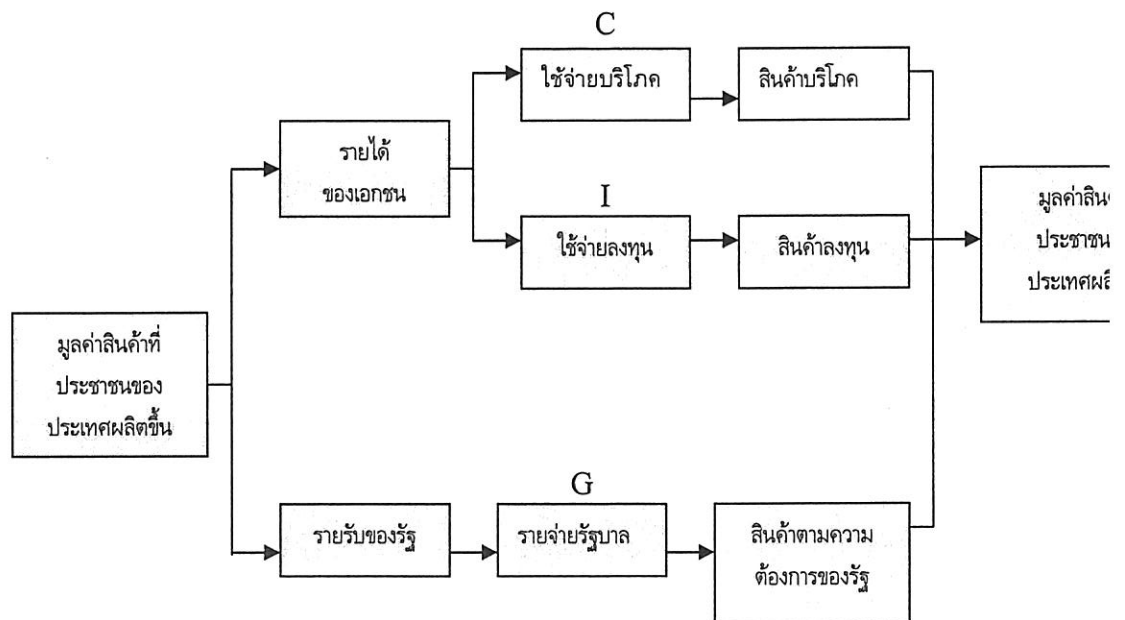
การคำนวณรายได้ประชาชาติของระบบเศรษฐกิจแบบปิด หมายถึง การที่ประเทศใด ๆ หนึ่งมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจแบบนี้เป็นระบบเศรษฐกิจแบบง่าย ๆ ที่ไม่ต่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

$$Y = C + I + G$$

โดย

- Y คือ มูลค่าของสินค้าและบริการที่ประชาชนของประเทศผลิตขึ้น
- C คือ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคหรือมูลค่าของสินค้าและบริการที่ประชาชนของประเทศบริโภค
- I คือ ค่าใช้จ่ายในการลงทุน หรือ มูลค่าของสินค้าและบริการที่ประชาชนของประเทศลงทุนผลิต
- G คือ ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล หรือมูลค่าของสินค้าและบริการที่รัฐบาลผลิตขึ้นมา

การคำนวณรายได้ประชาชาติดังกล่าวแสดงโดยรูปต่อไปนี้

รูปภาพที่ 2.1 รายได้ประชาชาติ กรณีไม่มีการค้ากับต่างประเทศ

ที่มา : ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข, เศรษฐศาสตร์, 2540 หน้า 113

ไม่มี
ภาค

จากรูปภาพที่ 2.1 จะพบว่า การคำนวณรายได้ประชาชาตินั้น เป็นรายได้มาจากภาครัฐบาล และภาคเอกชน โดยรายได้ของภาคเอกชนจะนำไปใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในสินค้าประเภทที่บริโภคได้ และรายได้ส่วนที่เหลือสมมุติว่านำไปลงทุนในสินทรัพย์ จากการอธิบายดังกล่าว จะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภค (C) และค่าใช้จ่ายในการลงทุน (I) แต่ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล (G) นั้น ได้มาจากรายได้หรือรายรับของภาครัฐบาล ซึ่งนำมาใช้จ่ายในสินค้าตามความต้องการของรัฐ เพื่อความกินดีอยู่ดีของประชาชนภายในประเทศ

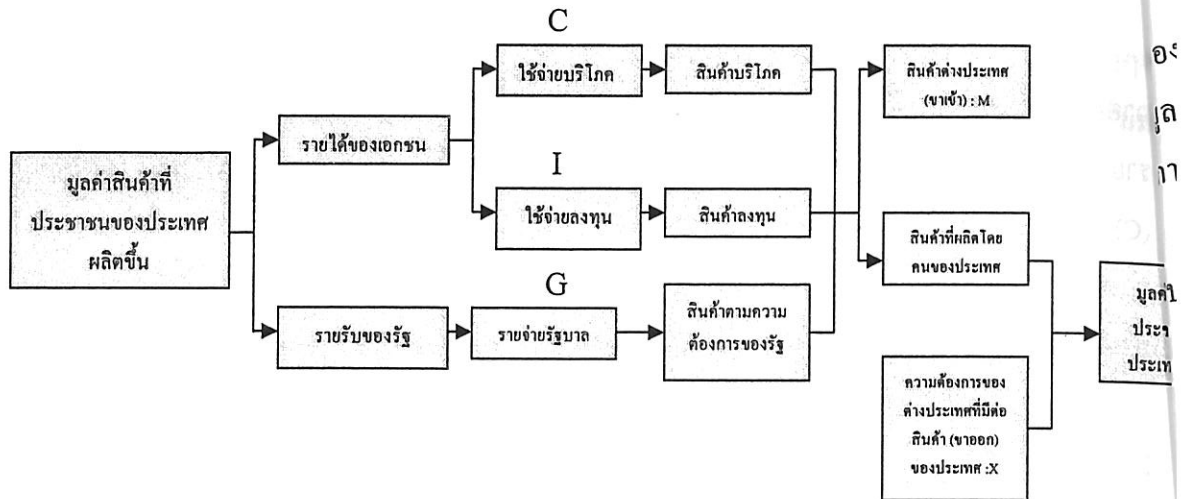
2.5.2 รายได้ประชาชาติ กรณีมีการค้ากับต่างประเทศ

การคำนวณรายได้ประชาชาติของระบบเศรษฐกิจแบบเปิด หมายถึง การที่ประเทศใดๆ มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจแบบนี้จะมีภาคต่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ การส่งออก (Export) และการนำเข้า (Import)

$$Y = C + I + G + (X - M)$$

โดย

Y	คือ	มูลค่าของสินค้าและบริการที่ประชาชนของประเทศผลิตขึ้น
C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคหรือมูลค่าของสินค้าและบริการที่ประชาชนของประเทศบริโภค
I	คือ	ค่าใช้จ่ายในการลงทุน หรือ มูลค่าของสินค้าและบริการที่ประชาชนของประเทศลงทุนผลิต
G	คือ	ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล หรือมูลค่าของสินค้าและบริการที่รัฐบาลผลิตขึ้นมา
X	คือ	ความต้องการของต่างประเทศที่มีต่อสินค้าของประเทศไทย หรือมูลค่าของสินค้าส่งออกไปขายยังต่างประเทศ
M	คือ	สินค้าต่างประเทศ หรือมูลค่าของสินค้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ

รูปภาพที่ 2.2 แสดงรายได้ประชาชาติกรณีมีการค้ากับต่างประเทศ
ที่มา : ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข, เศรษฐศาสตร์, 2540 หน้า 114

จากรูปภาพที่ 2.2 เป็นการคำนวณรายได้ประชาชาติ กรณีมีการค้ากับต่างประเทศจะมีลักษณะคล้ายกับกรณีที่ไม่มีการค้าต่างประเทศ แต่จะแตกต่างกันที่ สินค้าบริโภค สินค้าลงทุน และสินค้าตามความต้องการของรัฐนั้น มาจากสินค้าที่ผลิตโดยคนของประเทศ และสินค้านำเข้ามาจากต่างประเทศ นอกจากนี้สินค้าที่ผลิตโดยคนของประเทศบางส่วนจะถูกส่งออกไปขายยังต่างประเทศอีกด้วย

2.6 ปัญหาทางด้านแนวความคิดในการคำนวณรายได้ประชาชาติ

1. ผลผลิตที่จะนำมารวมในรายได้ประชาชาติจะต้องเป็นผลผลิตที่ได้มีการนำเอาทรัพยากรที่ขยับไปผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการอันมีอยู่อย่างมากมายของมนุษย์ หรือเรียกกันโดยทั่วไป เศรษฐทรัพย์ (economic goods) ซึ่งอาจมีตัวตนและไม่มีตัวตนก็ได้ แต่ต้องเกิดขึ้นในตลาด (marketable goods) เช่น รถยนต์ หรือเฟอร์นิเจอร์ และบริการของแพทย์ หรือการสอนของครู เป็นต้น ประเด็นสำคัญคือ ต้องไม่นำธุรกรรมนอกตลาดมาเป็นรายได้ประชาชาติ เช่น มูลค่าของอาหารที่ปรุงขึ้นโดยแม่บ้าน สำหรับสมาชิกในครอบครัวจะไม่รวมอยู่ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่ถ้าหากกิจกรรมเดียวกันนี้อยู่ในภัตตาคาร หรือร้านอาหารทั่วไปจะถือว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

2. ธุรกรรมในตลาดที่ไม่นับรวมในรายได้ประชาชาติ แบ่งออกได้ 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

2.1 เงินโอน (transfer payment) ได้แก่ ค่าชดเชยต่างๆ ของรายได้ที่ไม่ใช่มาจากกิจกรรมทางด้านการผลิตทั้งจากภาครัฐบาลและเอกชน เช่น การจ่ายเงินรางวัลให้แก่ผู้ตอบปัญหาทางสถานีโทรทัศน์ หรือ การจ่ายเงินตามโครงการประกันสังคม เป็นต้น นอกจากนี้เงินมรดกหรือเงินบริจาคต่างๆ ต้องนำมาหักออกจากรายได้ประชาชาติ

2.2 การเพิ่มขึ้นและลดลงของทุน (capital gains and losses) เป็นการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของทุนอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงค่าในตลาด ซึ่งจะต้องไม่นำมานับรวมในรายได้ประชาชาติ เช่น มูลค่าทรัพย์สินประเภททุนที่มีอยู่เพิ่มขึ้นด้วยผลของภาวะเงินเฟ้อ เพราะเนื่องจากไม่ได้เกิดจากกิจกรรมการผลิตในปัจจุบัน

2.3 กิจกรรมไม่ถูกต้องตามกฎหมาย (illegal activities) จะไม่นำมารวมในรายได้ประชาชาติ เช่น รายได้ที่เกิดจากการค้ายาเสพติด เป็นต้น

3. กิจกรรมนอกตลาด

รายได้ประชาชาติจะมีการคำนวณด้วยวิธีการประเมิน (imputed value) ของสินค้าและบริการซึ่งไม่ปรากฏในตลาดเข้าไปด้วย โดยกิจกรรมนอกตลาดดังกล่าวต้องมีการประเมินมูลค่าถ้าหากสามารถทราบแหล่งที่มาได้อย่างชัดเจน เช่น นอกจากลูกจ้างจะได้รับค่าจ้างแล้ว ยังได้รับสวัสดิการที่พักอาศัยอีกด้วย ดังนั้นจึงต้องมีการประเมินมูลค่าของที่พักอาศัยรวมเข้าไปในค่าจ้างที่เป็นตัวเงินด้วย หรือการนำบ้านพักอาศัยไปเป็นสำนักงานเพื่อให้บริการทางการค้า นั้น ก็ต้องประเมินออกมาในรูปค่าเช่าเพื่อนำไปเป็นรายได้ประชาชาติ เป็นต้น

4. ผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้าย และผลิตภัณฑ์ขั้นกลาง

ผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้าย (final product) คือ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมา และ/หรือ ซื้อมา แต่จะไม่มี的去ขายต่อหรือนำไปแปรรูปอีก สินค้าที่ซื้อมาเพื่อขายต่อไม่ว่าจะเป็นการแปรรูปต่อไปหรือไม่ก็ตามจะเรียกใหม่ว่าผลิตภัณฑ์หรือสินค้าขั้นกลาง (intermediated product) และจะไม่นำมารวมเป็นรายได้ประชาชาติ เช่น โรงสีข้าวซื้อเครื่องจักรมา 1 เครื่อง เครื่องจักรนี้จะเป็นผลิตภัณฑ์หรือสินค้าขั้นสุดท้าย และจะถูกหักออกด้วยการเสื่อมสภาพหรือค่าเสื่อมราคา ซึ่งถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ขั้นกลาง

2.7 สรุป

การศึกษาเรื่องราวรายได้ประชาชาติในบทนี้ทำให้ได้ความรู้และความเข้าใจถึงความหมา ความสำคัญของรายปีได้ประชาชาติซึ่งประเทศไทยและประเทศต่างๆ ได้ให้ความสำคัญ และจัด เป็นรายไป และเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่ใช้เปรียบเทียบระหว่าง ประเทศยากจนกับประเทศร่ำรวย ประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา โดยทั่วไปมีวิธีการคิดรายได้ประชาชาติในรูปแบบของ 3 ระบบและคำว่ารายได้ประชาชาติเป็นคำกลางๆ 6 ชนิด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น ผลิตภัณฑ์เบื้องต้น ผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิ รายได้ประชาชาติ รายได้ส่วนบุคคล และรายไป บุคคลสุทธิ โดยทั้ง 6 ชนิดดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกัน

ในการคำนวณรายได้ประชาชาติมีวิธีการจัดทำที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป 3 วิธี คือ วิธีการคํ รายได้ประชาชาติด้านการผลิต ด้านรายได้ และด้านรายจ่าย ซึ่งทั้ง 3 วิธีดังกล่าวจะได้ตัวเลข ประชาชาติเท่ากัน เมื่อพิจารณาโครงสร้างของมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติของประเทศไทยประกอบ ส่วนใหญ่ คือ ภาคการเกษตรกรรม และนอกภาคการเกษตรกรรม รวม 16 สาขาย่อย โดย อุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงสุด รองลงมาได้แก่ สาขาการค้าปลีกและการค้าส่ง สาขาการขนส่ง การเก็บ การสื่อสารตามลำดับ อย่างไรก็ตามภาคการเกษตรกรรมของประเทศไทยก็ยังมีมูลค่าของความ ทางด้านเศรษฐกิจรองจากด้านการค้าส่งและค้าปลีก

การคำนวณรายได้ประชาชาติมี 2 รูปแบบที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับกันทั้งในและต่างประเทศ การคำนวณรายได้ประชาชาติ ณ ราคาตลาดในปีปัจจุบัน และการคำนวณรายได้ประชาชาติ ณ ราคา ในปีฐาน ซึ่งเป็นปีที่ไม่มีวิกฤติการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ ภาวะสงครามและภาวะภัยพิบัติ ธรรมชาติ การคำนวณทั้ง 2 วิธีดังกล่าว สามารถเชื่อมโยงการคำนวณได้โดยอาศัยตัวเลขดัชนีราคา

นอกจากนี้ในการศึกษารายได้ประชาชาติยังได้อธิบายถึงความแตกต่างของกรอบแนวรั รายได้ประชาชาติ กรณีที่มีการค้าระหว่างประเทศและไม่มีการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนปัญหา แนวความคิดในการคำนวณรายได้ประชาชาติอีกด้วย

2.8 คำถามเพื่อการทบทวน

1. จงอธิบายความหมายและความสำคัญของรายได้ประชาชาติ
2. ขอให้ให้นักศึกษาอธิบายถึงความแตกต่างต่างระหว่าง GDP GNP NNP NI PI และ DPI ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร
3. การคำนวณรายได้ประชาชาติมีกี่วิธี และแต่ละวิธีนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร
4. ในปัจจุบันประเทศไทยมีผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น (GDP) มูลค่าเท่าไรและสาขาการผลิตใดมีบทบาทสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ 5 ลำดับแรก
5. จงอธิบายการเปรียบเทียบภาวะเศรษฐกิจทั้งภายในและต่างประเทศ ณ ปีเดียวกัน กับ ณ ราคาคงที่ นั้นมีวิธีการแตกต่างกันอย่างไร
6. สมมติว่า ในปี พ.ศ. 2550 ประเทศไทยมีรายได้ประชาชาติที่เป็นตัวเงิน เท่ากับ 8,000,000 ล้านบาท ระดับราคาโดยทั่วไป 85 บาทต่อหน่วย โดยมีดัชนีราคา ณ ปีดังกล่าวร้อยละ 135 จงคำนวณรายได้ประชาชาติที่แท้จริงในปี พ.ศ. 2550
7. จงอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างกรอบแนวคิดการคำนวณรายได้ประชาชาติ กรณีที่มีและไม่มี การค้ากับต่างประเทศ
8. ในการคำนวณและจัดทำรายได้ประชาชาตินั้น โดยทั่วไปมีปัญหาทางด้านแนวความคิดอย่างไร จงอธิบาย
9. จากการศึกษารายได้ประชาชาติในบทที่ 2 นักศึกษาได้เรียนรู้อะไรบ้าง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร จงอธิบาย

องค์ประกอบของรายจ่ายประชาชาติ

(The Component of Gross National Expenditures)

3.1 บทนำ

ในบทที่ 2 ได้อธิบายถึงรายได้ประชาชาติ และวิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติ โดยในประเด็นของการคำนวณรายได้ประชาชาตินั้นมีอยู่ 3 วิธี คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านรายได้ และด้านค่าใช้จ่าย ซึ่งในบทที่ 3 จะนำเฉพาะองค์ประกอบของรายจ่ายประชาชาติมาอธิบายในรายละเอียด เพราะเนื่องจากรายจ่ายประชาชาติประกอบไปด้วยค่าใช้จ่ายในการบริโภค ค่าใช้จ่ายในการลงทุน ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล การส่งออก และการนำเข้า ซึ่งมีผลกระทบต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของทุกประเทศในโลก และประเทศต่างๆ ดังกล่าวได้ให้ความสนใจในการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวนำไปวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ โดยองค์ประกอบด้านรายจ่ายประชาชาติมีผลกระทบต่ออุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจนั่นเอง ดังนั้น ในบทนี้จึงนำองค์ประกอบทางด้านรายจ่ายประชาชาติมาอธิบายในลำดับต่อไปนี้

3.2 ค่าใช้จ่ายในการบริโภค (Consumption Expenditures)

การบริโภคในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง การกินหรือใช้สินค้าและบริการเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคโดยตรง ทุกคนในสังคมมีฐานะเป็นผู้บริโภคด้วยกันทั้งสิ้น เมื่อเราทำงานมีรายได้ก็จะมีเงินใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมากขึ้น และเมื่อนำเอารายจ่ายเพื่อการบริโภคของทุกคนมารวมกัน เราจะได้ระดับการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของคนทั้งประเทศ

ในกรณีนี้ค่าใช้จ่ายในการบริโภค (C) ซึ่งประชาชนในประเทศไทยใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการเพื่อนำมาอุปโภคบริโภคเป็นสัดส่วนที่สูงมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายอื่น ๆ ภายในประเทศ ในกรณีของประเทศไทย ค่าใช้จ่ายในการบริโภคมีผลต่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP) ถึงร้อยละ 65 ส่วนอีกร้อยละ 35 เป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุน ค่าใช้จ่ายภาครัฐบาลและมูลค่าส่งออกสุทธิ $[I + G + (X - M)]$ ดังนั้นค่าใช้จ่ายในการบริโภคจึงมีความสำคัญยิ่ง

$$\text{GNP} = C + I + G + (X - M) \quad \dots\dots\dots(3.1)$$

โดยที่

GNP	คือ	ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น
C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค
I	คือ	ค่าใช้จ่ายในการลงทุน
X	คือ	มูลค่าของการส่งออกสินค้า
M	คือ	มูลค่าของการนำเข้าสินค้า

ปัจจัยสำคัญที่กำหนดให้การบริโภคสูงหรือต่ำคือรายได้ ในที่นี้หมายถึงรายได้ส่วนบุคคล (Disposable Income) ซึ่งเป็นรายได้ที่พ้นภาระภาษีที่บุคคลสามารถนำไปใช้จ่ายใช้สอยได้

$$\begin{aligned} \text{รายได้สุทธิส่วนบุคคล} &= \text{รายได้ส่วนบุคคล} - \text{ภาษีเงินได้ส่วนบุคคล} \\ (\text{Disposable Income}) & \quad (\text{Personal Income}) \quad (\text{Personal Income Taxes}) \end{aligned}$$

นักเศรษฐศาสตร์ชื่อ เคนส์ (John M. Keynes) กล่าวว่า รายได้ที่เสียภาษีเงินได้ส่วนบุคคลแล้วเป็นตัวกำหนดอำนาจการใช้จ่ายใช้สอยเพื่ออุปโภคบริโภคของประชาชนที่สำคัญที่สุด นั่นคือประชาชนมีรายได้สูงขึ้น ก็จะใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการมาบริโภคสูงขึ้นเช่นกัน ดังนั้น

$$C = f(Y) \quad \dots\dots\dots(3.2)$$

โดยที่

C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค
Y	คือ	รายได้สุทธิส่วนบุคคล

สามารถกล่าวได้ว่าการที่ประชาชนส่วนรวมจะใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคมากเพียงใด ย่อมเป็นไปตามพฤติกรรมของผู้บริโภค (Consumer's Behavior) ซึ่งอาจพิจารณาได้จากฟังก์ชันการบริโภค (Consumption Function) ดังนี้

$$C = a + bY \quad \dots\dots\dots(3.3)$$

โดยที่

- C คือ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค
 a คือ การใช้จ่ายในการบริโภคขณะที่รายได้เท่ากับศูนย์ เนื่องจาก
 มนุษย์เกิดมาต้องบริโภค แม้ขณะยังไม่มีรายได้
 b คือ ความโน้มเอียงที่จะใช้จ่ายอุปโภคบริโภคเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น
 1 หน่วย
 Y คือ รายได้สุทธิส่วนบุคคล

3.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคและการออม

ตามปกติผู้บริโภคจำเป็นต้องมีรายได้น้อยจำนวนหนึ่งใช้จ่ายอุปโภคบริโภคเพื่อยังชีพ และถ้ามีรายได้สูงขึ้นก็จะใช้จ่ายใช้สอยมากขึ้น แล้วจะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่น้อยกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น ส่วนที่เหลือก็จะเก็บออม (Saving : S)

$$Y = C + S \quad \dots\dots\dots(3.4)$$

โดย

- Y คือ รายได้สุทธิส่วนบุคคล
 C คือ ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค
 S คือ เงินออม

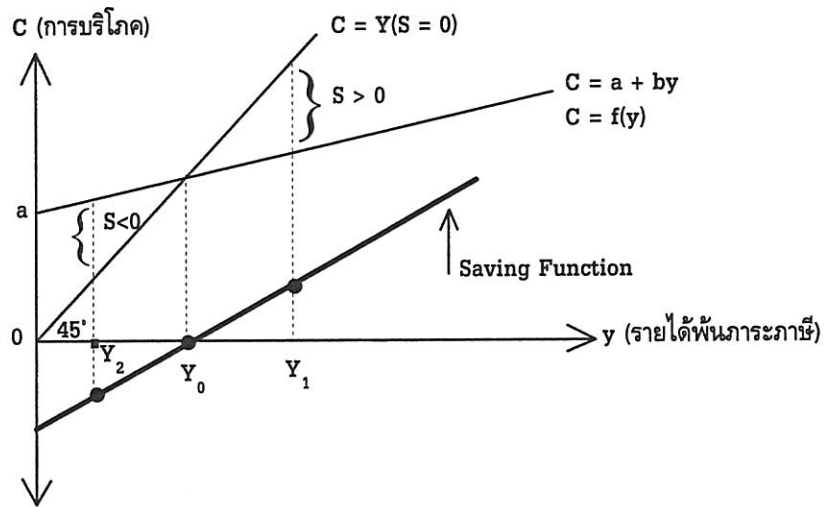
เงินออม (S) จึงเป็นผลต่างระหว่างรายได้สุทธิส่วนบุคคล (Y) กับค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค (C) และการออมกับรายได้สุทธิส่วนบุคคลจะสัมพันธ์กัน นั่นคือ เมื่อมีรายได้สุทธิส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น บุคคลก็จะสามารถเก็บออมได้มากขึ้น และเมื่อรายได้สุทธิส่วนบุคคลลดลง การออมก็ลดน้อยลงด้วย ซึ่งสังเกตได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคล การบริโภค และการออม

รายได้สุทธิส่วนบุคคล (Y)	การบริโภค (C)	การออม (S)
3,000	3,200	-200
3,250	3,350	-100
3,500	3,500	0
3,750	3,650	100
4,000	3,800	200
4,250	3,950	300
4,500	4,100	400

ที่มา : เป็นตัวเลขสมมุติ

จากตารางที่ 3.1 สามารถนำมาเขียนเป็นรูปภาพ ที่ 3.1 ที่แสดงความสัมพันธ์
บริโภคและการออมได้ดังนี้

รูปภาพที่ 3.1 จากตารางที่ 3.1

จากรูปภาพที่ 3.1 เพื่อให้การศึกษาดูง่ายขึ้น จึงสร้างเส้น 45° ขึ้น ซึ่งเส้นดังกล่าว
การบริโภค (C) เท่ากับรายได้สุทธิส่วนบุคคล (Y) โดยที่การออม (S) เท่ากับศูนย์ และในรูปดังก
พบว่า ณ ระดับ $Y = Y_0$ การออม (S) เท่ากับศูนย์ ($S = 0$) แต่ถ้า $Y = Y_1$ รายได้สุทธิส่วนบุคคลนั้นม
การบริโภค ($Y > C$) ทำให้การออมมากกว่าศูนย์ ($S > 0$) ส่วนที่ $Y = Y_2$ รายได้สุทธิส่วนบุคคลนั้น
กว่าการบริโภค ($Y < C$) ทำให้การอมน้อยกว่าศูนย์หรือติดลบ ($S < 0$) ดังนั้น เราสามารถสร้าง
การออม (Saving Function) ได้จากความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภค (C) กับรายได้สุทธิส่วนบุคคล

3.2.2 ค่าโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย และค่าความโน้มเอียงเฉลี่ย

(Marginal Propensity to Consume:MPC and Average Propensity to Consume:APC)

1. ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) หมายถึง ค่าที่แสดงว่าเมื่อรายได้สุทธิส่วนบุคคลเปลี่ยนไป 1 หน่วยแล้ว จะทำให้การใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคเปลี่ยนไปเท่าไร

$$MPC = \frac{\Delta C}{\Delta Y}$$

โดยที่

ΔC คือ การเปลี่ยนแปลงในการอุปโภคบริโภค

ΔY คือ การเปลี่ยนแปลงของรายได้สุทธิส่วนบุคคล

2. ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการอุปโภคบริโภค (APC) หมายถึง ค่าอัตราส่วนของการใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้สุทธิส่วนบุคคลแล้วทั้งหมด

$$APC = \frac{C}{Y}$$

โดยที่

C คือ มูลค่าการอุปโภคและบริโภคทั้งหมด

Y คือ รายได้สุทธิส่วนบุคคลทั้งหมด

ในทำนองเดียวกันก็จะหาค่าของความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (Marginal Propensity to Save : MPS) และค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (Average Propensity to Save : APS)

$$MPS = \frac{\Delta S}{\Delta Y}$$

และ $APS = \frac{S}{Y}$

โดยที่

- S คือ มูลค่าการออม
Y คือ รายได้สุทธิส่วนบุคคลทั้งหมด
 ΔS คือ การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการออม
 ΔY คือ การเปลี่ยนแปลงของรายได้สุทธิส่วนบุคคล

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการศึกษาหาค่าของ APC, APS, MPC และ MPS ประกอบกับการศึกษาเรื่องการบริโภคและการออม (Consumption and Saving) ดังนี้

ตารางที่ 3.2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง APC APS MPC และ MPS

Y	C	S	ΔY	ΔC	$APC = \frac{C}{Y}$	$APS = \frac{S}{Y}$	$MPC = \frac{\Delta C}{\Delta Y}$	MPS =
6,754	7,454	-700	-	-	1.10	-0.10	-	-
13,844	13,424	420	7,090	5,970	0.97	0.03	0.84	0.1
21,446	19,095	2,351	7,602	5,671	0.89	0.11	0.75	0.2
28,717	24,139	4,578	7,271	5,044	0.84	0.16	0.69	0.3
36,206	28,742	7,464	7,489	4,603	0.79	0.21	0.61	0.3
52,230	36,840	15,390	16,024	8,098	0.71	0.29	0.51	0.4

ที่มา : เป็นตัวเลขสมมติ

จากตารางที่ 3.2 ตามตัวอย่างจะพบว่า ณ ระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคล (Y) ต่างๆ ค่า $MPC + MPS = 1$ เสมอ และค่าของ $APC + APS = 1$ เสมอเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ณ ระดับ $y = 28,717$ ค่าของ APC, APS, MPC และ MPS จะมีความหมายดังต่อไปนี้

- APC = 0.84 หมายความว่า ถ้ารายได้สุทธิส่วนบุคคล 1 หน่วย จะมีมูลค่าการบริโภค 0.84 หน่วย
- APS = 0.16 หมายความว่า ถ้ารายได้สุทธิส่วนบุคคล 1 หน่วย จะมีมูลค่าการออม 0.16 หน่วย
- MPC = 0.69 หมายความว่า ถ้ารายได้สุทธิส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคจะเพิ่มขึ้น 0.69 หน่วย
- MPS = 0.31 หมายความว่า ถ้ารายได้สุทธิส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย มูลค่าของการออมจะเพิ่มขึ้น 0.31 หน่วย

ตัวอย่างของการใช้ประโยชน์จากค่า MPC นั้นมีอยู่อย่างมากมาย เช่น สมมุติว่าประเทศไทยมีค่าของ $MPC = 0.60$ ถ้าหากว่าประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น 100 ล้านบาท การบริโภคจะมีปริมาณเพิ่มขึ้น 60 ล้านบาท (100×0.60) และการออมจะเพิ่มขึ้นเท่ากับ 40 ล้านบาท (100×0.40)

นักเศรษฐศาสตร์ชื่อเคนส์ (Keynes) ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับรายได้ การบริโภคและการออมมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. การใช้จ่ายในการบริโภคขึ้นอยู่กับรายได้สุทธิส่วนบุคคล

$$C = f(Y)$$

$$\text{หรือ } C = a + bY$$

2. ค่าของความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) มีค่าเป็นบวก และอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1

$$0 \leq MPC \leq 1$$

3. ค่าของ MPC จะเพิ่มขึ้นในอัตราลดลง เมื่อรายได้สุทธิส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น และยังทราบต่อไปว่า

MPC ของคนจน > คนรวย

4. APC มีค่าลดลง เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น

5. นอกจากรายได้สุทธิส่วนบุคคลเป็นปัจจัยในการกำหนดระดับของการบริโภคแล้ว ยังมีปัจจัยต่าง ๆ มากมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อระดับการบริโภคของผู้บริโภคอีกด้วย เช่น ราคาและรสนิยม เป็นต้น

6. $MPC + MPS = 1$ และ $APC + APS = 1$ เสมอ

$$\text{จาก } Y = C + S$$

$$\Delta Y = \Delta C + \Delta S$$

$$\frac{\Delta Y}{\Delta Y} = \frac{\Delta C}{\Delta Y} + \frac{\Delta S}{\Delta Y}$$

$$1 = MPC + MPS$$

และจาก

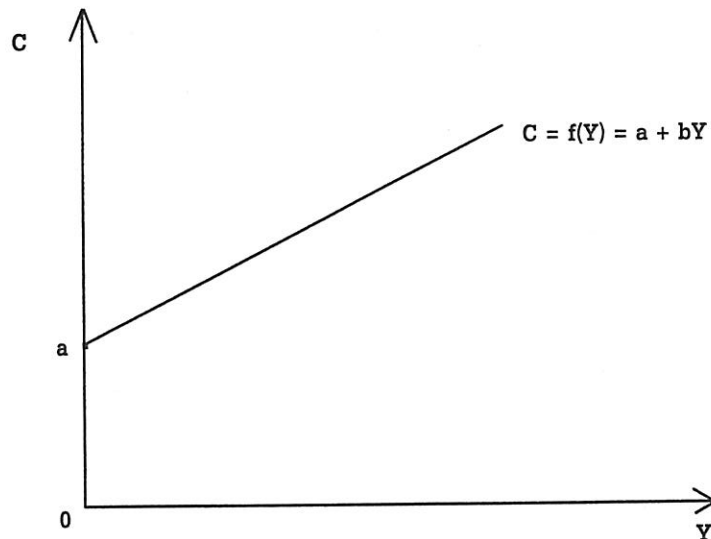
$$Y = C + S$$

$$\frac{Y}{Y} = \frac{C}{Y} + \frac{S}{Y}$$

$$1 = APC + APS$$

3.2.3 ปัจจัยกำหนดการเปลี่ยนแปลงในการบริโภค

ตามปกติแล้วรูปแบบการบริโภคที่ศึกษามาทั้งหมดจะมีปัจจัยกำหนดเพียงรายได้ส่วนบุคคล (Disposable Income)

รูปภาพที่ 3.2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคกับรายได้

จากรูปภาพที่ 3.2

a หมายถึง ผู้บริโภคจะบริโภคเท่ากับ a ถ้าไม่มีรายได้เลย

b หมายถึง ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย

$$\text{หรือ } MPC = \frac{\Delta C}{\Delta Y}$$

การศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคตามความจริงแล้วยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกที่กำหนดเปลี่ยนแปลงการบริโภค และสามารถแยกปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริโภคดีงกล่าวออกเป็น 2 ประการดังต่อไปนี้

ปัจจัยทางวัตถุ (Objective Factors)

(1) ปัจจัยของการกระจายรายได้ ถ้าหากการกระจายรายได้เปลี่ยนแปลงเพราะเนื่องความแตกต่างของระดับรายได้ระหว่างคนจนกับคนรวย เช่น รัฐบาลมีนโยบายโอนเงิน 100 ล้านบาท คนรวยไปให้คนจน โดย MPC ของคนรวยและคนจน ตลอดจนผลกระทบของนโยบายดังกล่าวเป็นดังนี้

MPC คนรวย = 0.6 ทำให้การบริโภคลดลง 60 ล้านบาท

MPC คนจน = 0.9 ทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น 90 ล้านบาท

(2) อายุเฉลี่ยของประชากรเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการคุมกำเนิดและการพัฒนาทางการแพทย์ดีขึ้น ดังนั้น เมื่อประชากรซึ่งเป็นผู้บริโภคในระบบเศรษฐกิจมีอายุมากขึ้น ก็จะมีการออมสูง ดังนั้นคนมีอายุมากก็จะมีค่าของ MPC น้อยกว่าคนอายุน้อย

(3) การคาดคะเนราคาในอนาคต เช่น ถ้าคาดว่าราคาของสินค้าและบริการจะลดลงหรือเพิ่มขึ้นในอนาคต จะมีผลต่อการบริโภค โดยถ้าหากคาดว่าราคาจะสูง ดังนั้นผู้บริโภคจะซื้อสินค้าและบริการมาอุปโภคบริโภคเพิ่มสูงอย่างมากในปัจจุบัน ทำให้ปัจจุบันมีค่าของ MPC สูงกว่าปกติ เป็นต้น

(4) การโฆษณาสินค้าและบริการ ตลอดจนการบรรจุหีบห่อ มีผลทำให้การบริโภคสูงขึ้น ดังนั้น ค่าของ MPC จะสูงขึ้นตามไปด้วย

ปัจจัยทางด้านจิตใจ (Subjective Factors)

(1) อุปนิสัยของผู้บริโภค เช่น ถ้าผู้บริโภคมีนิสัยชอบประหยัด ค่าของ MPC จะน้อย แต่ถ้าหากว่าผู้บริโภคมีนิสัยชอบฟุ่มเฟือย ค่าของ MPC จะมาก เป็นต้น

(2) ค่านิยมหรือรสนิยมในการบริโภคสินค้าและบริการจะมีผลกระทบต่อ MPC เช่น ถ้าผู้บริโภคนิยมสวมใส่เสื้อผ้าจากต่างประเทศ จะมีผลต่อค่าของ MPC ที่สูงขึ้นในสินค้าประเภทนั้น

(3) ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อระดับการบริโภค ได้แก่ การวางแผนความมั่นคงของครอบครัว ทำให้มี MPC เนื่องจากระดับของการบริโภคจะลดลง

3.3 ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน (Investment Expenditures)

การใช้จ่ายเพื่อการลงทุน เช่น การสร้างโรงงานเพื่อผลิตสินค้าหรือการลงทุนทำนาถุ้ง เป็นต้น มีความสำคัญที่จะทำให้รายได้ประชาชาติเปลี่ยนแปลงไป เพราะการลงทุนก่อให้เกิดการจ้างงานและใช้ทรัพยากรมากขึ้น บรรดาเจ้าของปัจจัยการผลิต เช่น คนงาน เจ้าของที่ดิน เจ้าของเงินทุน และผู้ขายมีปัจจัยการผลิตหรือวัตถุดิบจะมีรายได้สูงขึ้น ดังนั้นการลงทุนจึงนับว่ามีความสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศ เพราะการลงทุนจะเป็นตัวกระตุ้นในระบบเศรษฐกิจ และมีบทบาทสำคัญต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ

$$\text{จาก } Y = C + I + G + (X - M)$$

ค่าใช้จ่ายในการลงทุนกรณีนี้ได้แก่ตัว I (Investment Expenditure) ตามปกติแล้วรัฐบาลใช้นโยบายที่มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการบริโภคได้ไม่มากนัก เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการบริโภคค่อนข้างมีเสถียรภาพ นั่นคือปริมาณการบริโภคจะมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก

ค่าใช้จ่ายในการลงทุน (I) เป็นรายจ่ายในระยะเวลาหนึ่งเพื่อซื้อสินค้าประเภททุน การลงทุนโดยทั่วไปมี 2 แบบ คือ

3.3.1 ประเภทของค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน

ค่าใช้จ่ายในการลงทุน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

(1) การลงทุนทางการเงิน (*Financial Investment*) คือ การลงทุนทางอ้อม ซึ่งเป็นการลงทุนเพื่อก่อให้เกิดกำไรในระยะเวลาหนึ่ง เช่น การลงทุนซื้อหุ้นหรือตราสารทางการเงิน เป็นต้น โดยการคิดต้นทุนและผลตอบแทนที่เป็นเงินสดเท่านั้น

(2) การลงทุนทางเศรษฐศาสตร์ (*Economical Investment*) คือ การลงทุนในสินค้าประเภททุน (*Capital Goods*) ใหม่ ๆ ได้แก่

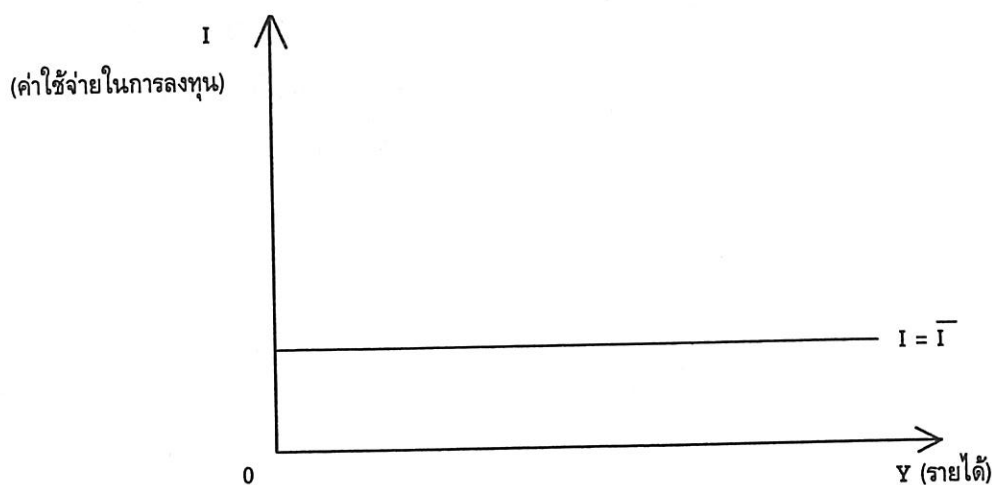
- งานก่อสร้างใหม่ ๆ เช่น โรงงาน อาคาร บ้านพักและสนามบิน เป็นต้น
- เครื่องจักรและอุปกรณ์
- สินค้าคงคลัง หรือวัตถุดิบคงคลัง

การลงทุนทางเศรษฐศาสตร์จะสนใจต้นทุนและผลตอบแทนทั้งเป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด

3.3.2 ลักษณะการลงทุนและปัจจัยกำหนดการลงทุน

ลักษณะของการลงทุนแบ่งเป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. การลงทุนโดยอิสระ (*Autonomous Investment*) เป็นการลงทุนที่ไม่ขึ้นอยู่กับรายได้และปริมาณสินค้าและบริการที่ผู้ผลิตจะสามารถขายได้ ส่วนมากแล้วเป็นการลงทุนโดยไม่หวังผลตอบแทน เช่น การตั้งงบประมาณใช้จ่ายลงทุนของรัฐบาลตามแผนงานระยะยาวที่วางไว้ล่วงหน้าโดยไม่หวังผลตอบแทน ได้แก่ การสร้างปัจจัยพื้นฐานของรัฐบาล (*Infrastructure*) ได้แก่ ถนน ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ฯลฯ

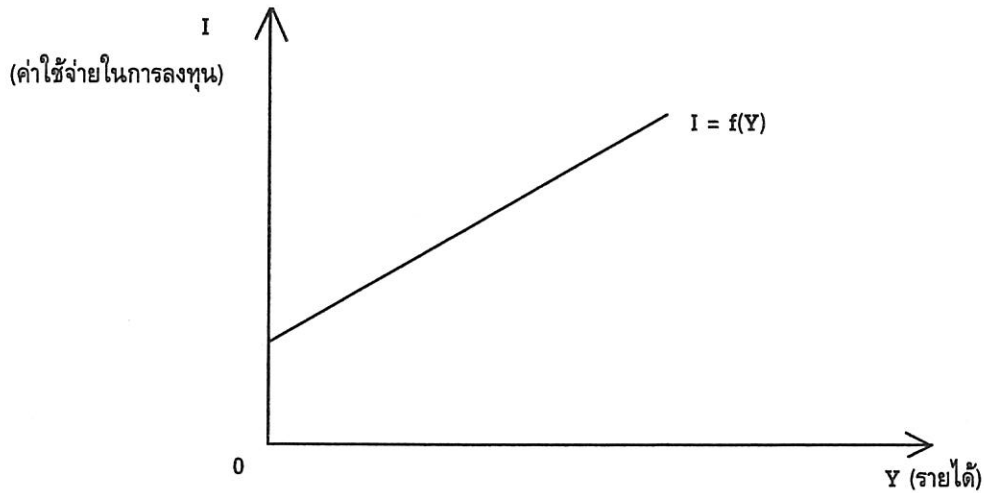

รูปภาพที่ 3.3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับรายได้ที่ไม่มีความสัมพันธ์

จากรูปภาพที่ 3.3 เส้นการลงทุนอิสระขนานกับแกนนอนซึ่งแสดงถึงรายได้ประชาชาติ จะเห็นได้ว่าเมื่อรายได้เพิ่มสูงขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไป อย่างไม่กี่ก็ตาม การลงทุนก็จะอยู่ในระดับ $I = \bar{I}$ เสมอ

การ
โดย
มูลค่า

2. การลงทุนโดยจงใจ (Induced Investment) เป็นการลงทุนที่มีความสัมพันธ์กับรายได้ โดยตรง กล่าวคือ เมื่อรายได้ประชาชาติสูงขึ้น มีอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจสูงขึ้น ย่อมจงใจให้มีการผลิตสินค้าและบริการในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองอุปสงค์รวมที่เพิ่มสูงขึ้นดังกล่าว

รูปภาพที่ 3.4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับรายได้

เป็น
ได้
วัง
โดย
ฟ้า

จากรูปภาพที่ 3.4 แกนนอนเป็นรายได้ แกนตั้งเป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุน และ $I = f(Y)$ เป็นฟังก์ชันการลงทุน (Investment Function) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการลงทุน โดยถ้าหากรายได้สูงขึ้นหรือลดลง จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการลงทุนสูงขึ้นและลดลงตามไปด้วย

$$I = f(Y)$$

$$I = a + bY$$

โดยที่

b คือ ค่าความโน้มเอียงในการลงทุนหน่วยสุดท้าย
(Marginal Propensity to Invest : MPI)

ในระบบเศรษฐกิจแบบปิด (Closed Economy) รัฐบาลจะใช้งบประมาณสมดุลเสมอ โดย ณ จุดสภาพของระบบเศรษฐกิจมหภาค ค่าใช้จ่ายในการลงทุนจะเท่ากับการออมเสมอ

$$\text{ดังนั้น } I = S$$

น

ปัจจัยกำหนดการลงทุนในระบบเศรษฐกิจได้แก่

1. การเปลี่ยนแปลงรายได้ของประชาชน
2. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้
3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี (Technology)
4. นโยบายของรัฐบาล

3.3.3 การพิจารณาการลงทุน

การตัดสินใจลงทุนนอกจากพิจารณาถึงรายได้แล้ว ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีก แต่ถ้าหากการตัดสินใจพิจารณาลงทุนในโครงการต่าง ๆ ว่าจะลงทุนดีหรือไม่ จะมีวิธีการพิจารณา 2 วิธีคือ

1. เปรียบเทียบค่าปัจจุบันของรายได้สุทธิที่คาดว่าจะได้รับ (Net Present Value : NPV)

$$\text{สูตร } NPV = \sum_{i=1}^n \frac{B_i - C_i}{(1+r)^i} \dots\dots\dots(3.5)$$

โดยที่ r คือ อัตราดอกเบี้ยที่ใช้คิดลดมูลค่าของเงินในอนาคต
 B_i คือ ผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้จากการลงทุนในปีที่ $i, i=1,2,\dots,r$
 C_i คือ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนในปีที่ $i, i=1,2,\dots,n$

เกณฑ์การตัดสินใจ ถ้า $NPV > 0$ จะลงทุนในโครงการนั้น
 $NPV < 0$ ไม่ลงทุนในโครงการนั้น
 $NPV = 0$ จะลงทุนหรือไม่ แล้วแต่นโยบายของเจ้าของโครงการดังกล่าว

2. เปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนที่ได้จากโครงการกับอัตราดอกเบี้ย

กำหนดการตัดสินใจ : ถ้า $r > i$ จงลงทุนในโครงการดังกล่าว
 $r < i$ ไม่ลงทุนในโครงการดังกล่าว
 $r = i$ แล้วแต่การพิจารณาของเจ้าของโครงการ

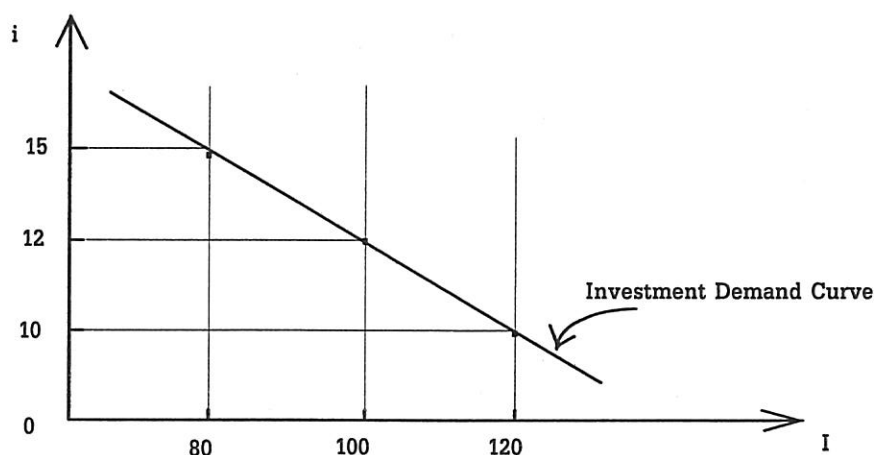
หมายเหตุ : อัตราผลตอบแทนสุทธิที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุนนี้ เคนท์ (Keynes) เรียกว่าอัตราผลตอบแทนของเงินลงทุนหน่วยที่เพิ่มขึ้น (Marginal Efficiency of Capital : MEC)

3.3.4 เส้นอุปสงค์ต่อการลงทุน

อุปสงค์ต่อการลงทุน (Investment Demand) คือ เส้นอุปสงค์ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับของการลงทุน (Level of Investment) และอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Real Interest Rate) เช่น

อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (ร้อยละ)	มูลค่าการลงทุนที่แท้จริง (ล้านบาท)
15	80
12	100
10	120

จากความสัมพันธ์ในรูปของตาราง สามารถนำมาสร้างเป็นเส้นอุปสงค์การลงทุนได้ดังนี้

รูปภาพที่ 3.5 แสดงเส้นอุปสงค์การลงทุน

จากรูปภาพที่ 3.5 เส้นอุปสงค์การลงทุนจะลาดเอียงจากซ้ายไปขวา นั่นคือค่าความชัน หรือ Slope น้อยกว่าศูนย์ โดยลักษณะของเส้นอุปสงค์การลงทุนนี้จะแสดงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุน (I) และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (i)

3.4 ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล (Government Expenditures)

องค์ประกอบด้านรายจ่ายประชาชาติที่สำคัญอีกองค์ประกอบหนึ่ง คือ ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล ในหัวข้อนี้ได้อธิบายถึงประเภทของรายจ่ายของรัฐบาลที่มีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ (1) รายจ่ายในสินค้าและบริการ และ(2) รายจ่ายประเภทเงินโอน สำหรับรายจ่ายของรัฐบาลที่แยกตามลักษณะงาน จำแนกตามส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ หรือ จำแนกตามแผนงาน จะได้อธิบายในรายละเอียด เกี่ยวข้องกับการคลังและนโยบายการคลังต่อไป สำหรับประเภทของรายจ่ายที่เป็นประเด็น ประเด็น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (รัตนา สายคณิต, 2545)

1. รายจ่ายในการซื้อสินค้าและบริการ

รายจ่ายในการซื้อสินค้าและบริการของภาครัฐบาล ถือเป็นรายจ่ายที่มีผลกระทบต่อ เศรษฐกิจ เพราะเป็นรายจ่ายในการพัฒนาประเทศตาม โครงการของรัฐบาลซึ่งจัดสรรผ่านไปหน่วยงาน ภาครัฐที่เกี่ยวข้องตามปีงบประมาณ ได้แก่ งบประมาณก่อสร้างต่างๆ หรือ การซื้อครุภัณฑ์ วัสดุ และเค เขียน ของส่วนราชการ เป็นต้น

รายจ่ายประเภทนี้ทำให้มีการลงทุน และการจ้างงานในภาพรวมของเศรษฐกิจมหภาค ให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น

2. รายจ่ายประเภทเงินโอน

รายจ่ายประเภทเงินโอนของรัฐบาล หมายถึง รายจ่ายที่รัฐบาลจ่ายให้แก่ประชาชน โ มีได้รับสิ่งตอบแทนโดยตรง ซึ่งเป็นการโอนอำนาจซื้อจากรัฐบาลไปให้แก่ผู้ที่ได้รับเงิน โอนเท่านั้น แต่ มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจมหภาคทางอ้อม กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับเงิน โอนจากรัฐบาล จะนำเงินโอนดังกล่าว ใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค และส่งผลให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ เงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ทหารผ่านศึก ผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เงินอุดหนุนที่จ่ายให้ ผู้ผลิตเพื่อจูงใจให้ผู้ผลิตผลิตสินค้าและบริการขายในราคาต่ำกว่าต้นทุน นอกจากนี้ ยังเป็นรายจ ึ่งเงินเดือนให้แก่ข้าราชการและลูกจ้าง อีกด้วย อย่างไรก็ตามรายจ่ายประเภทดอกเบี้ย หนี้สาธารณะที่ใ้ ากการที่รัฐบาลกู้มาเพื่อพัฒนาประเทศนั้น ไม่เป็นองค์ประกอบของรายจ่ายประชาชาติ

3.4.1 สมการรายจ่ายของรัฐบาล

เนื่องจากรัฐบาลต้องใช้จ่ายในการบริหารประเทศในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและการป้องกันประเทศ โดยรายจ่ายดังกล่าวขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมข ึ่งประเทศที่ต้องเผชิญอยู่ ณ ขณะนั้น หรือรายจ่ายของรัฐบาลจึงมีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ดังกล่า ึ่งดังนั้น รายจ่ายของรัฐบาลจึงเป็นอิสระจากรายได้ประชาชาติ ทั้งนี้ เพื่อความปลอดภัยและความผาสุกข ึ่งประชาชน ตลอดจนความมั่นคงภายในและภายนอกประเทศอีกด้วย

$$G = G_0 \dots\dots\dots(3.1)$$

โดยที่

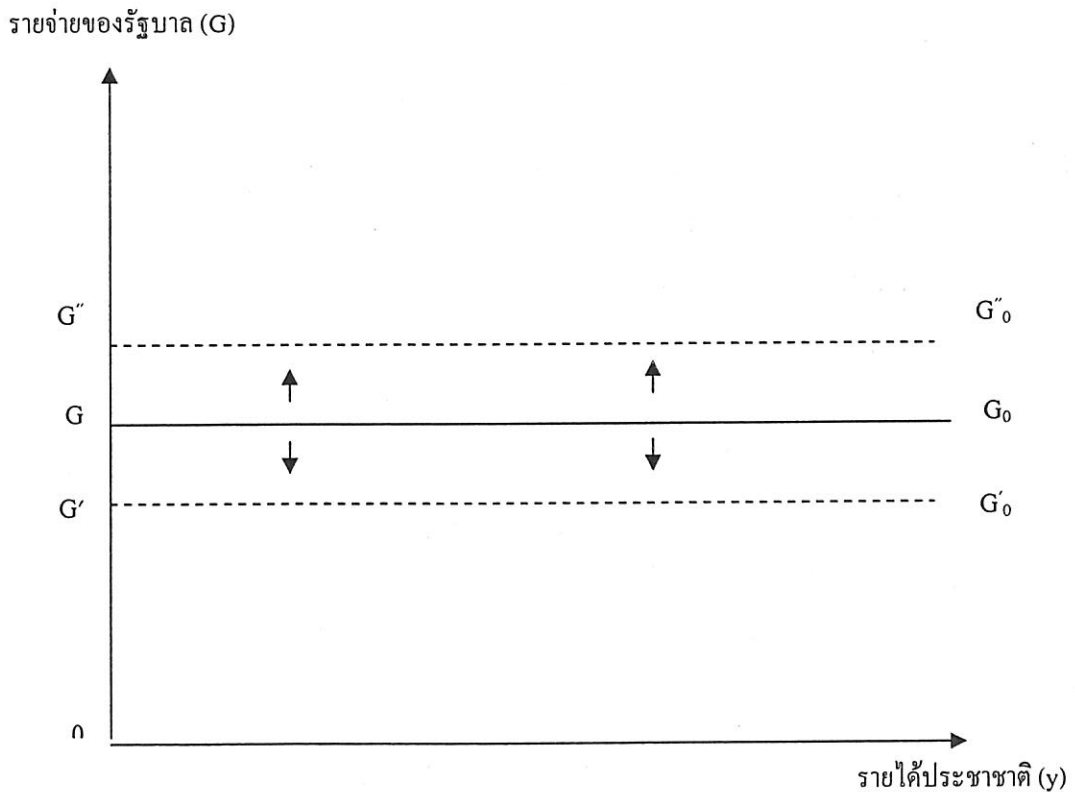
G คือ รายจ่ายของรัฐบาล

G_0 คือ รายจ่ายของรัฐบาลโดยอิสระ และไม่สัมพันธ์กับระดับรายได้ประชาชาติ

จากสมการดังกล่าว หมายความว่า รายจ่ายของรัฐบาลเป็นอิสระ หรือไม่สัมพันธ์กับรายได้ประชาชาติ กล่าวคือ รายจ่ายของรัฐบาลจะยังคงเดิม ไม่ว่าระดับรายได้ประชาชาติจะเท่ากับเท่าใดก็ตาม

3.4.2 เส้นรายจ่ายของรัฐบาล

จากสมการรายจ่ายของรัฐบาล ในหัวข้อ 3.4.1 ที่ว่า $G = G_0$ นั้น นำมาเขียนอธิบายแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่ายของรัฐบาลกับรายได้ประชาชาติในรูปของกราฟ หรือ เส้นรายจ่ายของรัฐบาล ดังรูปภาพที่ 3.6

รูปภาพที่ 3.6 แสดงเส้นรายจ่ายของรัฐบาลที่เป็นอิสระจากรายได้ประชาชาติ

จากรูปภาพที่ 3.6 นั้น เส้นรายจ่ายของรัฐบาลเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน เพื่ออธิบายรายจ่ายของรัฐบาลเป็นอิสระจากรายได้ประชาชาติ หรือรายจ่ายของรัฐบาลไม่มีความสัมพันธ์กับประชาชาตินั้นเอง เส้นรายได้ของรัฐบาล GG_0 เปลี่ยนเป็นเส้น $G'G'_0$ เพราะรัฐบาลลดค่าใช้จ่ายพัฒนาประเทศ ส่วนการเปลี่ยนจาก GG_0 เป็น $G'G'_0$ นั้น แสดงว่ารัฐบาลได้เพิ่มค่าใช้จ่ายของรัฐบาลไม่เกี่ยวกับว่า ณ ตอนนั้นประเทศมีระดับรายได้ประชาชาติเป็นมูลค่าเท่าใด

3.5 การส่งออกและการนำเข้า (Export and Import)

การส่งออกและการนำเข้าเป็นองค์ประกอบสำคัญของรายจ่ายประชาชาติ เนื่องจากที่มาของรายได้และรายจ่ายในรูปของเงินตราต่างประเทศ ผลต่างของมูลค่าการส่งออกและการเรียกว่า ดุลการค้า (Balance of Trade : BOT) ซึ่งจะอธิบายรายละเอียดในบทของการค้าระหว่างประเทศและดุลการชำระเงินระหว่างประเทศอีกครั้งหนึ่ง ในบทนี้จึงอธิบายเพียงประเด็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งออก และการนำเข้าเท่านั้น เพราะหากประเทศใดก็ตามมีมูลค่าการส่งออกสุทธิเป็นบวก ทำให้ประชาชาติสูงขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากมูลค่าการส่งออกสุทธิมีค่าเป็นลบ จะส่งผลให้ประชาชาติลดลง

3.5.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งออก

การส่งออกสินค้าไปขายยังต่างประเทศ จะมีมูลค่าการส่งออกในรูปของเงินตราต่างประเทศมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้

1. รายได้ประชาชาติ หรือรายได้เฉลี่ยต่อคนของประเทศผู้ซื้อสินค้า
2. ปริมาณการผลิตส่วนเกินของประเทศผู้ส่งออกสินค้า
3. ต้นทุนการผลิต และราคาของสินค้าส่งออกต่ำกว่าประเทศส่งออกสินค้าปเดียวกันที่เป็นคู่แข่ง
4. ภาวะเงินเฟ้อของประเทศผู้ส่งออก เพราะทำให้ราคาสินค้าส่งออกสูงกว่าปส่งออกในสินค้าประเภทเดียวกันที่เป็นคู่แข่งที่ไม่เกิดปัญหาเงินเฟ้อ
5. นโยบายของรัฐบาลของประเทศผู้ส่งออกว่ามีการส่งเสริมการส่งออก หรือไม่
6. นโยบายของการค้าต่างประเทศของประเทศผู้ซื้อสินค้าเข้า
7. อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เนื่องจากมีผลต่อราคาส่งออกสินค้าต่างประเทศ

3.5.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเข้า

การนำสินค้าเข้ามาภายในประเทศจะมีมูลค่าการนำเข้าในรูปแบบของเงินตราต่างประเทศมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้

1. รายได้ประชาชาติ หรือรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี ของประเทศผู้ส่งสินค้าเข้า
2. ภาวะการณ์ขาดแคลนสินค้าบางประเภท ทำให้มีความต้องการนำเข้าสินค้า
3. ราคาสินค้าที่นำเข้ามาภายในประเทศต่ำกว่าสินค้าประเภทเดียวกันที่ผลิตภายในประเทศซึ่งมีต้นทุนสูงกว่า
4. ในนโยบายการค้าต่างประเทศของประเทศผู้นำเข้าทำให้เกิดอุปสรรคหรือส่งเสริมการนำเข้าหรือไม่
5. ระบบการเงินของประเทศนำเข้าว่าใช้ระบบการเงินแบบเสรีหรือไม่
6. อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เนื่องจากมีผลต่อราคานำเข้าสินค้าด้วย

3.6 สรุป

ค่าใช้จ่ายในการบริโภค ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล การส่งออกและการนำเข้า เป็น 4 องค์ประกอบที่สำคัญของรายจ่ายประชาชาติ เพราะเนื่องจากองค์ประกอบดังกล่าวมีผลกระทบ การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของรายจ่ายประชาชาติ หมายถึง ถ้าหากค่าใช้จ่ายในการบริโภค ค่าใช้จ่ายเพื่อลงทุน ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล และการส่งออกสุทธิเพิ่มขึ้น จะทำให้รายจ่ายประชาชาติเพิ่มขึ้น ในตรงกันข้ามถ้าหากองค์ประกอบดังกล่าวลดลงก็จะส่งผลให้รายจ่ายประชาชาติลดลง โดยองค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวของรายจ่ายประชาชาติมีประเด็นที่สำคัญในการศึกษา กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคนั้นมีความสัมพันธ์กับการออม และเชื่อมโยงถึงค่าความโน้มเอียงในการบริโภคสูงสุดท้าย และค่าความโน้มเอียงเฉลี่ย ตลอดจนปัจจัยกำหนดการเปลี่ยนแปลงในการบริโภค ส่วนค่าใช้จ่ายในการลงทุนต้องพิจารณาถึงประเด็นประเภทของค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน ลักษณะการลงทุนและปีกำหนดการลงทุน หลักการพิจารณาการลงทุน โดยต้องพิจารณาถึงเส้นอุปสงค์ต่อการลงทุน สำหรับค่าใช้จ่ายของรัฐบาลและการส่งออกสุทธินั้น ควรพิจารณาถึงความเป็นอิสระของรายจ่ายของรัฐ ปัจจัยที่มีผลกระทบหรือมีอิทธิพลต่อการส่งออกและการนำเข้า

3.7 คำถามเพื่อการทบทวน

1. จงอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคและการออม
2. จงอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายและค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายในการบริโภค และการออม ตลอดจนอธิบายถึงการนำไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ
3. ปัจจัยทางวัตถุและปัจจัยทางด้านจิตใจ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในการบริโภคอย่างไร จงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย
4. การลงทุนทางการเงินแตกต่างจากการลงทุนทางเศรษฐกิจอย่างไร จงอธิบาย
5. การลงทุนโดยอิสระ และการลงทุนโดยจงใจนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร จงอธิบาย
6. จงอธิบายถึงเกณฑ์ในการพิจารณาการลงทุน และอัตราผลตอบแทนของเงินลงทุนหน่วยที่เพิ่มขึ้นว่าเกี่ยวข้องกับเกณฑ์ใด ตลอดจนพิจารณาถึงเกณฑ์การตัดสินใจว่าเป็นอย่างไร
7. จงอธิบายถึงอุปสงค์ของการลงทุน และการนำไปใช้ประโยชน์
8. รายจ่ายในการซื้อสินค้าและบริการ และรายจ่ายประเภทเงินโอนมีผลกระทบต่อรายจ่ายประชาชาติทางตรงหรือทางอ้อม จงอธิบาย
9. ปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลกระทบต่อส่งออกและการนำเข้า
10. จากการศึกษาองค์ประกอบของรายจ่ายประชาชาตินั้น นักศึกษาได้เรียนรู้อะไรบ้าง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร จงอธิบาย

อุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ (Aggregate Demand)

4.1 บทนำ

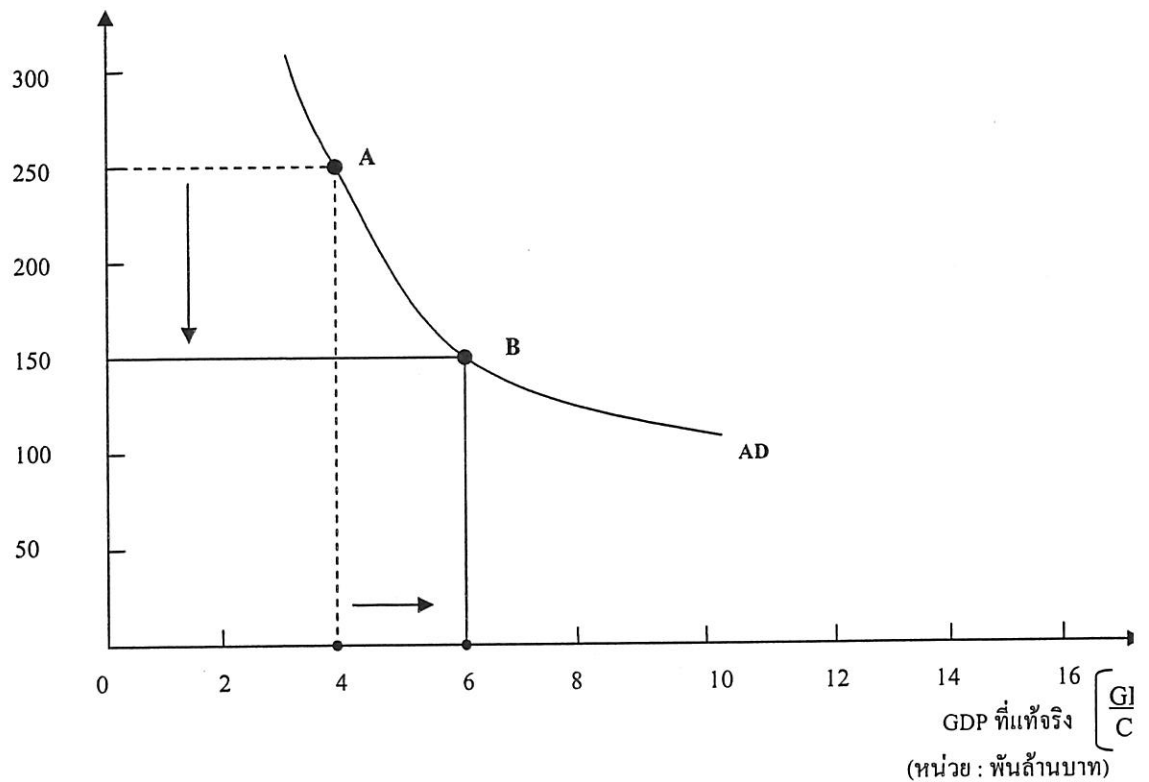
การศึกษารายได้ประชาชาติทางด้านค่าใช้จ่าย (Gross National Expenditures :GNE) ในบทที่ 2 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบพื้นฐาน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชน ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาครัฐ และมูลค่าการส่งออกสุทธิ ซึ่งมีผลต่อระดับอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจด้วย ดังนั้นในบทนี้จึงได้ศึกษาและอธิบายถึงความหมาย และองค์ประกอบรวมของระบบเศรษฐกิจ ผลกระทบจากมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยและผลกระทบจากมูลค่าการส่งออกสุทธิที่มีต่อระดับราคาและมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง ตลอดจนศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นเปลี่ยนแปลงไป และการนำแนวคิดเรื่องอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจไปใช้ประโยชน์ ซึ่งจะได้อธิบายถึงรายละเอียดในลำดับต่อไป

4.2 ความหมาย และองค์ประกอบอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ

4.2.1 ความหมายของอุปสงค์รวม

อุปสงค์ของระบบเศรษฐกิจ (Aggregate Demand : AD) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างระดับของมูลค่าของผลิตภัณฑ์ มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงที่เกิดจากการใช้จ่ายของภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ ภาครัฐบาลและภาคต่างประเทศ กับระดับราคาต่างๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆคงที่ ดังรูปที่ 4.1

ระดับราคา
(หน่วย: บาท)

รูปภาพที่ 4.1 เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ

หมายเหตุ : CPI (Consumer Price Index) คือ ดัชนีราคาผู้บริโภค

จากรูปภาพที่ 4.1 แสดงอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ โดยแกนตั้งแสดงถึงระดับราคาในระบบเศรษฐกิจ (หน่วย: บาท) ส่วนแกนนอนแสดงถึงมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (หน่วย: พันล้านบาท) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม โดยจาก จุด A และจุด B ซึ่งอยู่บนอุปสงค์รวม (AD) เส้นเดียวกัน โดย ณ จุด A ราคาในระบบเศรษฐกิจ เท่ากับ 200 บาทต่อหน่วย มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (real GDP) เท่ากับ 4 พันล้านบาท และถ้าหากระดับระบบเศรษฐกิจลดลงมาอยู่ที่ 150 บาทต่อหน่วย โดยมีมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง เท่ากับ 6 พันล้านบาท แสดงด้วยจุด B การเคลื่อนที่จากจุด A มายังจุด B เกิดจากการที่ระดับในระบบเศรษฐกิจลดลง ทำให้มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงเพิ่มขึ้น ความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้เส้นอุปสงค์มีค่าความชันเป็นลบตกลงจากซ้ายไปขวา

4.2.2 องค์ประกอบอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ

อุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ (AD) มีกรอบแนวคิดที่แตกต่างจากอุปสงค์ในเศรษฐศาสตร์จุลภาคที่มีที่มาจากการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภค โดย AD ดังกล่าวมาจากองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือน (C)
2. การลงทุนของภาคธุรกิจ (I)
3. การลงทุนของภาครัฐบาล (G)
4. ภาคต่างประเทศที่เกิดจากมูลค่าการส่งออกลบด้วยมูลค่าการนำเข้า (X-M)

โดยค่าใช้จ่ายในการบริโภค (C) มีปัจจัยรายได้ที่พ้นภาวะภาษีแล้ว เป็นตัวกำหนด ส่วนค่าใช้จ่ายในการลงทุนภาคเอกชน (I) ถูกกำหนดจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ และค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาครัฐบาล ถูกกำหนดจากนโยบายของรัฐบาลเพื่อพัฒนาประเทศ สำหรับภาคต่างประเทศนั้นเกิดจากมูลค่าการส่งออกลบด้วยมูลค่าการนำเข้า (X-M)

เพื่อให้เข้าใจถึงการศึกษารวมขององค์ประกอบของ AD ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถแสดงได้ตามแบบจำลองดังต่อไปนี้

$$C = f(Y) \quad \dots\dots\dots(1)$$

$$I = f(i) \quad \dots\dots\dots(2)$$

$$G = G_0 \quad \dots\dots\dots(3)$$

$$(X-M) = (X-M)_0 \quad \dots\dots\dots(4)$$

โดยที่

Y คือ รายได้ที่พ้นภาวะภาษี หรือทรัพย์สินที่ครัวเรือนมีอยู่

i คือ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้

G_0 คือ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาครัฐบาลที่ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาล

$(X-M)_0$ คือ มูลค่าของการส่งออกสุทธิ มูลค่าการส่งออก-มูลค่าการนำเข้า

จากองค์ประกอบพื้นฐาน 4 องค์ประกอบดังกล่าว ทำให้เส้น AD มีความชันเป็นลบและทอดลงจากซ้ายไปขวา เนื่องจากได้รับผลกระทบจากมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริงที่ครัวเรือนมีอยู่ อัตราดอกเบี้ย และผลกระทบจากมูลค่าการส่งออกสุทธินั่นเอง

4.3 ผลกระทบจากมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยและผลกระทบจากมูลค่าการส่งออก การที่ AD มีค่าความชันเป็นลบทอดลงจากซ้ายไปขวาตามรูปภาพที่ 4.1 ในหัวข้อที่ผ่ ึ่งเนื่องจากผลกระทบจากมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริงที่ครัวเรือนมีอยู่ ผลกระทบจากอัตราดอกเบี้ย ผลกระทบจากมูลค่าการส่งออกสุทธิ ซึ่งจะอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

4.3.1 ผลกระทบจากมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริง หรือรายได้ที่แท้จริงของครัวเรือนโดยผลดง พิจารณาจากการที่ผู้บริโภคมีค่าใช้จ่ายสำหรับสินค้าและบริการมากขึ้น เพราะระดับราคาใน เศรษฐกิจลดลง เนื่องจากมูลค่าหรืออำนาจซื้อของเงินเพิ่มขึ้น หรือในทางตรงกันข้ามถ้าหากผู้บริ ายจ่ายสำหรับสินค้าและบริการลดลง เพราะระดับราคาในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น เนื่องจากมูลค่า อำนาจซื้อของเงินลดลงนั่นเอง

4.3.2 ผลกระทบจากอัตราดอกเบี้ย โดยในที่นี้สมมติให้ปริมาณการให้สินเชื่อคงที่แต่ ึ่งเพิ่มขึ้นของระดับราคาในระบบเศรษฐกิจ ส่งผลให้ระดับอัตราดอกเบี้ยเพิ่มสูงขึ้น และทำให้มู ึ่งแท้จริงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศลดลงและมีผลในทางตรงกันข้ามกับกรณีที่เกิดภาวะ ุดระดับราคาสินค้าในระบบเศรษฐกิจ โดยการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวเกิดจา ึ่งเปลี่ยนแปลงอุปสงค์และอุปทานเงินตราในตลาดเงินตรานั้นเอง

4.3.3 ผลกระทบจากมูลค่าการส่งออกสุทธิ โดยผลกระทบดังกล่าวเกิดจากการที่ ระดับ ึ่งภายในประเทศที่ลดลง ทำให้มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น และมูลค่าการนำเข้าลดลง ส่งผลให้มูลค่า ึ่งส่งออกสุทธิเพิ่มขึ้น ทำให้มูลค่าที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้น ในทางด ึ่งข้ามถ้าหากระดับสินค้าและบริการภายในประเทศเพิ่มขึ้น จะทำให้มูลค่าที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์มว ึ่งภายในประเทศลดลง

4.4 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจ

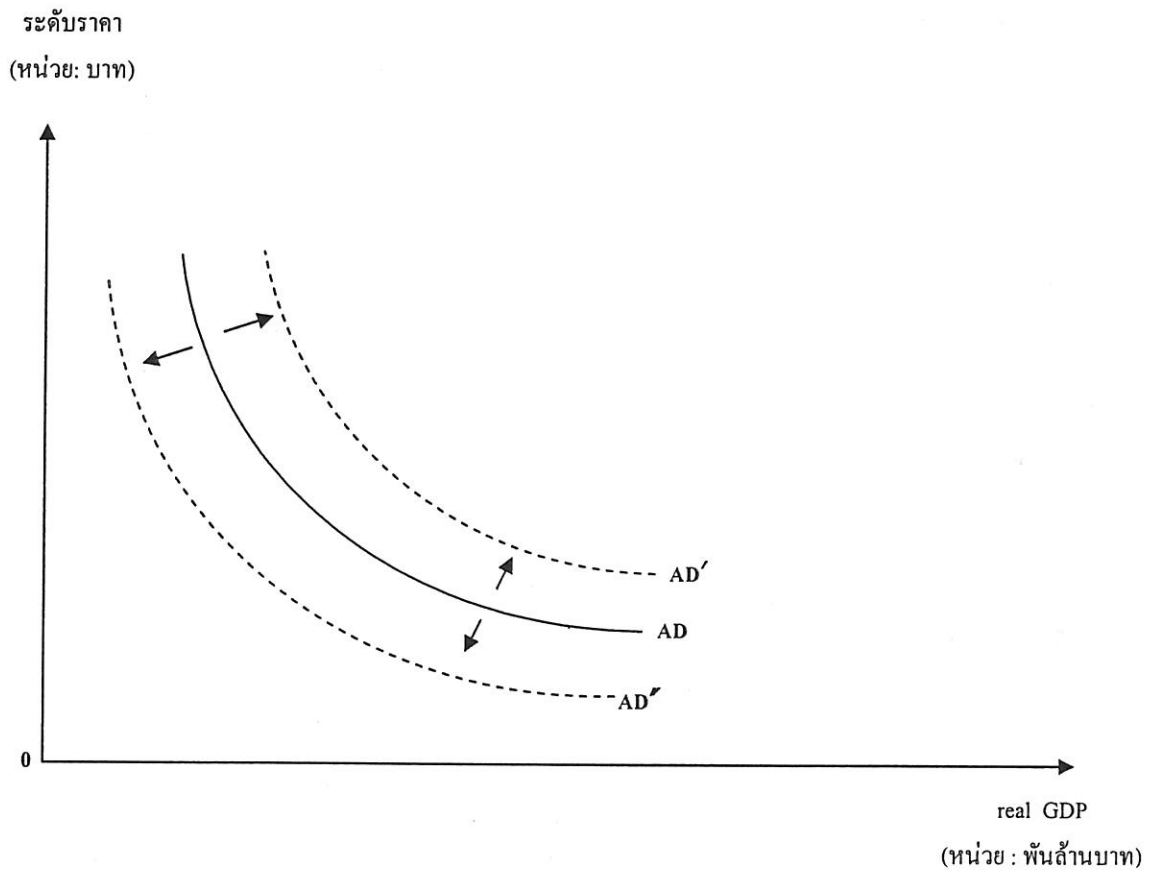
การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจมีสาเหตุมาจาก 4 ประการ

1. ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือนเปลี่ยนแปลง
2. ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชนเปลี่ยนแปลง
3. ค่าใช้จ่ายของภาครัฐบาลตามนโยบายเปลี่ยนแปลง
4. มูลค่าการส่งออกสุทธิเปลี่ยนแปลง

สำหรับการเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจที่มาจาก 4 สาเหตุ สำคัญดัง ึ่งอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

4.4.1 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเนื่องจากค่าใช้จ่ายในการบริโภค ึ่งครัวเรือนเปลี่ยนแปลง

เมื่อค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากรายได้ หรือ ทรัพย์สินที่แท้จริงเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้อุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับของอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงระดับของอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจแสดงได้จากรูปภาพที่ 4.2

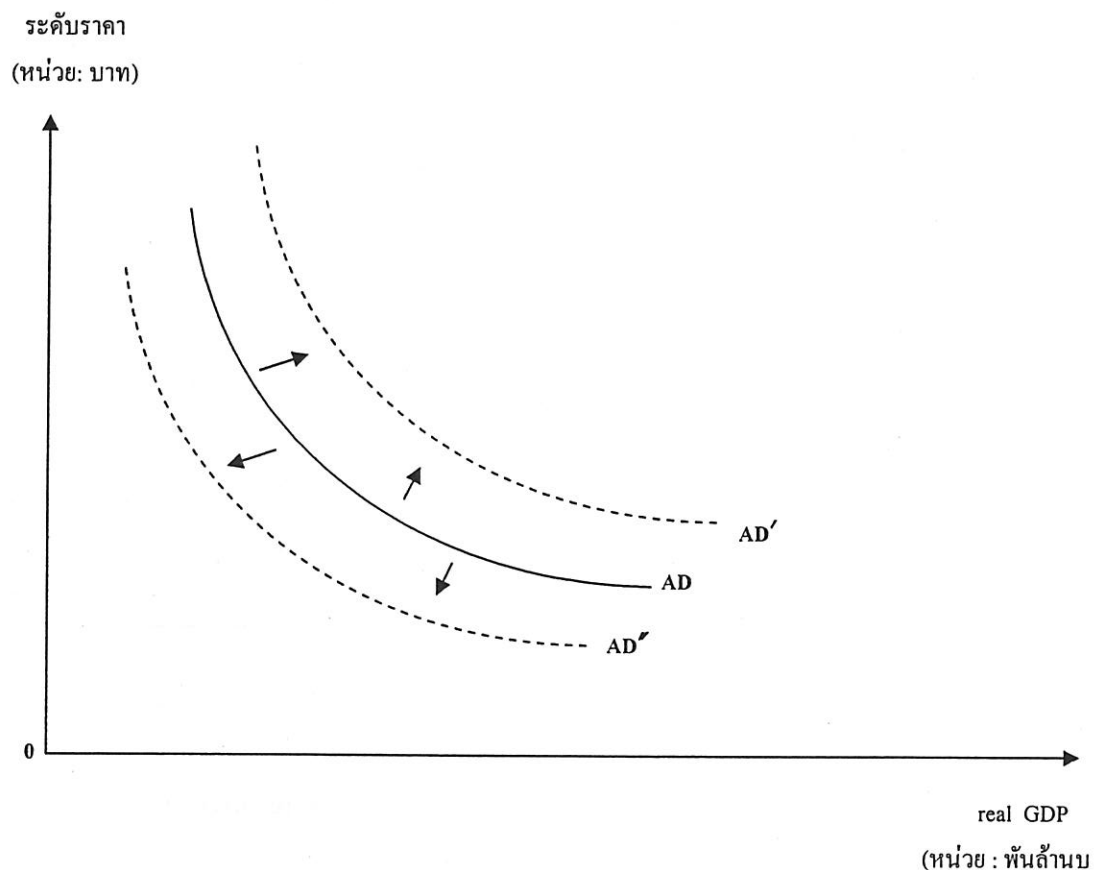

รูปภาพที่ 4.2 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเนื่องจากค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง

จากรูปภาพที่ 4.2 การที่เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ AD เปลี่ยนเป็นเส้น AD' นั้นเนื่องจากค่าใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าของครัวเรือนเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น โดยค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นค่าใช้จ่ายที่แท้จริงที่เกิดจากรายได้ที่แท้จริงมีมูลค่าเพิ่มขึ้นนั่นเอง ส่วนการที่เส้น AD เปลี่ยนเป็น AD'' เนื่องจากมูลค่ารายได้หรือทรัพย์สินที่แท้จริงลดลง ทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนลดลงด้วยนั่นเอง

4.4.2 การเปลี่ยนแปลงระดับของอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเปลี่ยนแปลง

เมื่ออุปสงค์และอุปทานของเงินในตลาดเงินตราเปลี่ยนแปลง ทำให้อัตราดอกเบี้ยและดอกเบี้ยเงินฝากในตลาดเงินตราเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยจะเป็นสาเหตุทำให้การลงทุนของภาคเอกชน เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น จึงเกิดการเปลี่ยนระดับ อุปสงค์ของระบบเศรษฐกิจ ตามรูปภาพที่ 4.3

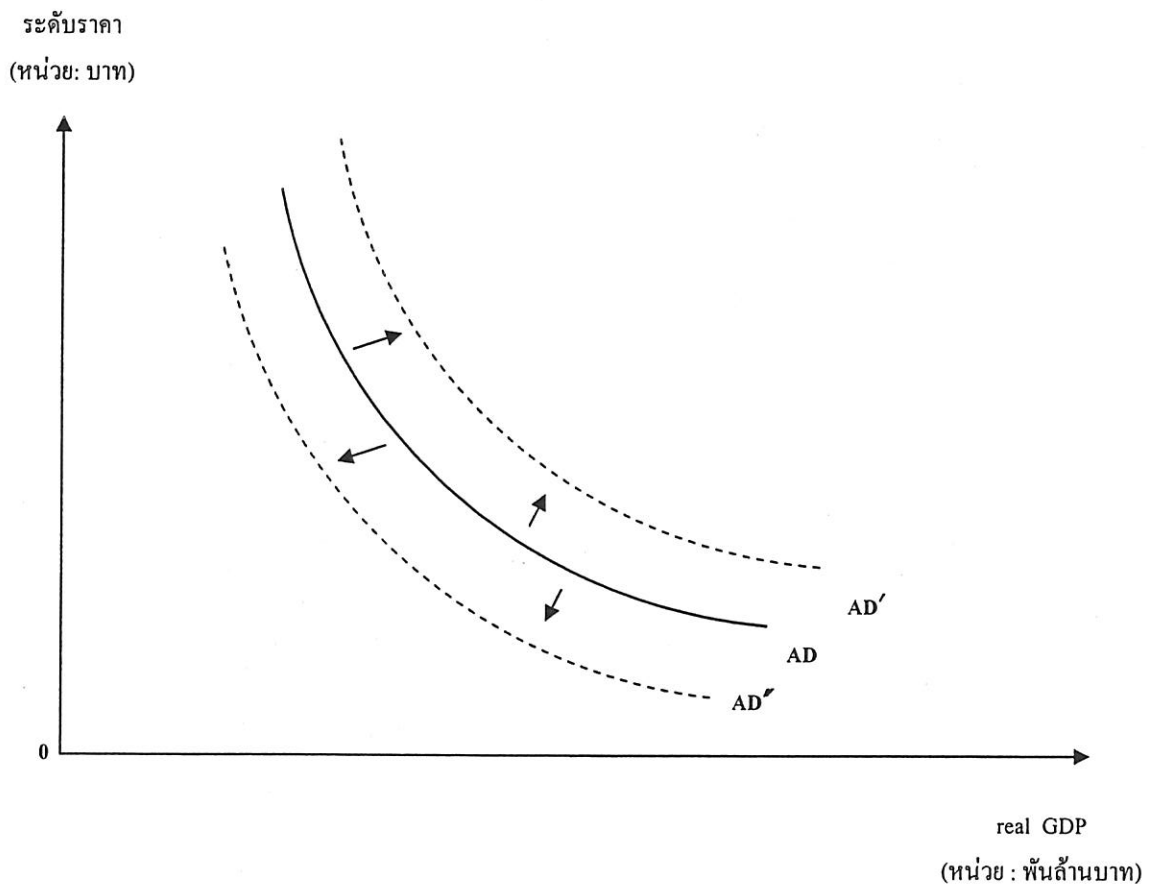

รูปภาพที่ 4.3 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงในตลาดเงินตราเปลี่ยนแปลง

จากรูปภาพที่ 4.3 เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ AD เปลี่ยนเป็น AD' นั้น เนื่องมา อัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินตราลดลง ทำให้มีการลงทุนในภาคเอกชนเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนจาก AD เป็น AD' ดังกล่าว ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากอัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินตราเพิ่มขึ้น ทำให้มีการลงทุนภาคเอกชนลดลงทำให้ AD ลดลงเป็น AD''

4.4.3 การเปลี่ยนแปลงระดับของอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากค่าใช้จ่ายของรัฐบาลเปลี่ยนแปลง

รัฐบาลของแต่ละประเทศจะกำหนดงบประมาณในการพัฒนาประเทศ เพื่อสวัสดิการและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนภายในประเทศ หรือเรียกกันโดยทั่วไปอีกชื่อหนึ่ง คือ ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล (Government expenditures) ค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้จัดสรรไปตามกระทรวง และกรมต่าง ๆ หรืออาจจัดสรรตามโครงการพัฒนาทางด้านต่างๆ เป็นการเฉพาะ การเพิ่มหรือลดค่าใช้จ่ายของรัฐบาล ถือว่าเป็นนโยบายของแต่ละประเทศและทำให้ระดับอุปสงค์เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นและลดลงตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแสดงได้ตามรูปภาพที่ 4.4

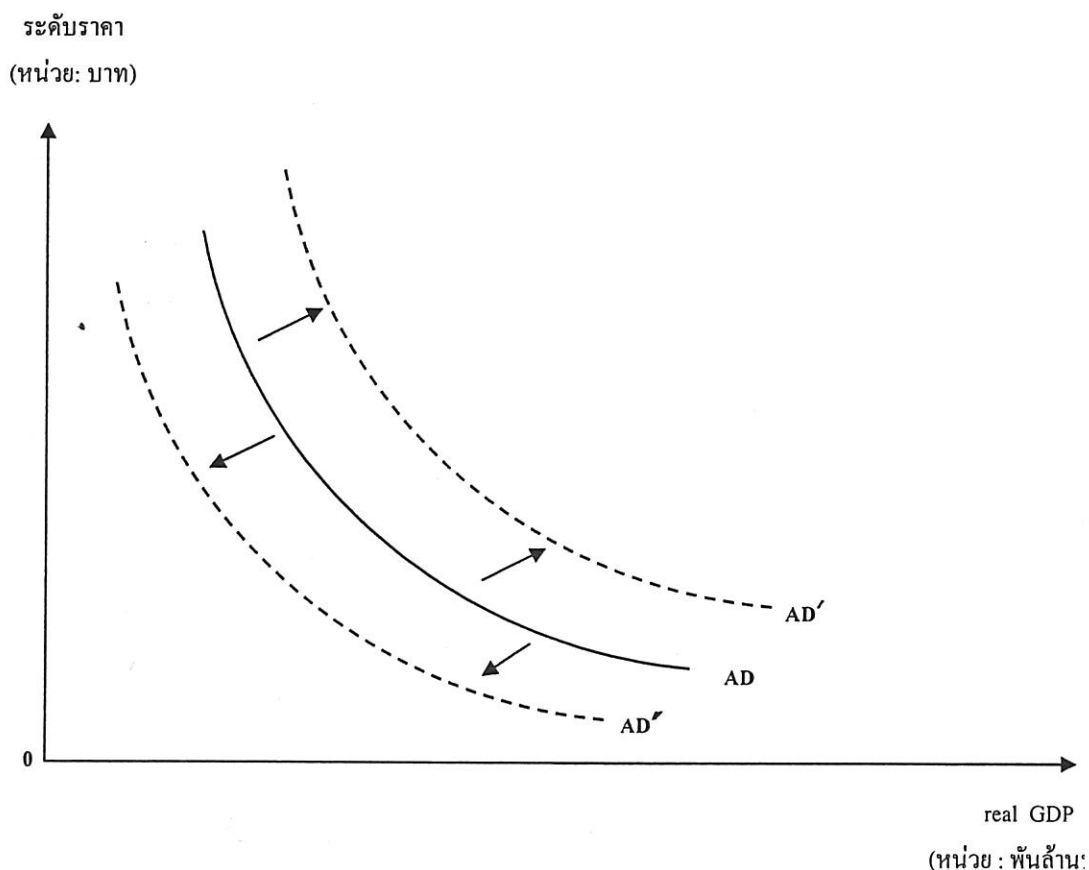

รูปภาพที่ 4.4 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากค่าใช้จ่ายของรัฐบาลเปลี่ยนแปลง

จากรูปภาพที่ 4.4 เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ AD เปลี่ยนเป็น AD' นั้น เนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาลในการเพิ่มค่าใช้จ่ายในรูปแบบของงบประมาณสำหรับพัฒนาประเทศ ทำให้ระดับของอุปสงค์รวมเพิ่มขึ้น จึงเปลี่ยนจาก AD เป็น AD' แต่ถ้าหากรัฐบาลลดค่าใช้จ่ายในรูปแบบของงบประมาณสำหรับการพัฒนาประเทศ ทำให้ระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจลดลงจาก AD เป็น AD''

4.4.4 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเนื่องจากมูลค่าการส่งออกเปลี่ยนแปลง

มูลค่าการส่งออกและการนำเข้าของแต่ละประเทศมีผลต่ออุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ โดยถ้ามูลค่าการส่งออกมากกว่ามูลค่าการนำเข้า หรือมูลค่าการส่งออกสุทธิเป็นบวก ทำให้ระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากมูลค่าการส่งออกน้อยกว่ามูลค่าการนำเข้า มูลค่าการส่งออกสุทธิเป็นลบ จะทำให้ระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจลดลง ดังรูปภาพที่ 4.5

รูปภาพที่ 4.5 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากมูลค่าการส่งออกสุทธิเปลี่ยนแปลง

จากรูปภาพที่ 4.5 เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ AD เปลี่ยนเป็น AD' นั้น เนื่องมาจากมูลค่าการส่งออกมากกว่ามูลค่าการนำเข้า หรือ มูลค่าการส่งออกสุทธิเป็นบวก จึงทำให้ระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น แต่ถ้าหากมูลค่าการส่งออกน้อยกว่ามูลค่าการนำเข้า หรือมูลค่าการส่งออกสุทธิเป็นลบ จะส่งผลให้ระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจลดลงจาก AD เป็น AD''

4.5 การนำแนวความคิดเรื่องอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจไปใช้ประโยชน์

จากองค์ประกอบของอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจ (AD) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคธุรกิจหรือเอกชน ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาครัฐบาล และภาคต่างประเทศที่เกิดจากมูลค่าการส่งออกลบมูลค่าการนำเข้า หรือมูลค่าการส่งออกสุทธิ โดยทั้ง 4 องค์ประกอบต่างก็มีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภายในของแต่ละองค์ประกอบดังกล่าว ซึ่งได้แก่ผลกระทบจากมูลค่าทรัพย์สินหรือรายได้ที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงในตลาดเงินตรา ผลกระทบจากการใช้นโยบายเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่าย และผลกระทบจากมูลค่าการส่งออกสุทธิที่เกิดจากราคาเปรียบเทียบระหว่างราคาของสินค้าในประเทศนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับราคาในต่างประเทศ โดยมีอัตราแลกเปลี่ยนเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้

สำหรับการนำแนวความคิดเรื่องอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจมาใช้ในประเทศต่างๆ โดยทั่วไปนั้น จะดูว่าระดับของการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบดังกล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงโดยภาพรวมมีค่าเป็นบวกหรือลบ ตัวอย่าง เช่น ประเทศไทยในช่วงเกิดภาวะที่ราคาสินค้าและบริการเพิ่มสูงขึ้น เนื่องมาจากราคาของพลังงานสูงขึ้น ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายของภาคครัวเรือนลดลง ความไม่มั่นใจของนักลงทุนของภาคเอกชน ตลอดจนการปรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชนลดลง ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะมีความพยายามเพิ่มค่าใช้จ่ายทางด้านงบประมาณเพื่อปรับค่าครองชีพก็ตาม นอกจากนี้มูลค่าการส่งออกสุทธิมีค่าเป็นบวกก็จริงแต่ไม่สูงนัก ถ้าในภาพรวมมีมูลค่าขององค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบดังกล่าวมีมูลค่าสุทธิลดลง จะทำให้ระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจลดลง ซึ่งไม่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของประเทศไทย ผลกระทบต่อระดับอุปสงค์จะมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าว

4.6 สรุป

อุปสงค์รวมของเศรษฐกิจ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภายในประเทศที่แท้จริงที่เกิดจากค่าใช้จ่ายของภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ ภาครัฐบาลและภาคต่างๆ กับระดับราคาต่างๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะตรงกันข้าม กล่าวคือ การที่ระดับราคาในระบบเศรษฐกิจลดลง ทำให้มูลค่าผลิตภัณฑ์ภายในประเทศที่แท้จริงเพิ่มขึ้น จากความสัมพันธ์ดังกล่าว ทำให้เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจความชันเป็นลบ ทอดลงจากซ้ายไปขวา

อุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เกิดจากตลาดผลผลิตและตลาดเงินตราเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย โดยตลาดผลผลิตมาจากการกำหนดรายได้ประชาชาติทางด้านรายจ่าย ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ค่าใช้จ่ายที่แท้จริงของภาคครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชน ค่าใช้จ่ายในการลงทุนภาครัฐบาล และมูลค่าการส่งออกลบมูลค่าการนำเข้า ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวได้รับผลจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ย นโยบายของรัฐบาล และมูลค่าการสุทธิ ตามลำดับ เมื่อเกิดผลกระทบดังกล่าวจึงทำให้ระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงขึ้นอยู่กับผลรวมของผลกระทบจากองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ มีมูลค่าเพิ่มหรือลดลงนั่นเอง

4.7 คำถามเพื่อการทบทวน

1. จงอธิบายความหมายและองค์ประกอบของอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจ
2. ทำไมเส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจจึงมีค่าความชันเป็นลบ และทอดลงจากซ้ายไปขวา โดยเส้นจะโค้งเว้าเข้าหาจุดกำเนิด (origin)
3. ปัจจัยใดในระบบเศรษฐกิจที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายของภาคครัวเรือน จนทำให้ระดับของอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง และผลการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะอย่างไร
4. ปัจจัยใดที่มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชน จนทำให้ระดับของอุปสงค์รวมในระบบเปลี่ยนแปลง และผลการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะอย่างไร
5. ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาครัฐบาล และมูลค่าการส่งออกสุทธิ มีผลต่อระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงอย่างไร จงอธิบาย
6. มูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงในตลาดเงินตรา และมูลค่าการส่งออกสุทธิมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจอย่างไร จงอธิบาย
7. จากการศึกษาเรื่องอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจในบทที่ 4 สามารถนำไปอธิบายปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันได้อย่างไร จงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย

อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ

(Aggregate Supply)

5.1 บทนำ

ในบทที่ 4 ได้ศึกษาอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจทั้งความหมาย องค์ประกอบและการเปลี่ยนแปลงระดับของอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามการศึกษาถึงระบบเศรษฐกิจนั้น จำเป็นต้องศึกษา และทำความเข้าใจทั้งอุปสงค์รวมและอุปทานรวมในระบบเศรษฐกิจจึงจะทำให้เข้าใจถึงภาพรวมของระบบเศรษฐกิจ ได้ชัดเจน ครอบคลุม และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนั้น ในบทนี้จึงได้อธิบายถึงอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วยความหมาย และประเภทของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเคนท์ คลาสสิก และอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจช่วงหลังยุคเคนท์และคลาสสิก นอกจากนี้ยังได้อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งจะได้อธิบายถึงรายละเอียดเป็นลำดับต่อไป

5.2 ความหมาย และประเภทของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ

อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ หมายถึง มูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงที่ประเทศใดๆ หรือระบบเศรษฐกิจใดๆ ผลิตขึ้นมา ณ ระดับราคาต่างๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจเรียกว่า เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ (Aggregate Supply)

อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเคนท์
2. เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิด คลาสสิก
3. เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจในช่วงหลังจากเคนท์กับคลาสสิก

สำหรับรายละเอียดของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวนี้ จะได้อธิบายในลำดับต่อไป

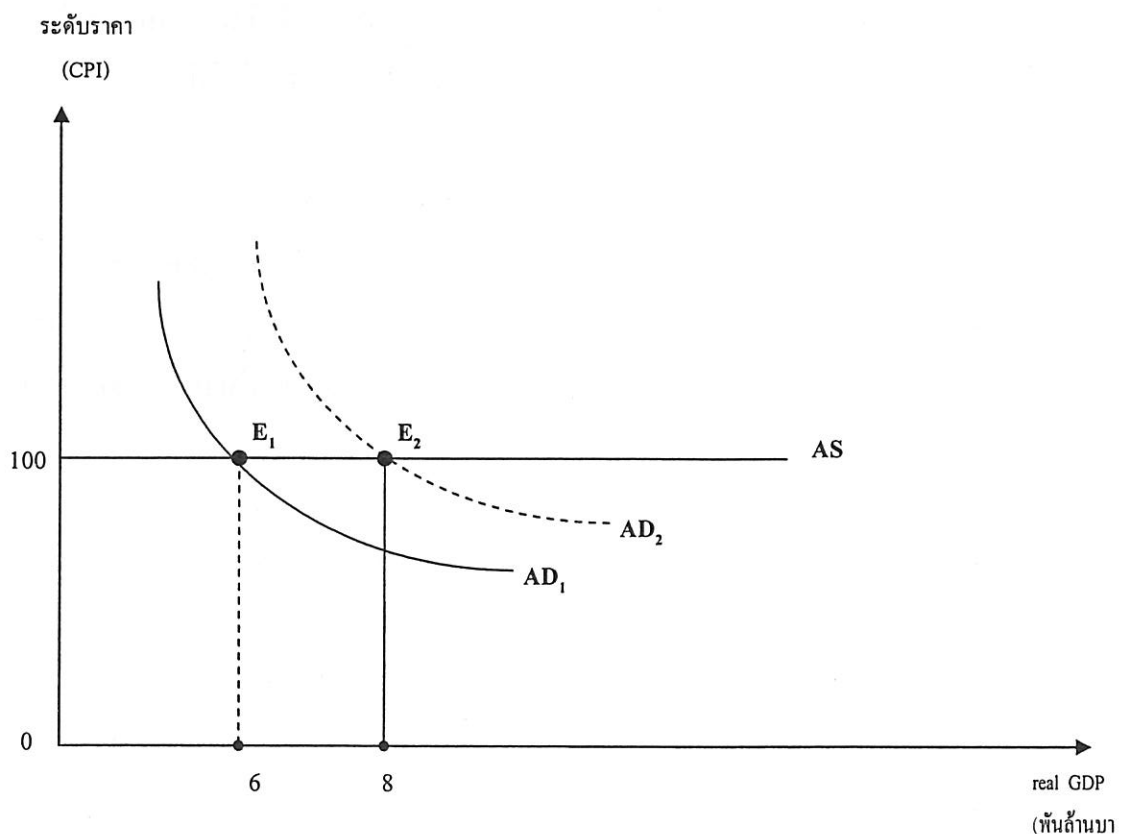
5.3 เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเคนท์

John M. Keynes หรือ เคนท์ เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่ง ได้อธิบายถึงในช่วงเศรษฐกิจที่ถดถอยหรือตกต่ำ โดย ณ ขณะนั้นทรัพยากรมีอยู่เป็นจำนวนมากอย่างไม่จำกัด ดังนั้น ราคาสินค้าและค่าจ้างจึงคงที่

แนวคิดของเคนท์ที่อธิบายถึงราคาสินค้าคงที่ หรือไม่เปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด ในระบบเศรษฐกิจ เพราะเนื่องจากผู้ผลิตยินดีและเต็มใจนำสินค้ามาขายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ณ ราคาสินค้าที่ปรากฏอยู่ในตลาด ณ ขณะนั้น อันเนื่องมาจากทรัพยากรมีอยู่เป็นจำนวนมากพอที่ผู้ผลิตหรือผู้สามารถหามาได้ตามความต้องการ

สำหรับค่าจ้างคงที่ในขณะที่มีทรัพยากรอยู่เป็นจำนวนมาก ตามแนวความคิดของเคนท์ เนื่องมาจากจำนวนแรงงานที่ว่างงานนั้นต้องการทำงานในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งยินดีและเต็มใจทำงานตลาดแรงงาน ณ ระดับค่าจ้างที่เป็นอยู่ เพราะไม่มีอำนาจการต่อรองในการเพิ่มค่าจ้าง

จากแนวความคิดดังกล่าวทำให้เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจเป็นเส้นตรงขนานกับแนวนอน ตามรูปภาพที่ 5.1

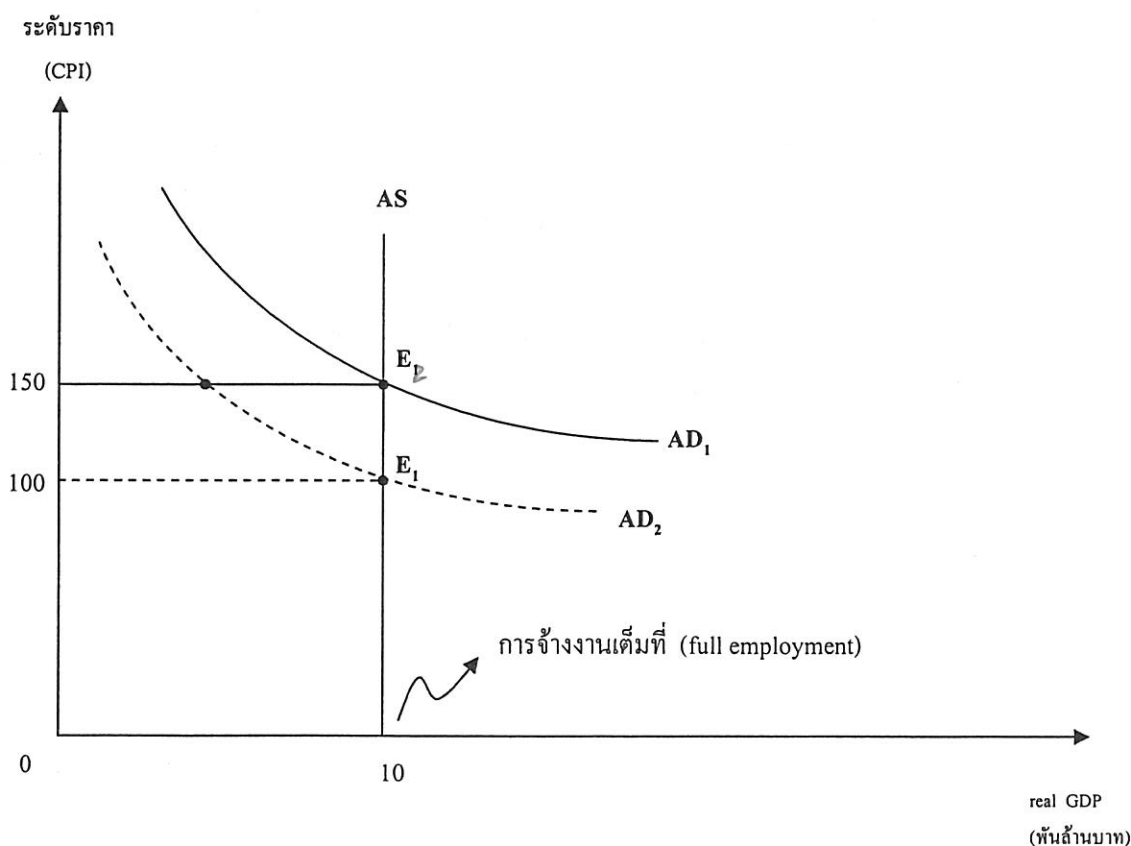

รูปภาพที่ 5.1 เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเคนท์

จากรูปภาพที่ 5.1 เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเคนท์ ซึ่งเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน AS เพื่อแสดงถึงแนวคิดที่ว่าในระบบเศรษฐกิจมีทรัพยากรอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งๆที่ขณะนั้นระบบเศรษฐกิจตกต่ำก็ตาม เป็นผลให้ราคาและค่าจ้างไม่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากมีแรงงานว่างงานอยู่เป็นจำนวนมาก และไม่มีอำนาจต่อรองค่าจ้างในตลาดแรงงาน ส่งผลให้ระดับราคาโดยทั่วไปไม่เปลี่ยนแปลง ถ้าอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนระดับเพิ่มขึ้นจาก AD_1 เป็น AD_2 เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือน หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชน หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุนพัฒนาประเทศของภาครัฐบาล หรือมูลค่าการส่งออกสุทธิเพิ่มขึ้น จุดดุลยภาพของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนจากจุด E_1 เป็น E_2 จากกรณีดังกล่าวจะไม่ทำให้ระดับราคาหรือ CPI (consumer price index) เปลี่ยนแปลง เพราะยังคงเท่ากับ 100 ส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงเพิ่มขึ้นจาก 6 พันล้านบาท เป็น 8 พันล้านบาท โดยค่าจ้างไม่เปลี่ยนแปลงทั้งที่มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น

5.4 เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวคิดของคลาสสิก

แนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์ในสมัยดั้งเดิมหรือกลุ่มคลาสสิก เชื่อว่าอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจเป็นเส้นตรงตั้งฉากกับแกนนอน โดยมีการผลิตที่เกิดภาวะการจ้างงานเต็มที่เสมอ โดยนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก มีความเชื่อว่าระดับราคาของผลผลิตและต้นทุนการผลิต มีการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนที่เท่ากัน เพื่อรักษาระดับการจ้างงานให้เกิดภาวะการจ้างงานเต็มที่เสมอ (full employment) ตามรูปภาพที่ 5.2

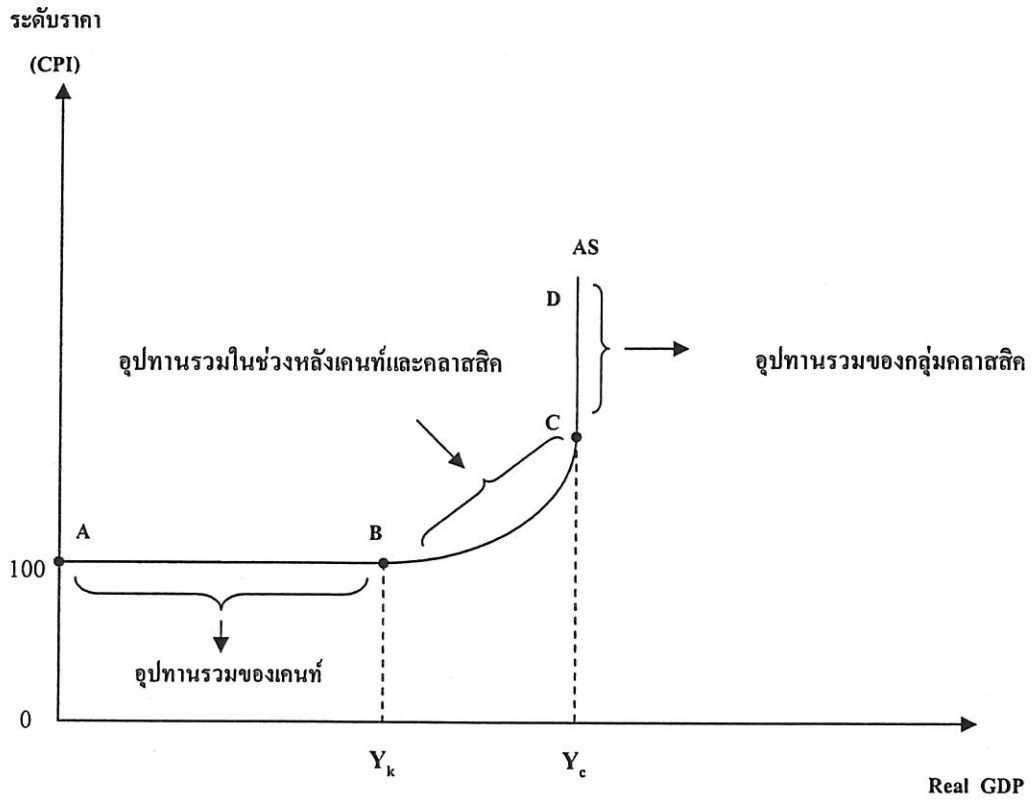
รูปภาพที่ 5.2 เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก

จากรูปภาพที่ 5.2 เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก AS ซึ่งเป็นเส้นตรงตั้งฉากกับแกนนอน โดยถ้าหากระบบเศรษฐกิจมีเส้นอุปสงค์รวมระบบเศรษฐกิจ AD_1 จุดดุลยภาพเริ่มแรกอยู่ที่ E_1 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงพื้นฐานบาท ระดับราคา CPI อยู่ที่ 150 ต่อมาถ้าค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือนลดลง ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชนลดลง หรือ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อพัฒนาประเทศของภาครัฐบาลลดลง หรือ มูลค่าการส่งออกสุทธิลดลง ทำให้เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจลดลง AD_1 และ AD_2 และ E_2 เป็นดุลยภาพใหม่ที่ทำให้ $AS = AD_2$ ระดับราคา CPI ลดลงจาก 150 เป็น 100 โทที่มูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือยังคงเท่ากับ 10 พันล้านบาท และเกิดการจ้างงานเต็มที่เสมอ

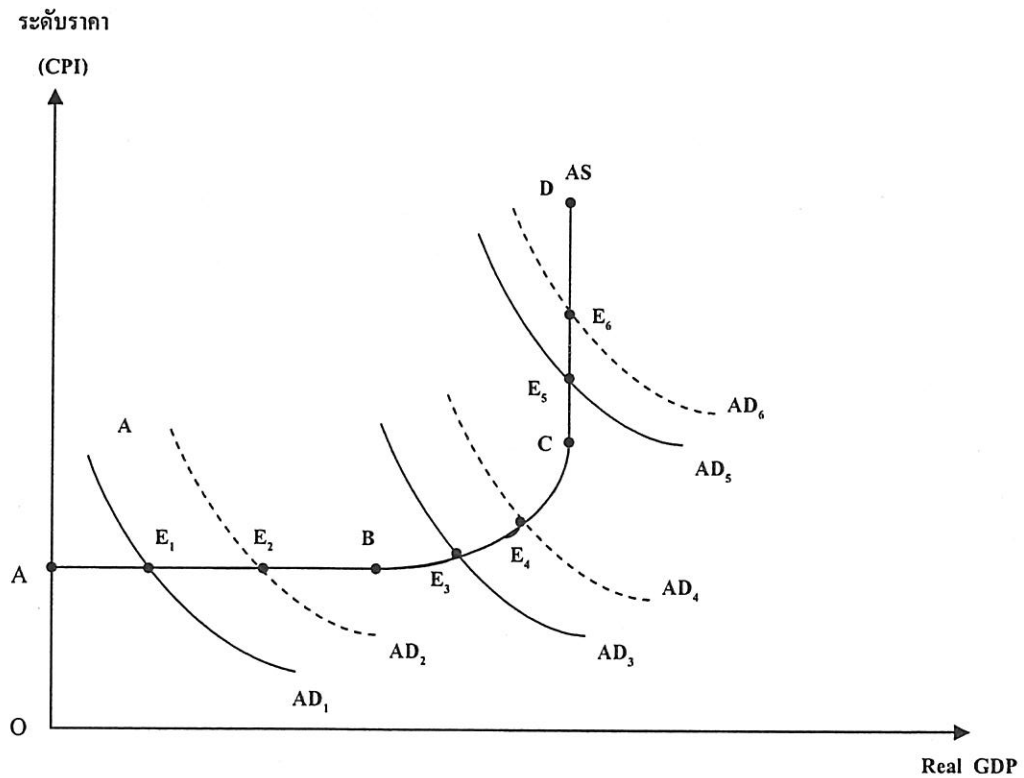
5.5 เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจในช่วงหลังจาก ระหว่างเกณฑ์และคลาสสิก

จากหัวข้อที่ 5.3 และ 5.4 เป็นการอธิบายถึงเส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเกณฑ์และกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก ตามลำดับ ซึ่งจากแนวความคิดทั้งสองนั้นต่างก็มองโคโนแ่งร้าย และดีขึ้นกันไป เพราะเมื่ออุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงระดับแล้ว แนวความคิดอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจของเกณฑ์นั้น ระดับราคา CPI ไม่เปลี่ยนแปลง แต่มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมที่แท้จริงภายในประเทศเปลี่ยนแปลง โดยราคาของผลิตภัณฑ์ และค่าจ้างเปลี่ยนแปลง ส่วนแนวความคิดอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจแบบนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจทำให้ระดับราคา CPI เปลี่ยนแปลง แต่มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงไม่เปลี่ยนแปลง และเกิดการจ้างงานเต็มที่เสมอ

จากแนวคิดของทั้งเกณฑ์และคลาสสิก นำมาสู่แนวความคิดในนักเศรษฐศาสตร์รุ่นต่อมา แนวความคิดว่า เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจเป็นเส้นที่มีความชันเป็นบวกทอดขึ้นจากซ้ายไปขวา และเชื่อว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจแล้ว ทำให้ระดับราคา C ค่าจ้าง และระดับการจ้างงานย่อมเปลี่ยนแปลงไป โดยอาจมีปัญหการว่างงานแบบไม่สมัครใจเกิดขึ้น แนวความคิดดังกล่าวพิจารณาจากรูปภาพที่ 5.3 และ 5.4

รูปภาพที่ 5.3 อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ 3 ช่วง ของเคนท์ ช่วงกลาง (ยุคหลังเคนท์และคลาสสิก) และกลุ่มคลาสสิก

รูปภาพที่ 5.4 แสดงการเปลี่ยนแปลงดุลยภาพเมื่ออุปสงค์รวม ของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงใน 3 ประเภทของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ

จากรูปภาพที่ 5.3 และ 5.4 แสดงถึงอุปทานของเศรษฐกิจทั้ง 3 ประเภทที่มาจาก 3 แนวความคิดของเคนท์ คลาสสิก และช่วงหลังแนวความคิดของเคนท์กับคลาสสิก โดยรูปภาพที่ 5.3 เส้นอุปทานระบบเศรษฐกิจ AS ประกอบด้วย 3 ช่วง คือ

- AB เป็นแนวความคิดของเคนท์
- CD เป็นแนวความคิดของกลุ่มคลาสสิก
- BC เป็นแนวความคิดช่วงหลังเคนท์กับคลาสสิก

สำหรับรูปภาพที่ 5.4 สมมุติให้ดุลยภาพเริ่มแรกของแต่ละแนวความคิดทั้ง 3 แนวทางของเคนท์ คลาสสิก และช่วงหลังจากเคนท์กับคลาสสิก คือ E_1 , E_3 และ E_5 ที่เกิดจาก $AS = AD_1$, $AS = AD_3$ และ $AS = AD_5$ ต่อมาถ้าหากค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือน หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุนภาคเอกชน หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจากภาครัฐบาล หรือ มูลค่าส่งออกสุทธิเพิ่มขึ้น เป็น AD_2 , AD_4 และ AD_6 ในทั้ง 3 ช่วงของ AS ตามแนวความคิดทั้ง 3 แบบ สัดส่วนที่เท่าๆ กัน โดยเกิดดุลยภาพใหม่ที่จุด E_2 , E_4 และ E_6 ตามลำดับ ที่เกิดจาก $AS = AD_2$, $AS = AD_4$ และ $AS = AD_6$

ผลที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของ AS ตามแนวคิดของเคนท์ คลาสสิก และช่วงหลังแนวความคิดของเคนท์กับคลาสสิกนั้นแตกต่างกันดังต่อไปนี้

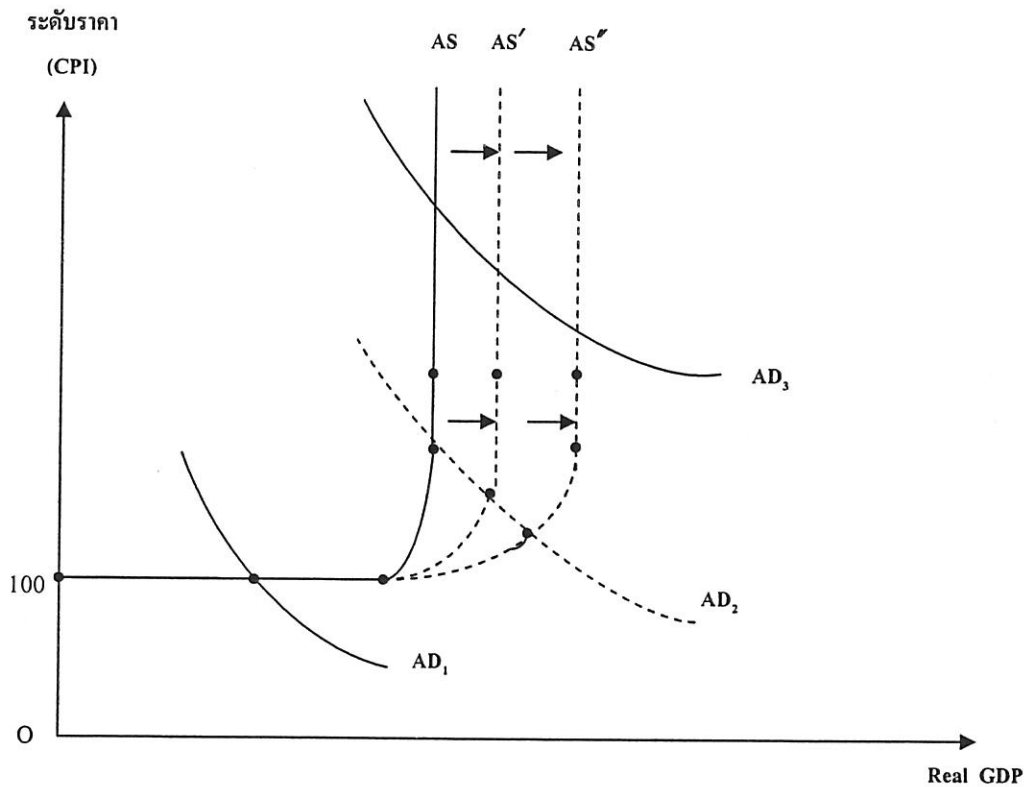
- (1) ในช่วงเคนท์ (AB) : ราคา CPI ไม่เปลี่ยนแปลง แต่รายได้ที่แท้จริง (real GDP) เพิ่มขึ้น ค่าจ้างไม่เปลี่ยนแปลง
- (2) ในช่วงคลาสสิก (CD) : ราคา CPI เพิ่มขึ้น แต่รายได้ที่แท้จริง (real GDP) ไม่เปลี่ยนแปลง ค่าจ้างเพิ่มขึ้น และเกิดการจ้างงานเต็มที่
- (3) ในช่วงหลังจากเคนท์กับคลาสสิก (BC) : ราคา CPI เพิ่มขึ้น และรายได้ (real GDP) เพิ่มขึ้น ค่าจ้างเพิ่มขึ้น แต่ยังมีว่างงานแบบไม่สมัครใจอยู่บ้าง

5.6 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ

การศึกษาถึงอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิด 3 ประเภทดังกล่าวในหัวข้อ 5.5 ผ่านมา โดยอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจสามารถเปลี่ยนแปลงระดับอุปทาน จากปัจจัยต่างดังต่อไปนี้

1. ราคาของปัจจัยการผลิตเปลี่ยนแปลง
2. เทคโนโลยีการผลิตเปลี่ยนแปลง
3. การเปลี่ยนแปลงอัตราภาษี
4. การสนับสนุนจากภาครัฐเปลี่ยนแปลง

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวมในระบบเศรษฐกิจดังกล่าวแสดงได้ดัง
รูปภาพที่ 5.5

รูปภาพที่ 5.5 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวมในระบบเศรษฐกิจ

จากรูปภาพที่ 5.5 เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานอันเนื่องมาจาก
ราคาปัจจัยการผลิตหรือค่าจ้างลดลง เทคโนโลยีการผลิตมีการพัฒนาส่งผลให้มีผลิภาพการผลิตเพิ่มขึ้น
มีการเก็บภาษีจากภาครัฐลดลง เทคโนโลยีการผลิตมีการพัฒนาส่งผลให้มีผลิภาพการผลิตเพิ่มขึ้น มีการ
เก็บภาษีจากภาครัฐลดลง ตลอดจนได้รับการสนับสนุนการผลิตจากภาครัฐทำให้ AS ขยับเพิ่มขึ้นเป็น
AS' และ AS'' เฉพาะช่วงคลาสสิก และช่วงยุคหลังจากคลาสสิกกับเคนท์ ส่วน AS ในช่วงแนวความคิด
ของเคนท์ไม่เปลี่ยนแปลงระดับ ดังนั้น ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวจึงมีผล
ต่อระบบเศรษฐกิจหากเป็นไปตามแนวความคิด AS ของคลาสสิก และช่วงยุคหลังจากคลาสสิกกับเคนท์
เท่านั้น สำหรับการลดลงในราคาของปัจจัยการผลิต เทคโนโลยีการผลิตมีระดับการพัฒนาต่ำลง
ถูกเก็บภาษีจากภาครัฐเพิ่มขึ้น หรือได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐลดลง จะมีผลต่อ AS ในทิศทางตรงกัน
ข้าม โดยที่ในช่วง AS ของเคนท์ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงระดับเช่นกัน

5.7 สรุป

อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศแท้จริง ณ ระดับราคาที่แท้จริงในรูปของดัชนีราคาผู้บริโภค (consumer price index : CPI) ระดับใดในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ซึ่งอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจเกิดจกแนวความคิดจากเคนท์ คลาสสิก และยุคหลังจากเคนท์กับคลาสสิก (Keynes, Classic and Intermediate Range) โดยเส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจจากแนวความคิดทั้ง 3 แบบดังกล่าว มีลักษณะแตกต่างกัน โดยอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเคนท์ เป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน แนวความคิดจากเคนท์ดังกล่าว ระดับราคาและค่าจ้างที่แท้จริงไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งๆ ที่ระบบเศรษฐกิจทรัพยากรอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของคลาสสิก เส้นตรงตั้งฉากกับแกนนอน โดยราคาและต้นทุนการผลิตค่าจ้างเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนเดียวกัน ซึ่งภาวะการจ้างงานเต็มทีเสมอ สำหรับอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจของนักเศรษฐศาสตร์รุ่นหลังจากเคนท์และคลาสสิก นั้น ได้นำแนวความคิดของเคนท์กับคลาสสิกมาพิจารณาปรับปรุงจนอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจมีค่าความชันเป็นบวกทอดขึ้นจากซ้ายไปขวา

อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจจากแนวความคิดทั้งสามดังกล่าวย่อมมีผลต่อระบบเศรษฐกิจภาพรวมแตกต่างกัน ถ้าหากมีปัจจัยเกี่ยวกับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เปลี่ยนแปลงจนทำให้ระดับอุปสงค์รวมเปลี่ยน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการลงทุนภาคเอกชน ค่าใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศของภาครัฐบาลและมูลค่าการส่งออกสุทธิ ส่งผลให้ราคาแท้จริง และรายได้ที่แท้จริงเปลี่ยนแปลงไป เฉพาะตามแนวความคิดในช่วงยุคหลังเคนท์กับคลาสสิก แต่ในช่วงเคนท์ นั้น รายได้ที่แท้จริงเปลี่ยนแปลง โดยราคาแท้จริง และค่าจ้างที่แท้จริงไม่เปลี่ยนแปลง สำหรับในช่วงคลาสสิกนั้น รายได้ที่แท้จริงไม่เปลี่ยนแปลง โดยราคาแท้จริงและค่าจ้างที่แท้จริงเปลี่ยนแปลง

ในด้านปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ ทรัพยากรการผลิตเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีการผลิตเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงอัตราภาษี และเปลี่ยนแปลงในการสนับสนุนจกภาครัฐ ซึ่งผลกระทบจากปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อราคาแท้จริง และรายได้ที่แท้จริงแตกต่างกันไปตามแนวความคิดของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจทั้ง 3 แบบดังกล่าวข้างต้น ซึ่งได้อธิบายรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 5

5.8 คำถามเพื่อการทบทวน

1. จงอธิบายความหมาย และประเภทของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ
2. จงอธิบายความแตกต่างของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเคนท์ และคลาสสิก
3. ทำไมอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเคนท์จึงไม่มีผลต่อราคา CPI ทั้งๆ ที่อุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนระดับของอุปสงค์
4. ทำไมรายได้ที่แท้จริง หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงในระบบเศรษฐกิจตามอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของคลาสสิก จึงไม่เปลี่ยนแปลง เมื่ออุปสงค์ของระบบเศรษฐกิจ
5. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจมีปัจจัยอะไรบ้าง และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานของระบบเศรษฐกิจอย่างไร จงอธิบาย
6. ถ้าหากประเทศไทยมีปัญหาการว่างงานแบบไม่สมัครใจ ราคาและค่าจ้างที่แท้จริงเปลี่ยนแปลง ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือนลดลง และค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชนลดลงเช่นกัน ถึงแม้รัฐบาลจะใช้นโยบายส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานก็ตามแต่ระบบเศรษฐกิจก็ยังคงมีปัญหาอยู่ จงอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวพร้อมทั้งวาดรูปภาพประกอบการอธิบาย
7. จากการศึกษาอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจในบทที่ 5 ดังกล่าว นักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างไร

นโยบายการเงินและนโยบายการคลัง

(Monetary and Fiscal Policy)

6.1 บทนำ

นโยบายการเงิน (Monetary Policy) และนโยบายการคลัง (Fiscal Policy) นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจ ตามปกติประเทศต่าง ๆ จะประสบปัญหาในการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยกันทั้งสิ้น ประเทศที่ร่ำรวยหรือประเทศที่พัฒนาแล้วจะประสบปัญหาว่าทำอะไรจึงจะสามารถรักษาระดับความร่ำรวยนั้นให้คงอยู่ต่อไป และพยายามหลีกเลี่ยงให้พ้นจากปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาเงินเฟ้อ และปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ส่วนประเทศที่ยากจนหรือประเทศที่มีระดับการพัฒนาต่ำก็ประสบปัญหาว่าทำอะไรประชากรของประเทศตนจะพ้นจากวัฏจักรของความยากจน และพยายามหาทางเร่งรัดพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ก่อนที่จะไปถึงแนววิธีการในการปฏิบัติตามแนวของนโยบาย ดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาอุปสงค์ และอุปทานของเงิน อัตราดอกเบี้ย มูลค่าของเงินกับทฤษฎีการเงินเบื้องต้น สถาบันการเงิน นโยบายการเงินและผลของการใช้นโยบายการเงินการคลังรัฐบาล นโยบายการคลังและผลของการใช้นโยบายการคลัง และได้อธิบายถึงประเด็นต่างๆ ดังกล่าวเป็นลำดับต่อไป

6.2 อุปสงค์และอุปทานของเงิน (Demand and Supply of Money)

เงิน (Money) หมายถึง สิ่งที่ทุกคนในสังคมเดียวกันยอมรับให้เป็นที่สื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ในปัจจุบันเงินที่ใช้กันได้แก่ ธนบัตร เหรียญกษาปณ์และเงินฝากกระแสรายวันที่จ่ายโอนโดยเช็ค

ในยุคดั้งเดิมก่อนที่มนุษย์จะรู้จักนำวัตถุสิ่งของหรือโลหะต่าง ๆ มาใช้เป็นที่สื่อกลางในการแลกเปลี่ยนนั้นพบว่า เดิมมนุษย์อยู่กันอย่างโดดเดี่ยว ผลิตสินค้าขึ้นมาไว้ใช้เอง ไม่มีการแลกเปลี่ยนหรือค้าขายกัน ระบบนี้เรียกว่า Autarchy ต่อมามนุษย์ได้มีวิวัฒนาการทางด้านการแลกเปลี่ยนระหว่างสิ่งของกับสิ่งของ เรียกว่า Barter System ซึ่งเป็นลักษณะการแลกเปลี่ยนกันโดยตรง (Direct Exchange) จนกระทั่งในเวลาต่อมาสังคมมีการขยายตัวขึ้น การใช้วิธีการแลกเปลี่ยนจึงเกิดปัญหาเนื่องจากต้องมีความต้องการใช้สิ่งของตรงกัน และอัตราการแลกเปลี่ยนระหว่างสิ่งของ เป็นต้น ทำให้มนุษย์เริ่มที่จะเสาะแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เป็นที่สื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ซึ่งในปัจจุบันใช้เงินตราเป็นที่สื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เรียกว่าระบบการแลกเปลี่ยนทางอ้อม (Indirect Exchange) ซึ่งคือการซื้อขายโดยใช้กลไกราคา

ในระยะแรกเงินที่นำออกมาใช้มีมูลค่าเต็มตัว เช่น เงินทำมาจากทองคำ เป็นต้น ต่อมาวิวัฒนาการเป็นเงินเครดิต นั่นคือ เงินที่มีมูลค่าในฐานะที่เป็นเงินมากกว่ามูลค่าของเงินในฐานะที่เป็นวัตถุ ธนบัตร เหรียญกษาปณ์ และเงินฝากกระแสรายวันที่จ่ายโอนโดยเช็ค สาเหตุที่การใช้เงินมีวิวัฒนาการตามลำดับมาจนถึงปัจจุบันเป็นเพราะมนุษย์ต้องการแสวงหาสิ่งที่มีลักษณะของเงินที่ดีมาใช้เป็นนั่นเอง

ลักษณะของเงินที่ดี คือ เป็นของหายาก ขนย้ายง่าย แบ่งเป็นส่วนย่อยได้สะดวก มีความทนทาน มีมูลค่าคงที่ มีลักษณะเหมือนกันและดูออกง่าย เป็นต้น

หน้าที่ของเงิน

เงินมีหน้าที่สำคัญหลายประการด้วยกัน แต่หน้าที่ที่สำคัญที่สุดในทางเศรษฐกิจมี 4 ประการคือ

1. เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Medium of Exchange) โดยเงินจะทำหน้าที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการตามความพอใจ หรือถ้าหากมีสิ่งของบางอย่างเกินความต้องการ ก็จะนำไปขายเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงิน และนำเงินที่ได้ซื้อสินค้าและบริการที่ต้องการ
2. เป็นมาตรฐานที่ใช้วัดมูลค่า (Standard of Value) เงินเป็นมาตรฐานใช้วัดมูลค่าของสินค้าและบริการ ทำให้สามารถเปรียบเทียบมูลค่าของสินค้าและบริการทุกชนิดได้โดยสะดวก นอกจากนี้เงินยังหน่วยแสดงมูลค่าทางบัญชีได้ด้วย
3. เป็นเครื่องรักษามูลค่า (Store of Value) เงินเป็นสิ่งที่ซึ่งอำนวยความสะดวกในการเก็บมูลค่าของการสะสมทรัพย์ การเก็บสิ่งของบางอย่างนั้นไม่สะดวกและไม่อาจทำได้ เนื่องจากของบางอย่างสามารถเก็บไว้ได้นาน เพราะเป็นของเสถียร เช่น พืช ผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ แต่เราก็สามารถเก็บมูลค่าสิ่งเหล่านั้น ได้ด้วยการเปลี่ยนให้เป็นเงิน
4. เป็นมาตรฐานการชำระหนี้ (Standard of Transfer Payments) เงินช่วยให้มีการผลัดเวลาย้ายเงินจากปัจจุบันไปเป็นในอนาคตได้ ทั้งยังช่วยอำนวยความสะดวกในการชำระหนี้ เพราะสะดวกที่จะกำหนดให้ใช้เป็นสิ่งของ โดยมีข้อจำกัดว่าค่าของเงินจะต้องไม่เปลี่ยนแปลงมากเกินไปในระยะใดเวลาหนึ่ง หากค่าของเงินเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากแล้ว ก็อาจไม่ใช้เงินเป็นมาตรฐานในการชำระหนี้

6.2.1 อุปสงค์ของเงิน

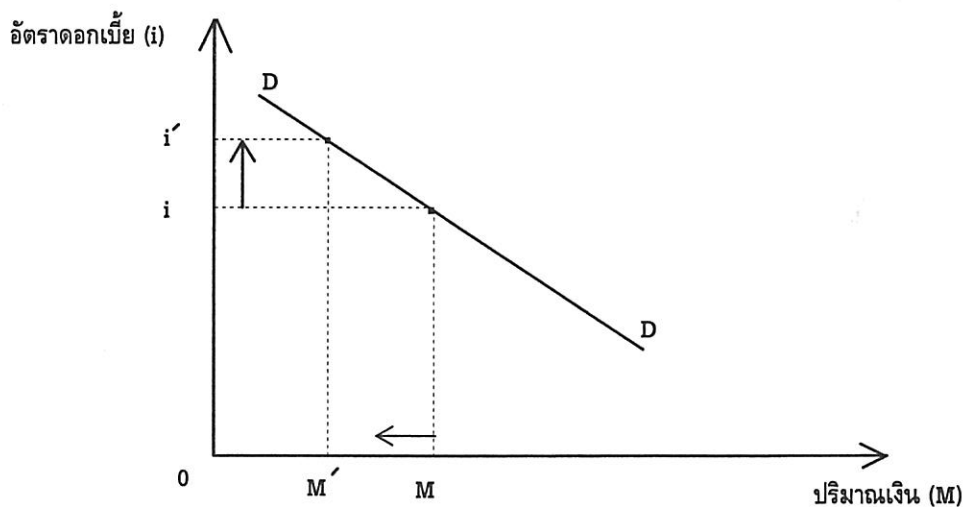
ตามแนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์ ชื่อ John M. Keynes อุปสงค์หรือความต้องการเงินมีสาเหตุของความต้องการมาจาก 3 สาเหตุ ดังนี้คือ

1. อุปสงค์ของเงินไว้สำหรับใช้จ่าย (Transaction Demand for Money) เป็นความต้องการถือเงินไว้สำหรับใช้จ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน ส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ในปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย เป็นต้น ความต้องการถือเงินจากสาเหตุนี้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับรายได้ โดยถ้าหากประชาชนมีรายได้สูงขึ้น อุปสงค์ของเงินไว้สำหรับใช้สอยจะเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าหากประชาชนมีรายได้ลดลง อุปสงค์ของเงินสำหรับใช้สอยจะลดลง

2. อุปสงค์ของเงินเพื่อเหตุฉุกเฉิน (Precautionary Demand for Money) เป็นความต้องการถือเงินไว้สำหรับใช้ยามเกิดเหตุฉุกเฉินหรือไม่ทราบมาก่อน เช่น ความเจ็บป่วยและอุบัติเหตุ เป็นต้น ความต้องการถือเงินจากสาเหตุนี้จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้ ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเหมือนกับอุปสงค์ของเงินไว้สำหรับใช้จ่าย

3. อุปสงค์ของเงินเพื่อเก็งกำไร (Speculative Demand for Money) เป็นความต้องการถือเงินไว้เก็งกำไรซึ่งจะต้องมีความเสี่ยง (Risk) และความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความต้องการถือเงินไว้สำหรับเก็งกำไรนี้ จะแตกต่างจากความต้องการถือเงินไว้สำหรับใช้จ่ายใช้สอยและความต้องการถือเงินไว้ยามเหตุฉุกเฉิน กล่าวคือความต้องการหรืออุปสงค์ของเงินทั้งสองกรณีแรกมีปัจจัยกำหนดคือระดับรายได้ แต่ความต้องการถือเงินไว้เพื่อเก็งกำไรนั้นมีปัจจัยกำหนดคือ อัตราดอกเบี้ย และความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการถือเงินจากสาเหตุนี้กับอัตราดอกเบี้ย จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือถ้าอัตราดอกเบี้ยในธนาคารสูง ประชาชนจะนำเงินไปฝากธนาคารเพิ่มขึ้น ดังนั้นความต้องการถือเงินไว้เก็งกำไรจะลดลง ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากอัตราดอกเบี้ยในธนาคารลดลง ประชาชนจะนำเงินไปฝากธนาคารลดลง แต่จะถือไว้สำหรับเก็งกำไรมากขึ้น

โดยทั่วไปในการศึกษาถึงตลาดเงินตรา (Money Market) นั้น อุปสงค์ของเงินจะศึกษาจากสาเหตุที่สามเป็นสำคัญ ดังรูปต่อไปนี้

รูปภาพที่ 6.1 แสดงอุปสงค์ของเงินกับอัตราดอกเบี้ย

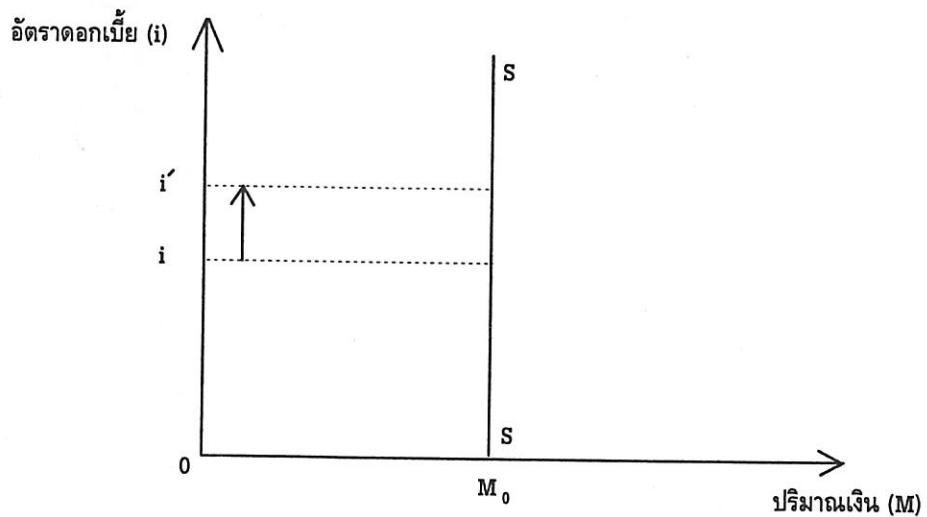
- จากรูปภาพที่ 6.1 - ณ ระดับอัตราดอกเบี้ย O_i ความต้องการถือเงินเท่ากับ OM
- ต่อมาอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นจาก O_i เป็น $O_{i'}$ ความต้องการถือเงินจะลดลงจาก OM เป็น OM'

6.2.2 อุปทานของเงิน (Money Supply)

อุปทานของเงินหรือปริมาณเงินตราในขณะใดขณะหนึ่ง หมายถึง ธนบัตร เหรียญกษาปณ์และเงินฝากกระแสรายวันที่จ่ายโอนโดยเช็คที่ใช้หมุนเวียนอยู่ในมือของประชาชน หน่วยธุรกิจ ตลอดจนหน่วยราชการต่าง ๆ ในขณะใดขณะหนึ่ง อุปทานของเงินแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ เงินซึ่งรัฐบาลผลิตขึ้นมา ประกอบด้วยธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ กับอีกส่วนเป็นผลของการที่เงินหมุนเวียนเปลี่ยนมืออยู่ในระบบ (Velocity Circulation)

สำหรับในประเทศไทย ปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจหรืออุปทานของเงินจะปริมาณเงินในความหมายอย่างแคบ ได้แก่ธนบัตร เหรียญกษาปณ์ และเงินฝากกระแสรายวันเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นในบางกรณีจะใช้ปริมาณเงินในความหมายอย่างกว้าง ได้แก่ เงินสดที่อยู่นอกกระบวนการเงินฝากเพื่อเรียกที่ธนาคารพาณิชย์และเงินฝากประจำ ในปัจจุบันลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญประการหนึ่งในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ คือ ปริมาณเงินหรืออุปทานของเงินเพิ่มอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีกิจกรรมทางด้านพาณิชย์กรรมและธุรกิจขยายตัว สถาบันทางการเงินต่าง ๆ ได้การพัฒนาและบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูง ตลอดจนระดับราคาสินค้าสูงขึ้น

ในด้านของตลาดเงินตรา (Money Market) นั้น อุปทานของเงินจะเป็นเส้นตรงที่ตั้งฉากกับแกนนอน เพื่อให้มีความหมายว่าปริมาณในระบบเศรษฐกิจมีอยู่จำกัดระดับหนึ่ง

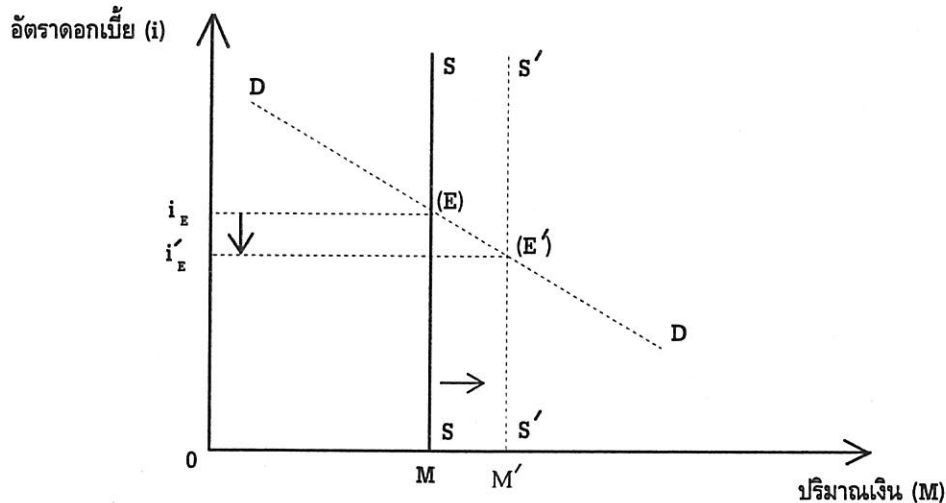

รูปภาพที่ 6.2 แสดงอุปทานของเงิน กับอัตราดอกเบี้ย

จากรูปภาพที่ 6.2 การที่อัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นจาก O_i เป็น O_i' ไม่มีผลกระทบต่อปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ โดยยังคงมีเท่ากับ OM'

6.3 อัตราดอกเบี้ยสมดุล หรืออัตราดอกเบี้ยดุลยภาพ (Equilibrium Interest)

อัตราดอกเบี้ยดุลยภาพ หมายถึง ระดับอัตราดอกเบี้ยซึ่งอุปสงค์ของเงินหรือความต้องการถือเงินจะเท่ากับอุปทานของเงิน ดังแสดงได้จากรูปข้างล่างนี้

รูปภาพที่ 6.3 แสดงดุลยภาพในตลาดการเงินตรา

จากรูปภาพที่ 6.3 อุปสงค์ของเงินคือ DD มีค่าความชันเป็นลบ (Negative Slope) แสดงความต้องการถือเงินไว้สำหรับเก็งกำไร (Speculative Demand for Money) และอุปทานของเงินคือ SS ถูกกำหนดให้คงที่อยู่ที่ระดับ OM ดุลยภาพของตลาดเงินอยู่ที่อัตราดอกเบี้ยเท่ากับ Oi_E และปริมาณเงินเท่ากับ OM ถ้าอุปทานของเงินเปลี่ยนระดับ (Change in Supply Level) อันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอุปทานหรือปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ จะทำให้อัตราดอกเบี้ยดุลยภาพในตลาดเปลี่ยนแปลงไป จากรูป SS เปลี่ยนเป็น S'S' และอัตราดอกเบี้ยลดลงจาก Oi_E เป็น Oi'_E

6.4 มูลค่าของเงิน กับทฤษฎีการเงินเบื้องต้น

มูลค่าของเงิน หมายถึง อำนาจซื้อสินค้าและบริการของเงินแต่ละหน่วย ถ้าเงิน 1 หน่วย ซื้อสินค้าได้มากขึ้นจากเดิม แสดงว่าเงินมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ถ้าเงิน 1 หน่วย ซื้อสินค้าได้น้อยลง แสดงว่าเงินมีมูลค่าลดลง มูลค่าของเงินจะมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจโดยรวม เช่น การเกิดภาวะเงินเฟ้อในระบบเศรษฐกิจ ระดับราคาโดยทั่วไปมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เงินจะมีมูลค่าลดลง เป็นต้น

Irving Fisher เป็นนักเศรษฐศาสตร์อีกคนหนึ่ง ได้ศึกษาทฤษฎีการเงินเบื้องต้น คือ ทฤษฎีปริมาณเงิน (The quantity theory of Money) โดยใช้แบบจำลองที่เรียกว่า "แบบจำลองหรือสมการการแลกเปลี่ยน" (Equation of Exchange) ดังนี้

$$MV = PT$$

$$P = \frac{MV}{T}$$

$$P = f(M, V, T)$$

โดยที่

M	คือ	ปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ
V	คือ	อัตราการหมุนเวียนเปลี่ยนมือ โดยเฉลี่ยของเงิน
P	คือ	ระดับราคาสินค้าและบริการ
T	คือ	ปริมาณสินค้าและบริการที่ซื้อขายทั้งหมด

ในระยะสั้น V และ T จะค่อนข้างคงที่ ดังนั้นถ้า M เพิ่มขึ้นจะทำให้ P เพิ่มขึ้น นั่นคือ รัฐบาลเพิ่มปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ จะทำให้ราคาของสินค้าและบริการเพิ่มสูงขึ้น เรียกว่าเงินเฟ้อ (Inflation) แต่ความจริงแล้วภาวะเงินเฟ้อจะไม่เกิดขึ้นแบบทันทีทันใด

ทฤษฎีปริมาณเงินดังกล่าวได้รับการโต้แย้งจากนักเศรษฐศาสตร์บางท่านที่ Irving I กำหนดข้อสมมุติฐานจำกัดเกินไป โดยให้จำนวนสินค้าและบริการ ตลอดจนอัตราการหมุนเวียนมือโดยเฉลี่ยของเงินมาพิจารณาร่วมกันเพื่อกำหนดมูลค่าของเงิน อย่างไรก็ตามทฤษฎีปริมาณเงินดังกล่าวก็ยังคงมีประโยชน์ที่ช่วยให้ทราบแนวคิดในด้านผลกระทบของตัวแปรบางตัวที่มีต่อมูลค่าของเงินไปบางส่วน

6.5 สถาบันการเงิน

สถาบันการเงินแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบคือ

1. รูปแบบธนาคารทั่วไป เช่น ธนาคารพาณิชย์และธนาคารเฉพาะ ได้แก่ ธนาคารการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารออมสิน และธนาคารอาคารสงเคราะห์ โดยที่ธนาคารการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือทางด้านเงินทุนแก่เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตร ธนาคารออมสินจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เริ่มต้นเพื่อระดมเงินกู้ให้กับรัฐบาลพัฒนาประเทศ และธนาคารอาคารสงเคราะห์จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ประชาชนกู้เพื่อจัดซื้อที่อยู่อาศัย เป็นต้น
2. รูปแบบบริษัท เช่น บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทประกันภัย
3. รูปแบบธนาคาร เช่น การรวมตัวของกลุ่มอาชีพ ได้แก่ สหกรณ์ สำนักงานธนกิจ-อุตสาหกรรมขนาดย่อม

สถาบันการเงินที่สำคัญที่สุดของประเทศ คือ ธนาคารกลาง (Central Bank หรือ Bank of Thailand) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาล เริ่มดำเนินงานเมื่อปี พ.ศ. 2485 โดยมีหน้าที่ดังนี้

- ออกธนบัตร
- เป็นนายธนาคารของรัฐบาล
- เป็นนายธนาคารของธนาคารพาณิชย์
- เป็นผู้ควบคุมธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน ตลอดจนควบคุมการให้สินเชื่อ โดยใช้นโยบายทางการเงิน

กล่าวโดยทั่วไปแล้วธนาคารกลางเป็นสถาบันการเงินที่คล้ายคลึงกับธนาคารพาณิชย์ คือ มีหน้าที่รับฝากเงิน ให้กู้ยืมเงิน แต่ลูกค้าของธนาคารกลางไม่ใช่ประชาชนทั่วไป เพราะจะให้บริการเฉพาะรัฐบาลและสถาบันการเงินอื่น ๆ เท่านั้น หน้าที่พิเศษของธนาคารกลางที่ผิดแผกจากธนาคารพาณิชย์ คือ มีหน้าที่ออกธนบัตรและเป็นเจ้าหน้าที่ทางการเงินของประเทศ

6.6 นโยบายการเงิน และผลของการใช้นโยบายการเงิน

นโยบายการเงินหมายถึง มาตรการต่าง ๆ ที่รัฐบาล โดยธนาคารแห่งประเทศไทยหรือธนาคารกลางใช้เป็นเครื่องมือควบคุมปริมาณเงินและการให้สินเชื่อเพื่อให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และช่วยทำให้ระบบเศรษฐกิจดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ มาตรการดังกล่าวประกอบด้วย 5 มาตรการ

1. การปรับเงินสดสำรองตามกฎหมาย (Legal Reserve) โดยธนาคารกลางจะอาศัยอำนาจที่มีอยู่เปลี่ยนแปลงอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ เช่น ในกรณีที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ธนาคารกลางประกาศปรับเงินสดสำรองตามกฎหมายลดลง เพื่อให้ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นจะเป็นผลให้เศรษฐกิจดีขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าหากเกิดภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองมากเกินไปจนเกิดภาวะเงินเฟ้อ รัฐบาลโดยธนาคารกลางจะประกาศเพิ่มเงินสดสำรองตามกฎหมาย ทำให้มีปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจลดลง

2. การปรับอัตรารับช่วงซื้อลด (Discount Rate) การควบคุมนี้เกิดขึ้นกรณีที่ลูกค้าบางคนของธนาคารพาณิชย์ต้องการเงินสดเร่งด่วน จะเอาเช็คหรือตั๋วเงินที่ยังไม่ถึงกำหนดมาขายให้กับธนาคารพาณิชย์ โดยธนาคารพาณิชย์จะหักส่วนลดไว้อัตราเท่าที่กำหนด และอยู่ในความควบคุมของธนาคารกลาง ในกรณีที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ รัฐบาลโดยธนาคารกลางจะประกาศลดอัตรารับช่วงซื้อลด เพื่อให้มีปริมาณเงินเพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจ แต่ในกรณีที่เกิดภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองจนเกิดภาวะเงินเฟ้อ มีปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจมากเกินไป รัฐบาลโดยธนาคารกลางจะประกาศเพิ่มอัตรารับช่วงซื้อลดเพื่อลดปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจลง

3. การปรับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดสำหรับเงินฝากประจำ (Regulation in Interest) วิธีปรับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดสำหรับเงินฝากประจำนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมปริมาณสำหรับการลในระบบเศรษฐกิจ นโยบายนี้รัฐบาลโดยธนาคารกลางจะเป็นผู้ควบคุม ในกรณีที่เศรษฐกิจตกต่ำ มีปัญหาว่างงานเกิดขึ้น ธนาคารกลางจะประกาศเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ เพื่อจูงใจให้ประชาชนเงินมาฝากซึ่งจะระดมเงินฝากสำหรับนำไปลงทุนในระบบเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนมีงานทำ ก็จะแก้ปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าเกิดภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองเกินไปจนเกิดภาวะเพื่อ รัฐบาลโดยธนาคารกลางจะประกาศลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ เป็นเหตุให้มีปริมาณเงินประจำที่จะระดมเป็นเงินทุนในระบบเศรษฐกิจลดลง ทำให้มีปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจลดลง นี้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

4. การซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาด (Open Market Operation) ธนาคารกลางสามารถซื้อขายหลักทรัพย์กับธนาคารพาณิชย์ได้ หลักทรัพย์ที่ซื้อขายส่วนใหญ่คือ พันธบัตรรัฐบาล ตั๋วเงินและอื่น ๆ ในช่วงที่ธนาคารกลางเห็นว่าปริมาณเงินมากเกินไปในระบบเศรษฐกิจ อาจทำให้เกิดการเงินเฟ้อได้ รัฐบาลโดยธนาคารกลางจึงประกาศขายหลักทรัพย์ในตลาด ทำให้เงินสำรองของธนาคารพาณิชย์ลดลง เพราะนำเงินไปซื้อหลักทรัพย์และธนาคารพาณิชย์จะลดการให้สินเชื่อเพื่อสนับสนุนลงทุนในระบบเศรษฐกิจ เป็นสาเหตุให้ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจลดลงในทางตรงกันข้ามถ้ารัฐเห็นว่าในระบบเศรษฐกิจมีปริมาณเงินน้อยเกินไปไม่เพียงพอต่อการประกอบธุรกิจรัฐบาลโดยธนาคารกลางจะประกาศซื้อหลักทรัพย์ในตลาด ทำให้ธนาคารพาณิชย์มีเงินสดสำรองเพิ่มขึ้น ทำให้ธนาคารพาณิชย์สามารถขยายเครดิตเพื่อสนับสนุนการลงทุนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

5. การควบคุมระบบเงินผ่อนและระบบเช่าซื้อ (Selective Credit Control and I Purchase) เป็นนโยบายของรัฐบาลโดยธนาคารกลางจะเน้นคุณภาพเพื่อเลือกควบคุมการให้สินเชื่อประเภทโดยเฉพาะเจาะจงลงไป ทั้งนี้เพื่อให้มีผลกระทบเกิดขึ้นในวงจำกัดตามที่ธนาคารกลางต้องได้แก่ การควบคุมการให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคในแง่ของการกำหนดสัดส่วนของเงินคาวน้ การควบคุมการให้สินเชื่อเพื่อการเคหะ เป็นต้น

6.7 การคลังรัฐบาล (Public Finance)

การคลัง (Public Finance) ศึกษาถึงการจัดการทางการเงินของรัฐบาลในด้านรายได้ รายจ่าย มีหนี้สินและการใช้นโยบายต่าง ๆ ในด้านการจัดการการเงินของรัฐบาลให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ต่องนั้นคือ การคลัง หมายถึงการศึกษาการหารายได้ของรัฐบาล ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปของภาษีอากร และการจ่ายของรัฐบาลในด้านต่าง ๆ การก่อหนี้สาธารณะและการใช้นโยบายทางการคลัง

6.7.1 การใช้จ่ายของรัฐบาล (Government Expenditure) เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นโดยรัฐบาลซึ่งเปรียบเสมือนหัวหน้าครอบครัว ประเทศที่มีขนาดใหญ่ขึ้นก็มีแนวโน้มการใช้จ่ายของรัฐบาลมากขึ้น การใช้จ่ายของรัฐบาลจะอยู่ในรูปเงินงบประมาณประจำปีระหว่าง 1 ตุลาคม - 30 กันยายน ของทุก ๆ ปี โดยงบประมาณรายจ่ายจำแนกออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ (1) จำแนกตามลักษณะงาน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านป้องกันประเทศ และอื่น ๆ (2) จำแนกตามส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ งบประมาณของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ตลอดจนรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น และ (3) จำแนกตามแผนงาน ได้แก่ งบประมาณที่จัดสรรตามโครงการต่าง ๆ หรือโครงสร้างแผนงานสำหรับการพัฒนา เป็นต้น

6.7.2 รายได้ของรัฐบาล (Government Revenue)

การกำหนดงบประมาณรายจ่ายนั้นจะช่วยกำหนดรายรับหรือรายได้ของรัฐบาล นั่นคือเมื่อรัฐบาลตั้งประมาณการรายจ่ายไว้แล้วในงบประมาณรายจ่ายของแต่ละปี รัฐบาลจะต้องเตรียมการเพื่อหารายได้ให้เพียงพอกับรายจ่ายที่จะเกิดขึ้น แหล่งที่มาสำหรับรายได้ของรัฐบาล คือ

- ภาษีอากร ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญ
- เงินค่าธรรมเนียมการใช้บริการจากรัฐ ตลอดจนค่าปรับต่าง ๆ
- รายได้จากรัฐพาณิชย์ ได้แก่ รายได้จากองค์การของรัฐ หรือเงินปันผล เป็นต้น
- การขายสิ่งของและบริการของหน่วยงานรัฐบาล ได้แก่ การขายอสังหาริมทรัพย์ ขายผลิตภัณฑ์ตามธรรมชาติ เช่น น้ำมัน ก๊าซ ไม้ พืชสัตว์ กระแสไฟฟ้าและบริการ หนังสือราชการ

ดังได้กล่าวแล้วว่าภาษีอากรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐบาล การเก็บภาษีของรัฐบาลมีวัตถุประสงค์เพื่อหารายได้ เพื่อการควบคุมและส่งเสริม เพื่อการแบ่งสรรทรัพยากรและเพื่อรักษาเสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจ โดยการเก็บภาษีต้องมีหลักในการจัดเก็บดังนี้คือ

- (1) **หลักความยุติธรรม** หมายถึง ผู้เสียภาษีอากรทุกคนที่อยู่ในฐานะเท่าเทียมกัน มีความสามารถเท่ากัน ควรเสียภาษีอากรเท่ากัน
- (2) **หลักความแน่นอน** หมายถึง มีความแน่นอนในเรื่องฐานภาษี อัตราภาษี จำนวนเงินค่าภาษี ผู้มีหน้าที่เสียภาษี ตลอดจนนโยบายการเสียภาษี
- (3) **หลักความสะดวก** หมายถึง การให้ความสะดวกกับประชาชนผู้มาเสียภาษี เช่น ในด้านสถานที่ติดต่อ เวลาและการกรอกแบบฟอร์ม เป็นต้น
- (4) **หลักประหยัด** หมายถึง ประหยัดค่าใช้จ่ายในการบริหารการจัดเก็บภาษี หรือให้มีการเก็บภาษีโดยเสียต้นทุนต่ำเพื่อให้ได้รับเงินค่าภาษีมากที่สุด

อัตราภาษีที่จัดเก็บแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- (1) อัตราภาษีคงที่ (*Proportional rate*) หมายถึง ไม่ว่าประชาชนจะมีรายได้มากหรือน้อยก็คงเสียภาษีในอัตราเดิม
- (2) อัตราภาษีก้าวหน้า (*Progressive rate*) หมายถึง ถ้าประชาชนมีรายได้สูง ก็ต้องเสียภาษีในอัตราที่สูงกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่ำ
- (3) อัตราภาษีถอยหลัง (*Regressive rate*) หมายถึง อัตราภาษีจะแปรผันตรงกันข้ามระดับรายได้ของประชาชน กล่าวคือจะเสียภาษีในอัตราต่ำถ้ารายได้อยู่ในระดับสูง และจะเสียภาษีในอัตราสูง ถ้ามีรายได้ต่ำ เป็นต้น

6.7.3 งบประมาณของรัฐบาล (Government Budgeting)

เมื่อทราบถึงรายจ่ายและรายได้ของรัฐบาลแล้ว ต่อไปสามารถศึกษาถึงประเภทงบประมาณของรัฐบาลซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. งบประมาณสมดุล (*Balanced Budget*)

$$\begin{array}{rcl} \text{รายได้ของรัฐบาล} & = & \text{รายจ่ายของรัฐบาล} \\ T & = & G \end{array}$$

2. งบประมาณขาดดุล (*Deficit Budget*)

$$\begin{array}{rcl} \text{รายได้ของรัฐบาล} & < & \text{รายจ่ายของรัฐบาล} \\ T & < & G \end{array}$$

3. งบประมาณเกินดุล (*Surplus Budget*)

$$\begin{array}{rcl} \text{รายได้ของรัฐบาล} & > & \text{รายจ่ายของรัฐบาล} \\ T & > & G \end{array}$$

โดยที่

T คือ รายได้จากภาษีอากรและอื่น ๆ

G คือ ค่าใช้จ่ายของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ

สำหรับประเทศไทยนั้นใช้นโยบายงบประมาณแบบขาดดุล เนื่องจากประเทศจำเป็นต้องพัฒนาตามโครงการต่างๆ เพื่อให้มีระดับการพัฒนาเพิ่มขึ้น

6.7.4 หนี้สาธารณะ (Public Debt)

หนี้ของรัฐบาลหรือหนี้สาธารณะ หมายถึง หนี้ที่เกิดจากการที่รัฐบาลดำเนินการกู้ยืมจากแหล่งต่าง ๆ มาเพื่อใช้ในกิจการต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าโครงการเร่งด่วนและต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมาก จำเป็นต้องกู้ยืมเงิน แหล่งเงินกู้ที่สำคัญของรัฐบาลแหล่งใหญ่คือ

1. แหล่งเงินกู้ภายในประเทศ คือ การที่รัฐบาลขอกู้ยืมเงินจากเอกชน สถาบันการเงินและธนาคารกลาง โดยหลักทรัพย์ที่ใช้กู้ คือ พันธบัตรรัฐบาล การกู้โดยใช้พันธบัตรของรัฐบาลนั้นเรียกว่าเป็นการกู้ในระยะยาว ซึ่งมีระยะเวลามากกว่า 10 ปีขึ้นไป แต่ถ้าเป็นการกู้ของรัฐบาลในระยะสั้นจะใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน คือ ตั๋วเงินคลัง ซึ่งมีระยะเวลาได้ถอนไม่เกิน 1 ปี

2. แหล่งเงินกู้ภายนอกประเทศ หรืออาจเรียกใหม่ว่าเป็นหนี้ต่างประเทศ คือ การที่รัฐบาลกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินต่างประเทศ เอกชนหรือรัฐบาลจากต่างประเทศ ซึ่งในการกู้ยืมมานั้นจะต้องพิจารณาความสามารถของประเทศว่าจะหาเงินตราต่างประเทศสกุลที่ต้องการมาชำระหนี้ได้หรือไม่ สำหรับสถาบันการเงินที่เป็นแหล่งกู้ที่สำคัญ คือ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) และธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Developing Bank : ADB) เป็นต้น

6.8 นโยบายการคลัง และผลของการใช้นโยบายการคลัง

นโยบายการคลัง หมายถึง มาตรการด้านรายรับรายจ่าย และหนี้สาธารณะที่รัฐบาลใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ประกอบด้วยนโยบายภาษีอากร (Taxation Policy) และนโยบายค่าใช้จ่ายของรัฐบาล (Government Expenditure Policy) และนโยบายหนี้สาธารณะ (Public Debt Management Policy)

วัตถุประสงค์ของการใช้นโยบายการคลัง คือ

1. ให้มีการจ้างงานเต็มที่ (Full Employment)
2. เพื่อรักษาเสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Stability)
3. เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (Economic Development)

การใช้นโยบายการคลังนั้นเป็นการใช้เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ เช่น สมมุติว่าระบบเศรษฐกิจเกิดปัญหาเงินเฟ้อและมีการลงทุนมากเกินไปในระบบเศรษฐกิจ รัฐบาลสามารถแก้ปัญหาได้โดยใช้นโยบายการคลัง โดยเพิ่มการเก็บภาษีและลดค่าใช้จ่ายของรัฐบาล ดังนั้นประชาชนจะมีเงินที่เหลือจากการถูกหักภาษีแล้วไว้สำหรับใช้สอยเพื่อการอุปโภคบริโภคในระบบเศรษฐกิจลดลงและทำให้การลงทุนลดลงด้วย ในทางตรงกันข้ามหากว่าระบบเศรษฐกิจเกิดฝืดเคือง หรือระบบเศรษฐกิจตกต่ำ เกิดปัญหาการว่างงาน รัฐบาลจะประกาศใช้นโยบายการคลังโดยการลดการเก็บภาษีและเพิ่มค่าใช้จ่ายของรัฐบาล เป็นผลให้มีเงินเหลือจากการถูกเก็บภาษีแล้ว สำหรับใช้ในการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจและถ้าหากว่ารัฐบาลเพิ่มค่าใช้จ่ายแล้วจะทำให้ระบบเศรษฐกิจมีการพัฒนาและมีการลงทุนเกิดขึ้นอย่างมากภายในระบบเศรษฐกิจและทำให้ประชาชนมีงานทำเพิ่มขึ้น

6.9 สรุป

นโยบายการเงินและนโยบายการคลัง มีความสำคัญในการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค เนื้อนโยบายทั้งสองช่วยแก้ปัญหาและรักษาระดับของการพัฒนา หรือทำให้เกิดการพัฒนาของประเทศยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเข้าใจถึงอุปสงค์และอุปทานของเงินในตลาดเงินตรา ตลอดจนการกำอัตราดอกเบี้ย ณ คุณภาพในตลาดเงินตรา นอกจากนี้ควรทำความเข้าใจถึงมูลค่าของเงินกับทฤษฎีการเบื้องต้นเพื่อช่วยให้ทราบแนวคิดในด้านผลกระทบของตัวแปรบางตัวที่มีต่อมูลค่าของเงินกับการเงินเบื้องต้นเพื่อช่วยให้ทราบแนวคิดในด้านผลกระทบของตัวแปรบางตัวที่มีต่อมูลค่าของเงินไปบางส่วน สำหรับสถาบันการเงิน เป็นหน่วยงานที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายการเงิน ในการแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และผลของการใช้นโยบายการเงินดังกล่าว ซึ่งนโยบายการเงินทำให้มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งนโยบายการเงินดังกล่าว ได้แก่ การปรับเงินสดสำรองตามกฎหมาย ปรับอัตรารับช่วงซื้อลด การปรับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดสำหรับเงินฝากประจำ การซื้อขายหลักทรัพย์ตลาด และการควบคุมระบบเงินผ่อนและระบบเช่าซื้อ สำหรับนโยบายการคลังนั้นได้อธิบายถึง รัฐบาลที่เกี่ยวกับการใช้จ่ายของรัฐบาลรายได้ของรัฐบาล งบประมาณของรัฐบาล และหนี้สาธารณะ ผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และช่วยแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ประเด็นสำคัญคือมีการนำนโยบายคลังมาใช้แล้ว ควรประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้นโยบายการคลังว่าทำให้เกิดการจ้างงาน ช่วยรักษาเสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจ และเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยนโยบายการประกอบด้วยนโยบายด้านภาษี นโยบายด้านค่าใช้จ่ายของรัฐบาล และนโยบายหนี้สาธารณะ

6.10 คำถามเพื่อการทบทวน

1. จงอธิบายความหมายของเงิน และหน้าที่ของเงิน
2. อุปสงค์และอุปทานของเงินมีผลต่ออัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินตราได้อย่างไร
3. อุปสงค์ของเงินตามแนวความคิดของ John M.Keynes นั้นมีสาเหตุมาจากอะไร จงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างประการอธิบาย
4. ทำไมเส้นอุปทานของเงินในตลาดเงินตราจึงเป็นเส้นตรงตั้งฉากกับแกนนอน
5. จากการศึกษาทฤษฎีการเงินเบื้องต้นในบทที่ 6 นั้น นักศึกษาได้ทราบแนวคิดของความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ และระดับสินค้าและบริการว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร และเกี่ยวข้องกับการการเกิดภาวะเงินเฟ้ออย่างไร

7.1 บทนำ

ในการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาคนั้น เป็นการศึกษาในภาพรวมของระบบเศรษฐกิจทั้งระบบ ซึ่งโดยทั่วไปมีปัญหาที่รัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขหลายประเด็น เพื่อให้ประชากรที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ปัญหาสำคัญที่ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจ เนื่องจากหากเกิดขึ้นแล้วจะนำผลกระทบมาสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศนั้น คือ ปัญหาเงินเฟ้อ และ ปัญหาการว่างงาน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องนำปัญหาดังกล่าวทั้งสองปัญหามาศึกษาในบทนี้ โดยจะอธิบายถึงความหมายของเงินเฟ้อและสาเหตุของเงินเฟ้อ ผลกระทบ และการแก้ปัญหาเงินเฟ้อ การว่างงาน และ ประเภทของการว่างงาน สาเหตุของการว่างงาน ตลอดจนผลกระทบและการแก้ปัญหาการว่างงานซึ่งจะได้อธิบายถึงเป็นลำดับต่อไป

7.2 ความหมายและสาเหตุของการเกิดภาวะเงินเฟ้อ

7.2.1 ความหมายของเงินเฟ้อ

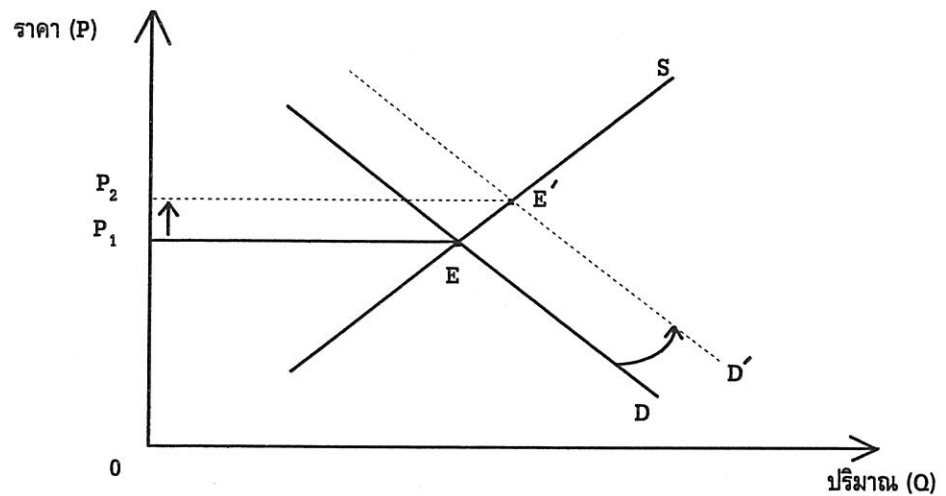
ภาวะเงินเฟ้อ (Inflation) หมายถึง สภาวะการณ์ที่ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้นเรื่อยๆ เป็นระยะเวลายาวนาน โดยที่ระดับราคาสินค้าต่างๆ ไปจะเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงกันข้ามกับอำนาจซื้อ กล่าวคือ เมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อในระบบเศรษฐกิจอำนาจซื้อของเงินจะลดลง เป็นสาเหตุให้เงินจำนวนเดียวกันนี้ไม่สามารถซื้อสินค้าและบริการได้เท่ากับจำนวนที่เคยซื้อได้ในระยะก่อนเกิดภาวะเงินเฟ้อ ทำให้ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น

7.2.2 สาเหตุของการเกิดภาวะเงินเฟ้อ

ภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท โดยแต่ละประเภทมีสาเหตุที่แตกต่างกันไป ดังต่อไปนี้

1. เงินเฟ้อที่เกิดจากอุปสงค์รวมเพิ่มขึ้น (Demand-pull or buyers' inflation) เป็นภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นจากการที่ค่าใช้จ่ายที่วางแผนไว้นั้นเพิ่มขึ้นรวดเร็วกว่าปริมาณของผลผลิตรวมในระบบเศรษฐกิจ นั่นคือ ประชาชนมีความต้องการซื้อสินค้ามากกว่าปริมาณสินค้าที่มีอยู่ในระบบเศรษฐกิจ ทั้งๆ ที่มีการใช้กำลังการผลิตและการจ้างงานอย่างเต็มที่แล้วก็ตาม และจากการที่ปริมาณสินค้าและบริการ

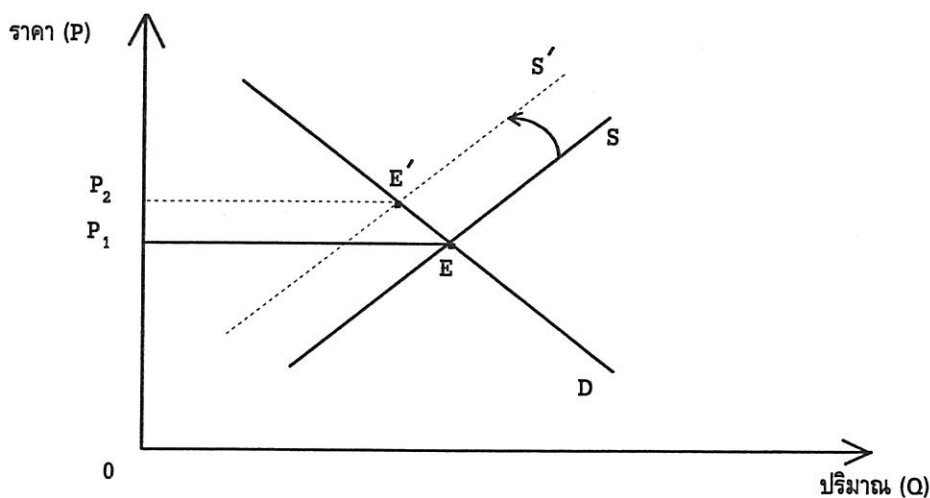
ที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ราคาของสินค้าและบริการดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้น เงินเฟ้อที่เกิดจากทางด้านอุปทานนี้อาจจะมีลักษณะที่ระบบเศรษฐกิจมีปริมาณเงินที่มากเกินไปหรือมีค่าใช้จ่ายของรัฐบาลมากเกินไป

รูปภาพที่ 7.1 แสดงภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากอุปสงค์รวมเพิ่มขึ้น

จากรูปภาพที่ 7.1 การที่ความต้องการสินค้าและบริการนั้นมีมากขึ้น ทำให้เส้นอุปสงค์เปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เพิ่มขึ้นจาก D เป็น D' ทำให้จุดดุลยภาพเปลี่ยนจากจุด E เป็น E' และทำราคาเพิ่มสูงขึ้นจาก OP_1 เป็น OP_2 การเพิ่มสูงขึ้นของราคาดังกล่าวเป็นภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากด้านอุปสงค์ (Demand - pull or buyers' inflation)

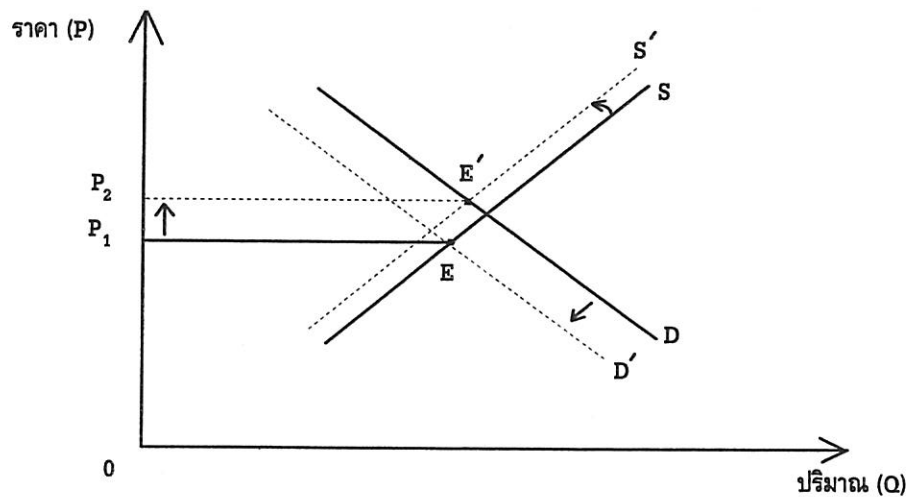
2. เงินเฟ้อเกิดจากต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น (Cost - push or sellers' or supply inflation) เป็นภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากปริมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดของปัจจัยการผลิตหรือทรัพยากรธรรมชาติทำให้ราคาของปัจจัยการผลิตหรือทรัพยากรธรรมชาติมีราคาสูงขึ้น และเนื่องจากปัจจัยดังกล่าววัตถุดิบในการผลิตสินค้าและบริการในระบบเศรษฐกิจ จึงทำให้ต้นทุนของการผลิตสินค้าและบริการสูงขึ้น มีผลกระทบต่อทางด้านอุปทานของระบบเศรษฐกิจ

รูปภาพที่ 7.2 แสดงภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น

จากรูปภาพที่ 7.2 การที่ปัจจัยการผลิตหรือทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ราคาของปัจจัยดังกล่าวสูงขึ้น มีผลกระทบต่อทางด้านอุปทาน โดยอุปทานจะขยับเปลี่ยนจาก S เป็น S_1 จุดภาพเปลี่ยนจาก E เป็น E_1 และราคาสูงขึ้นจาก OP_1 เป็น OP_2 การขยับสูงขึ้นของราคาดังกล่าวเป็นภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากทางด้าน อุปทาน (Cost - push or sellers' inflation)

3. เงินเฟ้อเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ (Structural Inflation) เป็นภาวะเงินเฟ้อในลักษณะที่ราคาของสินค้าและบริการ โดยทั่วไปสูงขึ้นซึ่งเกิดจากผู้ผลิตสินค้าและบริการไม่สามารถเร่งระดับการผลิตเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจดังกล่าวคือการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์ของสินค้าและบริการ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในการผลิตและการแข่งขันระหว่างผู้ผลิตเป็นสาเหตุทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง เงินเฟ้อเกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้จ่ายของผู้บริโภคในระบบเศรษฐกิจธุรกิจ และรัฐบาล โดยที่ผู้ผลิตไม่พร้อมที่จะผลิตสินค้าและบริการ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการขาดแคลนสินค้าและบริการ กล่าวโดยสรุปแล้วคือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตนั้นเกิดขึ้นจากอุปสงค์และอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ราคาเพิ่มสูงขึ้น

รูปภาพที่ 7.3 แสดงภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจ

จากรูปภาพที่ 7.3 คุลยภาพเริ่มแรกเกิดจากอุปสงค์ D และอุปทาน S คือจุด E ต่อมาโครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงทำให้อุปสงค์และอุปทานเปลี่ยนจาก D เป็น D' และ S เป็น S' เกิดคุลยใหม่ที่จุด E' และทำให้ราคาขยับสูงขึ้นจาก OP_1 เป็น OP_2 การเพิ่มขึ้นของราคาดังกล่าวเป็นเงินเฟ้อจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง (Structural Inflation)

7.2.3 การแบ่งชนิดของเงินเฟ้อ

ตามหลักวิชาการจะแบ่งอัตราเงินเฟ้อเป็น 3 ประเภท คือ

1. เพื่ออย่างอ่อน คือ อัตราเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นไม่เกินร้อยละ 5 (ทำให้เกิดแรงจูงใจในลงทุน) มักจะเกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งถือว่าเป็นภาวะปกติและไม่มีผลเสียหายต่อเศรษฐกิจ แต่กลับส่งผลดี คือ ทำให้มีการกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งด้านการลงทุนผลิต การจ้างงาน และรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น

2. เงินเฟ้อปานกลาง คือ อัตราเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นเกินร้อยละ 5 แต่ไม่เกิน ร้อยละ 20 (สิทธิโดยทั่วไปราคาแพง) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการลงทุนและการผลิต เพราะต้นทุนการผลิตจะสูงขึ้น ทำราคาสินค้าก็จะสูงตามขึ้นไป ประชาชนจะประสบปัญหาค่าครองชีพสูงขึ้น โดยได้รับความเดือดร้อนราคาสินค้าแพง ดังนั้น รัฐบาลจะยื่นมือเข้ามาช่วยแก้ไขโดยใช้มาตรการทางการเงินและการคลัง

3. เงินเฟ้ออย่างรุนแรง คือ การที่ระดับราคาสินค้าสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและเป็นไปกว้างขวาง โดยระดับราคาจะเพิ่มสูงขึ้นมากกว่า 20% ต่อปี ทำให้อำนาจการซื้อของเงินลดลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งมักเกิดขึ้นในขณะเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ สงคราม หรือ รัฐบาลทำการพิมพ์ธนบัตรออกหมุนเวียนมากเกินไป อย่างเช่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ในเยอรมันนี้ จีน และประเทศไทย ได้พิมพ์ธนบัตรออกใช้อย่างไม่มีการควบคุม จึงเกิดเงินเฟ้ออย่างรุนแรงจนทำให้ธนบัตรแทบจะไม่สามารถใช้ที่

7.3 ผลกระทบของภาวะเงินเฟ้อที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ

เมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ทำให้มีผลกระทบดังต่อไปนี้

1. รายได้ที่แท้จริงหรืออำนาจซื้อลดลง อันเนื่องมาจากค่าของเงินลดลง เช่น เดิมเงิน 100 บาท ซื้อผลไม้ได้ 3 กิโลกรัม แต่เมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อ เงิน 100 บาท นั้นซื้อผลไม้ได้เพียง 2 กิโลกรัมเท่านั้น นั่นคืออำนาจซื้อของเงิน 100 บาท ลดลง
2. การออมลดลง เนื่องจากเมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อ ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้น ปริมาณเงินที่ต้องใช้จ่ายใช้สอยเพิ่มขึ้น แต่รายได้คงที่ ดังนั้นเงินที่เคยออมได้ในระดับหนึ่งจึงลดลง
3. ผลกระทบต่อดุลการค้า การเกิดภาวะเงินเฟ้อ ทำให้ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้น ชาวต่างประเทศจึงซื้อสินค้าจากประเทศไทยน้อยลง ดังนั้นจึงมีผลกระทบต่อดุลการค้าขาดดุลเพราะอัตราแลกเปลี่ยนของเงินตราต่างประเทศไม่เปลี่ยนแปลง
4. ผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของรัฐบาล เพราะเมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อ ราคาของสินค้าและบริการสูงขึ้น ทำให้รัฐบาลมีค่าใช้จ่ายสำหรับโครงการพัฒนาสูงขึ้น
5. ผลของภาวะเงินเฟ้อทำให้แบ่งกลุ่มคนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ได้รับประโยชน์จากภาวะเงินเฟ้อ และกลุ่มผู้เสียประโยชน์จากภาวะเงินเฟ้อ ดังนี้

- กลุ่มผู้ได้รับประโยชน์ ได้แก่ ลูกหนี้ แพทย์ ช่างตัดผม ช่างตัดเสื้อ และนักเก็งกำไร เป็นต้น
- กลุ่มผู้เสียประโยชน์ ได้แก่ เจ้าหนี้ ผู้มีรายได้คงที่ (เงินเดือน หรือค่าจ้าง) ตลอดจนผู้บริโภคทั่วไป

7.4 การว่างงาน และประเภทของการว่างงาน

7.4.1 ความหมายของการว่างงาน การว่างงาน (Unemployment) หมายถึง สภาวะการณ์ที่มีคนต้องการทำงานมากกว่าตำแหน่งงานว่างที่มี หรือความต้องการจ้างงานน้อยกว่าการเสนอจ้างงาน นอกจากนี้การว่างงานอาจหมายถึงการสูญเสียผลผลิตไปบางส่วนเนื่องจากมีคนงานต้องถูกบอกลิขสิทธิ์งาน

7.4.2 ประเภทของการว่างงาน (Types of Unemployment)

ประเภทของการว่างงาน โดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งมีสาเหตุของการว่างงานที่แตกต่างกันไป บางประเภทมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจแต่ก็มีบางประเภทที่เมื่อเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจแล้วไม่มีผลกระทบต่อระบบมากนักดังอธิบายได้เป็นลำดับต่อไปนี้

1. การว่างงานในระหว่างการเปลี่ยนงาน (Transitional unemployment) หมายถึง การว่างงานที่เกิดขึ้นเมื่อคนงานต้องการเปลี่ยนงานจากงานหนึ่งไปอีกรายงานหนึ่ง เป็นการว่างงานเพียงช่วงเวลาซึ่งอาจจะเป็น 2-3 วัน หรือ 2-3 สัปดาห์ การว่างงานประเภทนี้ไม่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

2. การว่างงานแบบวัฏจักร (Cyclical unemployment) หมายถึง การว่างงานที่เกิดจากวัฏจักรทางธุรกิจ เช่น มีการลดค่าใช้จ่ายในการผลิตของระบบเศรษฐกิจ หรืออาจจะลดจำนวนวันทำงานจำนวนสัปดาห์ อันเนื่องมาจากการประกอบธุรกิจ และมักเกิดในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การว่างงานประเภทนี้มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

3. การว่างงานแบบไม่สมัครใจ (Involuntary unemployment) หมายถึง การว่างงานที่เกิดจากคนงานต้องการทำงานแต่ นายจ้างไม่จ้าง เพราะเนื่องจากคุณสมบัติไม่สอดคล้องกับตำแหน่งงานที่ว่าง การว่างงานประเภทนี้มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

4. การว่างงานแอบแฝง (Hidden unemployment) หมายถึง การว่างงานที่เกิดจากการนับคนงานบางกลุ่มเป็นข้อมูลสถิติของแรงงาน เพราะเนื่องจากการทำงานต่ำกว่าระดับ ได้แก่คนงานที่ทำงานเป็นแบบ part-time เป็นต้น การว่างงานแบบแอบแฝงนี้มักเกิดกับอาชีพทางด้านการเกษตรเป็นส่วนใหญ่มีการทำงานไม่เต็มที่นั่นเอง และการว่างงานประเภทนี้ไม่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจมากนัก

7.5 ผลกระทบของการเกิดปัญหาการว่างงาน

เมื่อเกิดปัญหาการว่างงานขึ้นในระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ แล้วจะส่งผลกระทบดังต่อไปนี้

1. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแรงงาน

เมื่อเกิดปัญหาการว่างงานในระบบเศรษฐกิจจะทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแรงงานไม่เต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการว่างงานแบบไม่สมัครใจ เพราะแรงงานไม่มีงานทำ ทั้งๆ ที่แรงงานที่มีความรู้และความสะดวก หรือเป็นแรงงานที่มีทักษะและผ่านการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี บุคคลนั้นกลายเป็นผู้ว่างงาน จึงไม่ได้ใช้ความรู้และความสามารถให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองแก่ประเทศชาติ นอกจากนั้นการเกิดปัญหาการทำงานต่ำกว่าระดับ หรือการว่างงานแบบแอบแฝงนั้นประเทศชาติจะได้รับประโยชน์น้อยกว่าที่ควรจะเป็น

2. การออมและการลงทุน

เมื่อเกิดปัญหาการว่างงานขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ทำให้รายได้ในระบบเศรษฐกิจลดลง เนื่องจากรายได้ของคนว่างงานลดลงไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัว เพราะค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวไม่เปลี่ยนแปลงหรืออาจมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ปริมาณการออมหรือเงินออมลดลงหรือไม่มีเงินออมเลย ดังนั้น เมื่อเงินออมในระบบเศรษฐกิจลดลง ส่งผลต่อการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากเงินลงทุนในระบบเศรษฐกิจส่วนหนึ่งมาจากเงินออมในระบบเศรษฐกิจนั่นเอง นอกจากนี้ผลกระทบของปัญหาการว่างงานส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายในการบริโภคลดลง เนื่องจากมีรายได้ลดลงและความสามารถในการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคลดลง ส่งผลกระทบต่อการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ เพื่อผลิตสินค้าออกมาจำหน่าย เพราะขายผลผลิตไม่ได้

3. การคลังรัฐบาล

เมื่อเกิดปัญหาการว่างงานขึ้นในระบบเศรษฐกิจ หากปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่รุนแรงแล้วจะส่งผลกระทบต่อภาระจกัณของการลงทุน การค้าขายหรือการประกอบธุรกิจมีปัญหาตามมาส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษีของรัฐบาลได้น้อยลง และถ้ารัฐบาลแก้ไขปัญหการว่างงานดังกล่าวโดยการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการลงทุนในโครงการพัฒนาประเทศของรัฐบาล เพื่อเพิ่มการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ ก็จะแก้ไขปัญหการว่างงานได้ระดับหนึ่ง แต่จะมีภาระต่องบประมาณของรัฐบาล เพราะรัฐบาลต้องใช้งบประมาณแบบขาดดุลทำให้ต้องกู้ยืมเงินจากทั้งในและนอกประเทศ

4. การกระจายรายได้

เมื่อเกิดปัญหาการว่างงานขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ที่ว่างงานได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะบุคคลที่มีฐานะยากจน เนื่องจากไม่มีรายได้เพื่อเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว ทำให้ฐานะของครอบครัวยิ่งจนลงไปอีก จำเป็นต้องลดค่าใช้จ่ายในการบริโภคและเกิดปัญหาหนี้สินตามมา เกิดช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยในด้านรายได้มากยิ่งขึ้น เกิดปัญหาการกระจายรายได้เหลื่อมล้ำมากขึ้น

5. การเมืองของประเทศ

ประเทศที่ระบบเศรษฐกิจเกิดปัญหาการว่างงานที่รุนแรง และหากไม่ดำเนินแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างรวดเร็วจะทำให้เกิดผลกระทบต่อปัญหาอื่นตามมา ได้แก่ ปัญหาทางสังคม ที่มีการก่อคดีอาชญากรรมมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและเมื่อมีปัญหาความยากจน อันเนื่องมาจากปัญหาการว่างงานเพิ่มขึ้น จึงมีการเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหา หรือ บรรเทาปัญหาการว่างงาน นอกจากนี้จะทำให้การเมืองของประเทศไปเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากความยากจนดังกล่าวทำให้เกิดการซื้อสิทธิ์และขายเสียงได้

7.6 การแก้ไขปัญหาการว่างงาน

เมื่อระบบเศรษฐกิจเกิดปัญหาการว่างงาน ทำให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรงาน การออมและการลงทุน การคลังรัฐบาล การกระจายรายได้ และการเมืองของประเทศดังกล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ผ่านมา ดังนั้นรัฐบาลจึงควรเร่งดำเนินการแก้ไขโดยเร็ว วิธีการแก้ปัญหาคือการว่างงานดังกล่าวควรวิเคราะห์ว่าเกิดจากสาเหตุใดเสียก่อน เพราะจะได้แก้ไขปัญหาคือการว่างงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วประเทศต่างๆ มักใช้นโยบายการเงินและนโยบายการคลังในการแก้ปัญหาดังกล่าว

นโยบายการคลัง

1) เพิ่มค่าใช้จ่ายของรัฐบาล เพื่อกระตุ้นให้เกิดการลงทุนของภาครัฐในโครงการพัฒนาประเทศ จะทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจ และส่งผลให้มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว เพิ่มค่าใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภค กระตุ้นให้ผู้ผลิตประกอบธุรกิจ โดยผลิตสินค้าออกมาจำหน่ายเพิ่มขึ้น เป็นการเพิ่มการลงทุนในระบบเศรษฐกิจอีกด้วย

2) ลดการเก็บภาษี เพื่อให้เกิดการลงทุนของภาคเอกชน และมีผลต่อการจ้างงานเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดรายได้เพื่อไว้สำหรับจับจ่ายใช้สอยใช้ชีวิตประจำวัน หรือรัฐอาจจัดเก็บภาษีจากรายได้ประชาชนลดลง เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เหลือเพียงพอในการอุปโภคและบริโภคสินค้าและบริการ

นโยบายการเงิน

1) ลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสถาบันการเงิน เพื่อกระตุ้นให้นักลงทุนมาลงทุนเพิ่ม ซึ่งจะทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น เพราะเนื่องจากดอกเบี้ยเงินกู้ เป็นต้นทุนของธุรกิจนั่นเอง

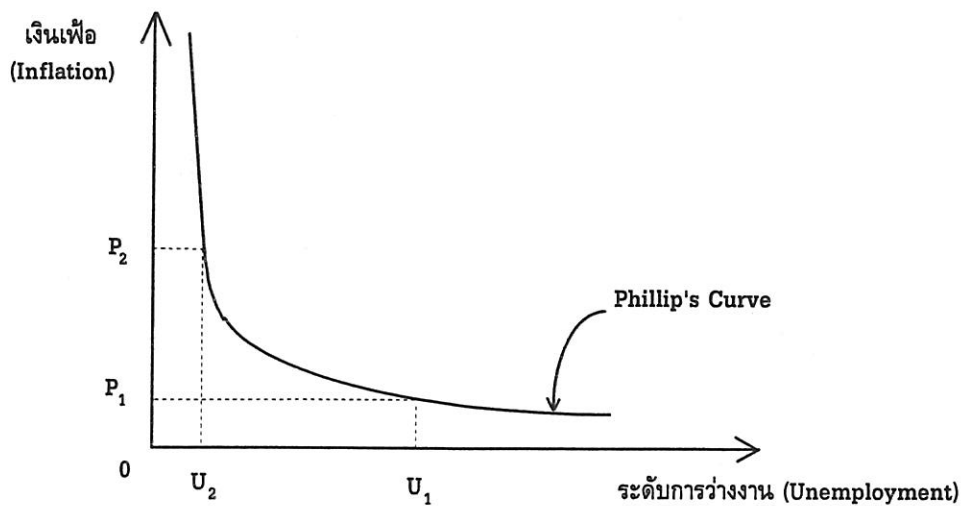
2) ขยายระยะเวลาการผ่อนส่งและการเช่าซื้อ เพื่อให้สินค้าอุปโภคและบริโภคมีจำหน่ายหรือยอดขายเพิ่มขึ้น ช่วยกระตุ้นการลงทุนของภาคเอกชน ทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น

จากการใช้นโยบายการคลังและนโยบายการเงินดังกล่าวในการแก้ปัญหาคือการว่างงานในระบบเศรษฐกิจนั้น รัฐบาลในทุกๆ ประเทศไม่อาจใช้นโยบายใดเพียงนโยบายหนึ่งเท่านั้น แต่ควรเป็นผลผสมผสานของการใช้นโยบายทั้งสองควบคู่กันไป

7.7 ความสัมพันธ์ระหว่างเงินเฟ้อกับการว่างงาน

(The Relationship Between Inflation and Unemployment)

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างเงินเฟ้อ (Inflation) กับการว่างงาน (Unemployment) นักเศรษฐศาสตร์ชื่อฟิลลิปส์ (Phillip) ได้ทำการศึกษาและได้ข้อสรุปว่า เงินเฟ้อและการว่างงานมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม หมายความว่าถ้าภาวะเงินเฟ้อมีระดับสูงขึ้นการว่างงานจะมีระดับต่ำ แต่ถ้าหากภาวะเงินเฟ้อมีระดับลดลง การว่างงานจะเพิ่มขึ้น ความสัมพันธ์ดังกล่าว เรียกว่า Phillip Curve ดังแสดงได้ดังนี้

รูปภาพที่ 7.4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเงินเฟ้อกับการว่างงาน

จากรูปภาพที่ 7.4 เป็นความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามระหว่างระดับเงินเฟ้อกับการว่างงาน หรือ Phillip's Curve นั้นเอง ซึ่งมีความลาดชันเป็นลบ (Negative Slope) และอธิบายได้ว่า ในช่วงเวลาที่ระบบเศรษฐกิจมีระดับการว่างงานมาก นายจ้างไม่จำเป็นต้องให้ค่าจ้างสูง และเนื่องจากค่าจ้างเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิต จึงทำให้ราคาสินค้าไม่สูงนัก เช่น ณ ระดับการว่างงาน OU_1 ราคาหรือเงินเฟ้อเท่ากับ OP_1

ในทางตรงกันข้ามถ้าหากระดับการว่างงานมีน้อย นายจ้างจำเป็นต้องให้ค่าจ้างกับคนงานสูง ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนงานมาทำงานกับตนเอง เป็นเหตุให้ค่าจ้าง ราคา หรือระดับเงินเฟ้อสูงขึ้น เช่น ระดับการว่างงาน OU_2 ซึ่งน้อยกว่า OU_1 ราคาหรือเงินเฟ้อสูงถึง OP_2 โดยที่ OP_2 สูงกว่า OP_1 นั้นเอง

7.8 สรุป

ปัญหาเงินเฟ้อและการว่างงานมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ในโลกนี้ ทั้งนี้ เนื่องจากปัญหาดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่ออัตราความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ภาวะเงินเฟ้อและการว่างงานจึงเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค โดยในบทที่ 7 ได้อธิบายถึงความหมายของเงินเฟ้อและการว่างงาน ตลอดจนต้นเหตุของการเกิดปัญหาดังกล่าว ผลกระทบที่เกิดขึ้น และแนวทางแก้ไข โดยปัญหาดังกล่าวทั้งสองประเด็นนี้รัฐบาลจะนำนโยบายการเงิน ได้แก่ เรื่องอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ และการขยายเวลาการผ่อนส่งและการเช่าซื้อ ส่วนนโยบายการคลังที่รัฐบาลนำมาใช้ ได้แก่ นโยบายด้านภาษี นโยบายเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของรัฐบาล มาแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อและการว่างงาน

อย่างไรก็ตามเงินเฟ้ออย่างอ่อนจะเกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากกระตุ้นให้เกิดการจ้างงานเต็มที่ และแก้ไขปัญหการว่างงานได้อีกด้วย เนื่องจากเงินเฟ้อและการว่างงานมีความสัมพันธ์กันดังที่อธิบายไว้ในบทที่ 7

7.9 คำถามเพื่อการการทบทวน

1. จงอธิบายความหมายของเงินเฟ้อ และสาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อในระบบเศรษฐกิจ
2. ปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาภาวะเงินเฟ้อ หรือไม่ ถ้าหากประเทศไทยมีปัญหาภาวะเงินเฟ้อดังกล่าว อยากทราบว่าสาเหตุของภาวะเงินดังกล่าวเกิดจากอะไร จงอธิบาย
3. “ภาวะเงินเฟ้ออย่างอ่อนจะเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ” จากข้อความดังกล่าวท่านเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด จงอธิบาย
4. ถ้าหากประเทศใดก็ตามเกิดปัญหาภาวะเงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจ อยากทราบว่าผลกระทบของปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดอะไรขึ้นในระบบเศรษฐกิจ จงอธิบาย
5. จงอธิบายความหมายของการว่างงาน และประเภทของการว่างงาน
6. ภาวะการว่างงานมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอย่างไร จงอธิบาย
7. จงอธิบายถึงวิธีการแก้ปัญหาการว่างงานที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ
8. จงอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเกิดภาวะเงินเฟ้อกับการว่างงาน ตามแบบจำลองของฟิลิปส์
9. จากการศึกษาเรื่องเงินเฟ้อและการว่างงานนั้น นักศึกษาได้เรียนรู้อะไร และสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปใช้โยชน์อะไรบ้างในชีวิตประจำวัน จงอธิบาย

ความจำเป็นทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Growth and Economic Development)

8.1 บทนำ

ประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มได้แก่ กลุ่มประเทศร่ำรวย และกลุ่มประเทศยากจน โดยที่กลุ่มประเทศที่ยากจนนั้นประชาชนขาดแคลนอาหารสำหรับการบริโภค ขาดแคลนที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรคซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสำหรับความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตที่สำคัญ นอกจากนี้ปัญหาประชาชนภายในประเทศมีโอกาสได้รับการศึกษาน้อยกว่ากลุ่มประเทศที่ร่ำรวย หรือมีระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง

ในบทนี้จะศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ลักษณะเด่นของความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ ความแตกต่างระหว่างความจำเป็นทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ลักษณะของประเทศกำลังพัฒนา จุดมุ่งหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและปัญหาจากการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งอธิบายถึงเป็นลำดับต่อไป

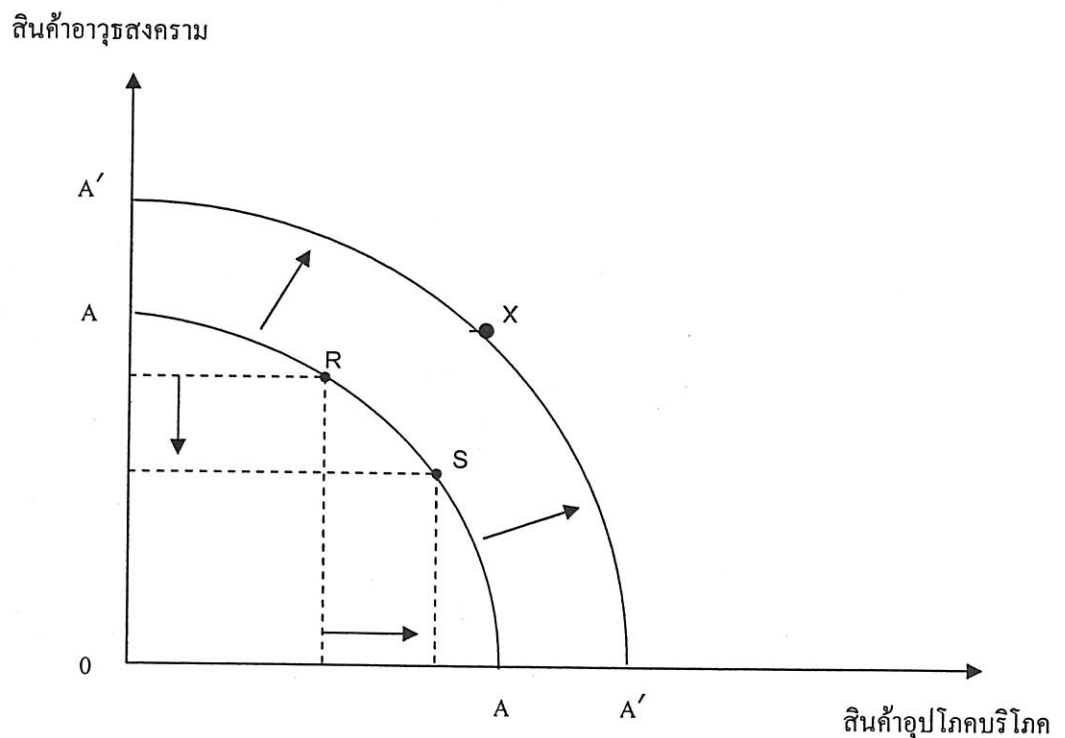
8.1.1 ความหมายของความจำเป็นทางเศรษฐกิจ

ความหมาย : รัตน สายคณิต (2545) ได้ให้ความหมายของความจำเป็นทางเศรษฐกิจว่า หมายถึงการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ตามศักยภาพ (POTENTIAL OUTPUT) เป็นระยะเวลายาวนานโดยผลิตภัณฑ์ตามศักยภาพ หมายถึง ระดับผลิตภัณฑ์ที่แท้จริงที่ประเทศสามารถผลิตขึ้นได้ในงวดเวลาหนึ่ง โดยใช้ปัจจัยการผลิตอย่างเต็มที่

การอธิบายถึงความจำเป็นทางเศรษฐกิจ (economic growth) นั้นใช้เส้นแสดงความเป็นไปได้ในการผลิต (Production Possibility Curve : PPC) เป็นเครื่องมือในการอธิบายถึงประเด็นนี้ กล่าวคือ เส้น PPC นั้น แสดงถึงความเป็นไปได้ในการผลิตสินค้าและบริการในปริมาณสูงสุดที่เป็นไปได้ภายใต้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตที่มีอยู่จำกัดจำนวนหนึ่ง และทรัพยากรดังกล่าวยังไม่มีการปรับปรุงคุณภาพ พิจารณาจากรูปภาพที่ 8.1 พบว่า เส้นแสดงความเป็นไปได้ในการผลิตเริ่มต้นภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัดจำนวนหนึ่ง คือ AA และการเคลื่อนย้ายจากจุด R เป็นจุด S มีการผลิตสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น แต่จำเป็นต้องลดปริมาณการผลิตอาวุธสงครามลง เนื่องจากมีทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตมีอยู่อย่างจำกัด

ถ้าระบบเศรษฐกิจมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต หรือทรัพยากรปัจจัยการผลิต การปรับปรุงคุณภาพแล้ว ทำให้เส้นแสดงความเป็นไปได้ในการผลิตเปลี่ยนขยับเป็นเส้นใหม่ คือ A' โดยปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น จากการศึกษาเส้น PPC เปลี่ยนจาก AA เป็น $A'A'$ แสดงถึงการจำเริญเติบโต เศรษฐกิจนั่นเอง กรณีนี้ระบบเศรษฐกิจมีการผลิตสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค และสินค้าที่เป็นอสังครามเพิ่มขึ้นจากรูปภาพที่ 8.1 ปริมาณผลผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค และสินค้าอาวุธสงครามที่จุดนั้นมากกว่าจุด R และจุด S

ถ้าระบบเศรษฐกิจมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต หรือทรัพยากรปัจจัยการผลิต การปรับปรุงคุณภาพแล้ว ทำให้เส้นแสดงความเป็นไปได้ในการผลิตเปลี่ยนขยับเป็นเส้นใหม่ คือ A' โดยปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น จากการศึกษาเส้น PPC เปลี่ยนจาก AA เป็น $A'A'$ แสดงถึงการจำเริญเติบโต เศรษฐกิจนั่นเอง กรณีนี้ระบบเศรษฐกิจมีการผลิตสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค และสินค้าที่เป็นอสังครามเพิ่มขึ้น จากรูปภาพที่ 8.1 ปริมาณผลผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค และสินค้าอาวุธสงครามที่จุดนั้นมากกว่าจุด R และจุด S

รูปภาพที่ 8.1 แสดงเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต

8.1.2 การวัดความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ในการวัดอัตราความจำเริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจนั้นนิยมวัดจากอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงในช่วงเวลา 1 ปี ว่าเปลี่ยนแปลงไปจากช่วง 1 ปีก่อนหน้านั้น ร้อยละเท่าใด

$$g_t = \frac{GDP_t - GDP_{t-1}}{GDP_{t-1}} \times 100$$

โดยที่

g_t คือ อัตราความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจในปี t

GDP_t คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง ปีที่ t

GDP_{t-1} คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง ปีที่ $t-1$

ตัวอย่าง เช่น ในปี พ.ศ. 2548 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงของประเทศไทย เท่ากับ 3,855.11 พันล้านบาท สูงกว่าในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเท่ากับ 3,688.19 พันล้านบาทเท่ากัน ดังนั้นสามารถคำนวณอัตราความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2548 ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} g_t &= \frac{3,855.11 - 3,688.19}{3,688.19} \times 100 \\ &= 4.53\% \end{aligned}$$

สรุปได้ว่าประเทศไทยมีอัตราความจำเริญเติบโตในปี พ.ศ. 2548 เท่ากับ 4.53%

อาศัยหลักการดังกล่าวข้างต้น สามารถคำนวณหาอัตราความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจในแต่ละปีได้ ตามตารางที่ 8.1

ตารางที่ 8.1 ระดับและอัตราความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2545 – 2549

ปี พ.ศ.	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (พันล้านบาท)	อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมที่แท้จริง (%)
2545	3,237.04	5.32
2546	3,468.16	7.14
2547	3,688.19	6.34
2548	3,855.11	4.53
2549	4,052.01	5.11

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ออนไลน์ ได้จาก www.nesdb.go.th

8.1.3 ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ (The Theory of Economic Development)

การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) คือ กระบวนการที่จะทำให้เกิดคว
จำเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการที่ทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในระยะย
ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน

ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญในการก้าวจากประเทศกำลังพัฒนาเป็นประเทศ
พัฒนาแล้วของนักเศรษฐศาสตร์ ชื่อ Rostow ซึ่งมีอยู่ 5 ขั้นตอน ต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 :ขั้นเศรษฐกิจและสังคมแบบดั้งเดิม (Traditional Society)

- เศรษฐกิจยังไม่เจริญเติบโต
- เป็นสังคมแบบดั้งเดิม
- ปกครองอย่างเข้มงวดจากรัฐบาล

ขั้นที่ 2 :ขั้นเตรียมการ (Preconditions of Take-off)

- ประเทศที่พัฒนาแล้วต้องผ่านขั้นตอนนี้
- เป็นขั้นตอนของการสะสมทุน
- ประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าเกษตรเริ่มดีขึ้น
- มีการสร้างปัจจัยพื้นฐานการผลิต (Infrastructure) เช่น ถนน ประปา ไฟ
และโทรศัพท์

ขั้นที่ 3 :ขั้นเศรษฐกิจขยายตัว (Take-off)

- มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต
- การผลิตมีประสิทธิภาพ
- ประชากรมีรายได้สูงขึ้น

ขั้นที่ 4 :ขั้นเร่งรัดการขยายตัว (Drive to Maturity)

- ประสิทธิภาพในการผลิตสูงมาก
- เกิดช่องว่างระหว่างรายได้

ขั้นที่ 5 :ขั้นการบริโภคอย่างสมบูรณ์ (Perfect or High Consumption)

- มีสินค้าและบริการอย่างเหลือเฟือ
- มีเครื่องอำนวยความสะดวกพร้อมมูล
- ปริมาณการบริโภคต่อบุคคลสูง

ถ้าประเทศต่างๆ พัฒนาถึงขั้นที่ 5 แล้ว ก็จะเลือกดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ

- 1) สร้างความมั่นคงภายในประเทศ เช่น การให้เงินเปล่าสงเคราะห์แก่คนที่ไม่มียานทำ หรือ เกษียณแล้ว
- 2) การขยายอำนาจทางเศรษฐกิจไปยังต่างประเทศ
- 3) สร้างความผาสุกให้ประชาชน เช่น USA สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน

8.2 การพัฒนาเศรษฐกิจ

8.2.1. ความแตกต่างระหว่างความเจริญทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

(The difference between economic growth and economic development)

ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจมักใช้สลับกันจนเหมือนว่าจะเป็นคำเดียวกัน ซึ่งความจริงแล้วความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) และการพัฒนาเศรษฐกิจ (economic development) มีความหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หมายถึง การเพิ่มกำลังการผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในประเทศชาติที่เพิ่มขึ้น ส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง การเพิ่มปริมาณการผลิตสินค้าและบริการ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ หมายถึง การเพิ่มปริมาณการผลิตสินค้าและบริการ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ มีการปรับปรุงเทคโนโลยีและการฝึกทักษะของแรงงานอีกด้วย โดยทั่วไปประเทศที่พัฒนาทางเศรษฐกิจย่อมมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วย แต่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไม่จำเป็นต้องก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจด้วย เช่นการที่ประเทศชาติผลิตสินค้าและบริการได้มากขึ้นโดยไม่มีการปรับปรุงในด้านอื่นเลย

จุดมุ่งหมายอย่างหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ การทำให้เกิดความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ความจริงแล้วหากปล่อยประเทศเรื่อยๆ ประเทศก็ย่อมเจริญเติบโตไปเรื่อยๆ แต่อาจจะช้ามาก หากจะให้รวดเร็วขึ้นก็ต้องให้ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ซึ่งเรียกว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ

8.2.2. ลักษณะของประเทศกำลังพัฒนา (Characteristics of Development Countries)

3 ใน 4 ของประชากรโลกจะอยู่ในประเทศที่มีระดับของการพัฒนาต่ำ โดยรวมถึงประเทศในกลุ่มลาตินอเมริกา แอฟริกาและเอเชีย หรืออาจเรียกว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้

1 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ประชากรในประเทศส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร มีการวางแผนแบบแผนในการผลิตทางการเกษตร จึงมีรายได้เพียงพอกับการยังชีพเท่านั้น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม การลงทุนในที่ดินมีน้อย ใช้ทุนอย่างไม่ประหยัด นิยมแบ่งที่ดินเป็นแปลงเล็กให้ลูก ทำให้ที่ดินทำกินมีสัดส่วนน้อยลง ใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพต่ำ เช่น คันไถ ใช้คนปลูก ดำ และเก็บเกี่ยว ทำให้ได้ผลผลิตน้อย ไม่มีคุณภาพ

นอกจากนี้ยังมีปัญหาหนี้สินในลักษณะสะสม เนื่องจากการติดดอกเบี้ยทบต้น เพราะไม่มีรายได้อื่นๆ มาใช้หนี้ ตลอดจนมีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกอีกด้วย เป็นต้น ดังนั้นรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีจึงต่ำด้วย

2. ลักษณะประชากร

ประชากรของประเทศกำลังพัฒนาจะมีอัตราการเกิดสูง อัตราการตายสูง อัตราการอยู่รอดต่ำส่วนใหญ่ขาดแคลนอาหาร มีสุขภาพอนามัยไม่ดี เนื่องจากขาดสารอาหาร ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในชนบทฐานะยากจน ค่าครองชีพต่ำ ต้องอาศัยสถาบันครอบครัวและวัดช่วยเหลือในการดำรงชีวิต

3. ลักษณะของวัฒนธรรมและการเมือง

ลักษณะทางวัฒนธรรมและการเมืองของประเทศกำลังพัฒนา ประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำ แรงงานเป็นแรงงานเด็ก มีระบบชนชั้น การติดต่อระหว่างชนชั้นไม่มี เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้น ทำให้ไม่เข้าใจกัน ฐานะของสตรีต่ำทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ต้องทำงานหนัก มีรายได้น้อย มีประสิทธิภาพเชื่อสืบทอดติดต่อกันมาเป็นเวลานาน ขาดการพัฒนา ส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อในไสยศาสตร์และโชคลาง

4. ลักษณะทางเทคโนโลยี

ทางด้านเทคโนโลยีในการผลิต ประเทศกำลังพัฒนาจะมีผลผลิตต่ำ เพราะใช้เทคโนโลยีไม่ทันสมัย ไม่มีการฝึกอบรม หรือมีก็ไม่เพียงพอ ระบบการขนส่งไม่ดีพอ ไม่มีหลักการประหยัดและไม่ทันสมัย เช่น ยังใช้ควายไถนา ใช้แรงงานคนเกี่ยวข้าวและนวดข้าว ทำให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำ และเชื่อมโยงมายังปัญหารายได้ต่ำเกิดขึ้นกับเกษตรกร

5. ลักษณะการลงทุนและการออม

ประเทศกำลังพัฒนาจะมีการนำทรัพยากรมาใช้แล้วไม่ทำให้เกิดประโยชน์เต็มที่ ปริมาณเงินลงทุนมีจำกัด เนื่องจากขาดแคลนเงินลงทุน และเนื่องจากผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำ ประสิทธิภาพในการผลิตต่ำจึงทำให้ สินค้าที่ส่งออกขายต่างประเทศไม่สามารถจะแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้

8.2.3 จุดมุ่งหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ

โดยทั่วไปจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของทุก ๆ ประเทศมี 5 ประการ คือ

1. มีมาตรฐานการครองชีพดีขึ้น (Standard of Living) มาตรฐานการครองชีพที่ดีคือ การกินดี อยู่ดี ในทางเศรษฐศาสตร์การกินดีอยู่ดี หมายถึง การที่ประชากรมีสินค้าและบริการเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ เนื่องจากเมื่อมีการบริโภคเพิ่มขึ้น รายได้ประชาชาติจะเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ จึงเร่งเพิ่มผลผลิตเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการภายในประเทศ อย่างไรก็ตามในการพัฒนาส่วนมากมักจะเริ่มด้วยการพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐาน เช่น ถนน การขนส่ง การคมนาคม การชลประทาน การไฟฟ้า การประปา การสาธารณสุข และการศึกษา เป็นต้น เพราะสิ่งจำเป็นเหล่านี้จะเป็นปัจจัยช่วยเสริมประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการ

การลงทุนเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มผลผลิต แต่การลงทุนจะเกิดขึ้นได้ต้องมีการออม ดังนั้นการส่งเสริมให้มีการออมจึงต้องทำควบคู่ไปกับการพัฒนาเสมอ การลงทุนที่ดีควรจะมีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อประสิทธิภาพของ การผลิตที่มีต้นทุนต่ำและได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้การกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต้องคำนึงถึงอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรด้วย เนื่องจากในปัจจุบันการแพทย์และสาธารณสุขเจริญขึ้น ทำให้อัตราการตายลดลงมาก และมีอัตราการเกิดสูง ถ้าอัตราการเพิ่มผลผลิตไม่เพียงพอกับอัตราการเพิ่มของประชากรแล้ว จะมีผลทำให้การอุปโภคบริโภคลดลง การพัฒนาเศรษฐกิจนั้นก็ไม่ได้เกิดผล หรือพัฒนาไปได้อย่างเชื่องช้า การดำเนินการคุมกำเนิดจึงเป็นส่วนที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง

2. มีการกระจายรายได้ดี (Income Distribution) เพื่อลดช่องว่างหรือความไม่เท่าเทียมกันในด้านรายได้ของประชาชน การขยายตัวทางเศรษฐกิจแม้ว่าจะทำให้รายได้ต่อบุคคลสูงขึ้น ก็ไม่ได้แสดงว่ามาตรฐานการครองชีพของประชาชนส่วนใหญ่จะดีขึ้นตามไปด้วย เพราะรายได้จากการผลิตสินค้าและบริการ หรือการบริโภคอาจจะตกอยู่กับประชาชนกลุ่มน้อย ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในหมู่ประชาชนในเมืองและชนบทมีความแตกต่างกันมาก แสดงให้เห็นถึงผลของการพัฒนาเศรษฐกิจที่อยู่ในเมืองมากกว่าชนบท ดังนั้นในระยะหลังประเทศต่าง ๆ จึงมุ่งการพัฒนาไปที่ชนบท เพื่อเป็นการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนผู้มีรายได้น้อย เป็นการกระจายการพัฒนาเศรษฐกิจให้ทั่วถึง

3. การมีงานทำ (Employment) ให้ประชาชนในวัยทำงานมีงานทำอย่างทั่วถึง การว่างงานหรือการไม่มีงานทำจะทำให้ไม่มีรายได้นำไปซื้อสินค้าและบริการมาอุปโภคบริโภค ดังนั้นการไม่มีงานทำจึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้น จุดมุ่งหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจึงต้องมุ่งการมีงานทำภายในประเทศไว้เสมอ ในทางเศรษฐศาสตร์ถือว่าระดับการจ้างแรงงานภายในประเทศจะขึ้นอยู่กับระดับของกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อการผลิตสินค้าและบริการสนองตอบความต้องการภายในประเทศและเพื่อส่งออกไปขายต่างประเทศ นอกจากนี้อัตราการเพิ่มของประชากรที่สูงมากจะเป็นสาเหตุให้มีประชากรในวัยแรงงานเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่สามารถรับเข้าทำงานได้ทั้งหมด ปัญหาการว่างงานก็จะเกิดตามมา

4. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในทางเศรษฐศาสตร์ คำว่า "ทรัพยากรธรรมชาติ" (Natural Resources) หมายถึง ทรัพยากรทุกอย่างที่มีอยู่ในประเทศ ทั้งบนดินและใต้ดิน ได้แก่ พื้นดิน น้ำ แร่ ป่าไม้ น้ำมันดิบ แก๊สธรรมชาติ เป็นต้น ที่ดินหรือทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในระยะแรกของการพัฒนา ประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ก็จะดำเนินการได้ดีและรวดเร็วกว่าประเทศที่มีทรัพยากรน้อย ดังนั้น การสงวนและรักษาทรัพยากรธรรมชาติโดยการใช้อย่างประหยัดให้ได้ประโยชน์สูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องรณรงค์และขอความร่วมมือจากประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

5. การควบคุมการเกิดมลภาวะเป็นพิษ ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง คือ กเกิดมลภาวะเป็นพิษ ได้แก่ มลพิษในอากาศ ในน้ำ และเสียง ทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพอนามัยประชาชนโดยทั่วไป นอกจากนี้มลพิษยังเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำและมลพิษทางเกษตรด้วย ปัจจุบันรัฐบาลได้เห็นถึงความสำคัญ จึงวางแผนนโยบายควบคุมมลพิษอันอาจจะเกิดในรูปแบบต่าง ๆ จากการผลิตและการบริโภคสินค้าและบริการไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

8.2.4 วิวัฒนาการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง บันทึกเจตนาอันแน่วแน่ของรัฐบาลในอันที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือ เป้าหมายที่วางไว้ในระยะเวลาหนึ่ง และนโยบายที่จะบรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ โดยคำนึงถึง หลักการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้รายได้ประชาชาติสูงขึ้น
2. เพื่อให้การมีงานทำอยู่ในระดับสูง
3. เพื่อให้ดุลการชำระเงินสมดุล
4. เพื่อสร้างและรักษาเสถียรภาพในระดับราคาสินค้าทั่วไป
5. เพื่อให้มีการแจกแจงรายได้อย่างเสมอภาคและยุติธรรม
6. เพื่อให้ความเจริญของท้องถิ่นต่าง ๆ ไม่แตกต่างกันมากนัก

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-10 มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 (2504-2509) รวมระยะเวลา 6 ปี การพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 ให้ความสำคัญพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน หรือ โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การสร้างภาคคมนาคม ถนน เขื่อนไฟฟ้า ชลประทาน การประปา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยรวม โดยมุ่งหวังว่าความสามารถในการผลิตทั้งในด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมของภาคเอกชนจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้ารัฐบาลลงทุนด้านพื้นฐานดังกล่าว เป้าหมายคือ อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.3 ต่อปี

เมื่อสิ้นสุดแผนปรากฏว่าเพิ่มขึ้นเกินเป้าหมาย คือ รายได้ประชาชาติ (GNP) เป้าหมาย 5.5% ผลได้จริง 8.1%

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 2

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 (2510-2514) รวมระยะเวลา 5 ปี การพัฒนาในช่วงนี้จะมุ่งเน้นการพัฒนาทางสังคม ไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ คือส่งเสริมและรักษาความเป็นธรรมของสังคม สงเคราะห์ประชาชนที่อยู่ในเขตทุรกันดารและห่างไกลความเจริญไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เน้นการพัฒนาทางด้านเกษตรเป็นหลัก และชักจูงให้ภาคเอกชนลงทุนในด้านอุตสาหกรรมโดยใช้วัตถุดิบและแรงงานในประเทศเป็นส่วนใหญ่ และให้ความสำคัญกับการรักษาความมั่นคงของประเทศ โดยมีโครงการเร่งรัดพัฒนาชนบทในเขตจังหวัดชายแดนทั้งทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป้าหมายของแผนคือให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมสูงถึงร้อยละ 8.5 ต่อปี

เมื่อสิ้นสุดแผนปรากฏว่าต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP) เป้าหมาย 8.5% ผลได้จริง 7.5% ทั้งนี้เนื่องจากราคาสินค้าออกที่สำคัญ คือ ข้าวและยางพารา ราคาลดลงมาก การลงทุนจากต่างประเทศที่เคยเพิ่มขึ้นกลับลดลง นอกจากนี้ในช่วงระยะเวลานี้ ภัยทางทหารของสหรัฐอเมริกา ในประเทศไทยลดลง

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 3

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (2515-2519) รวมระยะเวลา 5 ปี การพัฒนาในแผนนี้จะมุ่งเน้นพัฒนาความเจริญในส่วนภูมิภาค เพื่อลดความแตกต่างของรายได้ประชาชาติในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ให้น้อยลง เพราะเกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้จากโครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการมาแล้ว ดังนั้นวัตถุประสงค์ที่สำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้จึงมุ่งการเพิ่มรายได้ประชาชนในเขตชนบท โดยการพัฒนาการเกษตรแผนใหม่ เช่น การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ การค้นคว้าวิจัยพันธุ์เกษตรกรที่ดี การขยายพันธุ์เกษตรกรที่ให้ผลดี การพัฒนาที่ดินให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาแหล่งน้ำ จัดตั้งโครงการอุตสาหกรรมชนบทที่ใช้ผลผลิตทางการเกษตร (agroindustry) ขึ้นเป็นครั้งแรกเริ่มที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือและส่งเสริมอุตสาหกรรมที่สามารถส่งผลผลิตออกจำหน่ายในตลาดต่างประเทศได้ด้วย เป้าหมายของแผนคือให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมสูงขึ้นร้อยละ 7.0 ต่อปี โดยให้ผลผลิตทางการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 5.1 และผลผลิตด้านอุตสาหกรรมเป็นร้อยละ 8.0 ต่อปี และกำหนดการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในอัตราลดลงเหลือร้อยละ 2.5 ต่อปี โดยดำเนินโครงการคุมกำเนิด

เมื่อสิ้นสุดแผนปรากฏว่าผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP) เป้าหมาย 7.0% ผลได้จริง 6.2% ระบบเศรษฐกิจไทยเปลี่ยนโครงสร้างไปเป็นมีความสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากขึ้น คือ มีสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้าเพิ่มสูงขึ้น คือ สินค้าอุตสาหกรรมเป้าหมาย 8.0% ผลได้จริง 8.6% สูงกว่าเป้าหมายที่วางไว้ แต่รายได้เฉลี่ยต่อหัว (PI) ตั้งเป้าหมายไว้ 4.5% ผลได้จริง 3.3% ต่ำกว่าเป้าหมาย ทั้งนี้เพราะเกิดภาวะฝนทิ้งช่วงใน พ.ศ. 2515 และ พ.ศ. 2519 ซึ่งเป็นปีแรกและปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ นอกจากนี้ยังเกิดภาวะเงินเฟ้อและเศรษฐกิจชะงักงันด้วย

สำหรับเป้าหมายด้านประชากรได้รับผลสำเร็จ คือ อัตราการเพิ่มขึ้นของประชาชนลดลงเหลือตามเป้าหมาย

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 4

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (2520-2524) รวมระยะเวลา 5 ปี การพัฒนาในแผนนี้จะมุ่งเน้นความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ พร้อมทั้งรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ดูแลไม่ให้อัตราการเติบโตของเศรษฐกิจสูงเกินไปจนเกิดภาวะเงินเฟ้อ เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่โดยปรับโครงสร้างการผลิตและการเกษตร เช่น ปลูกพืชหมุนเวียน การปลูกสัตว์ การประมงชายฝั่ง เป็นต้น สนับสนุนการส่งออกสอดคล้องกับเป้าหมายการผลิตและภาวะตลาดโลก

นอกจากนี้ได้วางนโยบายป้องกันและรักษาป่าไม้ ซึ่งเป็นต้นน้ำลำธารให้คงไว้

เป้าหมายกำหนดให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นร้อยละ 7.0 อัตราการขยายตัวของอัตราการเกษตรให้ลดลงเล็กน้อย แต่ขยายภาคอุตสาหกรรมสูงขึ้นมากกว่าเดิม คิดเป็นร้อยละ 9.6 ต่อปี ปรับปรุงการลงทุนในภาคเอกชนเพื่อให้ความมั่นใจกับผู้ลงทุน อัตราการขยายตัวของสินค้าและบริการเพื่อส่งออกเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7.3 ต่อปี อัตราการขยายตัวของสินค้านำเข้าสูงกว่าเดิมคิดเป็นร้อยละ 2.1 ต่อปี จำนวนประชากรให้เพิ่มในอัตราที่ลดลงเหลือร้อยละ 2.1

เมื่อสิ้นสุดแผนปรากฏว่า ผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP) เป้าหมาย 7% ผลได้จริง 7.3% สูงกว่าเป้าหมายแต่ประเทศไทยต้องขาดดุลการค้ากับต่างประเทศถึง 45,300 ล้านบาท เกิดจากการใช้จ่ายเกินทาง ประชาชน การเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมัน และเกิดภาวะเงินเฟ้อในต่างประเทศ การขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมสูงถึงร้อยละ 7.4 ต่อปี แต่การขยายตัวทางภาคเกษตรลดต่ำลงเหลือร้อยละ 3.0 ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมอยู่ในระดับใกล้เคียงกับเป้าหมาย ส่วนใหญ่การพัฒนาจะรวมตัวในภาคกลางโดยเฉพาะกรุงเทพฯ เพราะปัจจัยต่าง ๆ อำนวยความสะดวก จึงเป็นแหล่งเงินทุนและกพัฒนา

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (2525-2529) รวมระยะเวลา 5 ปี ประเทศไทยเริ่มพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ พ.ศ. 2504 จนถึง พ.ศ. 2525 เป้าหมายด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) รายได้เฉลี่ยบุคคลเพิ่มขึ้น จาก 2,200 บาทต่อคน ในปี พ.ศ. 2504 เป็น 17,200 บาทต่อคน ในปี พ.ศ. 2524 มูลค่าส่งออกสินค้า 9,900 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2504 เพิ่มขึ้นเป็น 163,000 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2524 แม้ว่าการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจจะบรรลุผลได้ตามเป้าหมาย แต่ก็เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ การประมง เป็นต้น รวมทั้ง วัฒนธรรม ค่านิยม

สุขภาพจิต และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากนี้ประชาชนในชนบทเกือบไม่ได้รับผลจากการพัฒนาที่ผ่านมา คือ ประชาชนในชนบทอีกเกือบ 10 ล้านคนยังยากจนอยู่เหมือนเดิม และต้องการความช่วยเหลือจากรัฐอีกมาก

ดังนั้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 จึงมุ่งเน้นปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจแทนการมุ่งขยายอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อกระจายความเจริญจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาคมากกว่าเดิม ช่วยผ่อนคลายความยากจนในชนบท และเป็นการแก้ปัญหาการขาดดุลการค้า โดยการประหยัดและลดการใช้พลังงานลง

เป้าหมายของแผนพัฒนามุ่งเน้นการลดอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้เหลือเพียงร้อยละ 6.6 ต่อปี การผลิตภาคเกษตรเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 4.5 ต่อปี การผลิตด้านอุตสาหกรรมให้เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.6 ต่อปี มูลค่าสินค้าส่งออกเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 22.3 ต่อปี มูลค่าสินค้านำเข้าเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 18.1 ต่อปี อัตราเพิ่มของประชากรเหลือร้อยละ 1.5

ความสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 คือ การแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของประเทศ โดยประกาศพื้นที่เป้าหมายเพื่อพัฒนาทั้งสิ้น 216 อำเภอ 30 กิ่งอำเภอ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ เป็นพื้นที่เป้าหมายดังกล่าว

เมื่อสิ้นสุดแผนปรากฏว่า ผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP) เป้าหมาย 6.6% ผลได้จริง 4.4% อัตราความเจริญทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นต่ำกว่าเป้าหมาย แต่รายได้ส่วนบุคคล (PI/บาท) เพิ่มขึ้นเป็น 21,395 บาท อัตราการเพิ่มขึ้นของภาคเศรษฐกิจหลายด้านต่ำกว่าเป้าหมาย เช่น ผลผลิตทางเกษตร เป้าหมาย 4.5% ผลได้จริง 2.1% การส่งออกสินค้า เป้าหมาย 22.3% ผลได้จริง 8.4% ด้านอุตสาหกรรม เป้าหมาย 7.6% ผลได้จริง 5.1% เนื่องจากรัฐบาลใช้มาตรการรัดเข็มขัดทางเศรษฐกิจ ทั้งด้านนโยบายการเงินและการคลัง เพื่อแก้ไขปัญหาภาวะเงินเฟ้อ และรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยมีการลดค่าเงินบาทถึง 2 ครั้ง ในระยะเวลาไม่ห่างกันมากนัก นอกจากนี้ยังเปลี่ยนแปลงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจากระบบเดิมที่ผูกค่าเงินบาทไว้กับเงินดอลลาร์ มาเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว ทำให้เกิดการคล่องตัวทางการเงินและธุรกิจเพิ่มขึ้น

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 6

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (2530-2534) เป็นแผนพัฒนาฯ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศให้เจริญควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่สะสมมาจากการพัฒนาแผนก่อน ๆ เพื่อยกระดับรายได้ของประชาชน คุณภาพชีวิตและมาตรฐานความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น ดีขึ้น โดยมีเป้าหมายหลักทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาทั้งในด้านทรัพยากรมนุษย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ปรับปรุงระบบการผลิต การตลาด โดยมุ่งกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบท กลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนผู้มีรายได้น้อยทั้งในภูมิภาคและชนบท ปรับปรุงแก้ไข

และเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากร การบริหารงานพัฒนาของภาครัฐ ปรับปรุงโครงสร้างการผลิต บริหารพื้นฐานของประเทศ การกระจายโครงสร้างการผลิตเพื่อลดความเสี่ยง ลดต้นทุนการผลิต ปรับปรุงคุณภาพสินค้าและบริการให้ดีขึ้น

เมื่อสิ้นสุดแผนปรากฏว่า ผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP) เป้าหมาย 5% ปี พ.ศ. 2530 เพิ่มขึ้น 12.7% พ.ศ. 2531 เพิ่มขึ้น 18.8% พ.ศ. 2532 เพิ่มขึ้น 16% การส่งออก เป้าหมาย 10.7% พ.ศ. 2530 เพิ่มขึ้น 28.8% พ.ศ. 2531 เพิ่มขึ้น 34.6% พ.ศ. 2532 เพิ่มขึ้น 28.11% การนำเข้า เป้าหมาย 9.5% พ.ศ. 2530 เพิ่มขึ้น 39.9% พ.ศ. 2531 เพิ่มขึ้น 46.9% พ.ศ. 2532 เพิ่มขึ้น 24.7% จะเห็นว่าในช่วงแรกของการพัฒนาบรรลุผลตามเป้าหมาย ทำให้ผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP) มีอัตราเพิ่มขึ้นสูงกว่าเป้าหมายมาก มูลค่าส่งออกเพิ่มขึ้นแต่ มูลค่าการนำเข้าสูงกว่า จึงทำให้ประเทศไทยมีภาวะการขาดดุลการค้า เนื่องจากการนำเข้าของสินค้าทุนและอุตสาหกรรมมาก ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน

การแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบทตามที่รัฐบาลได้ทุ่มเทและมุ่งหมายพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 โดยใช้งบประมาณไปแล้วกว่า 4,458 ล้านบาท เพื่อดำเนินตามแผนในพื้นที่ 12,561 หมู่บ้าน โดยเน้นแก้ปัญหาด้านการผลิตและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาสุขภาพอนามัยและการบริการขั้นพื้นฐานรวมทั้งการพัฒนาอาชีพให้มีความในฤดูแล้ง

ดังนั้นเมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 เศรษฐกิจไทยจึงมีการขยายตัวในระดับสูงและเปิดกว้างสู่ระบบเศรษฐกิจนานาชาติมากขึ้น ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวในระดับสูง ได้แก่ การขยายตัวของการส่งออก การลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชนรวมทั้งการลงทุนจากต่างประเทศ ทำให้รายได้ของรัฐบาล รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะรายได้จากการท่องเที่ยวของชาวต่างประเทศเป็นรายได้สำคัญของเศรษฐกิจไทย

นอกจากนี้ภาวะเศรษฐกิจโลกยังเอื้ออำนวยต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยคือ ราคาน้ำมันและอัตราดอกเบี้ยลดต่ำลง ช่วยให้การแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดโลกอยู่ในฐานะได้เปรียบ ทำให้การลงทุนและการส่งออกเพิ่มมากขึ้น

เมื่อเศรษฐกิจไทยขยายตัวอย่างมั่นคงและมีเสถียรภาพ ฐานะทางการเงินการคลังของประเทศดีขึ้น ทำให้คนไทยโดยทั่วไปมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม แม้ว่าการพัฒนาจะบรรลุเป้าหมายตามรัฐบาลวางแผนไว้ แต่ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการพัฒนาก็ตามมาซึ่งรอให้รัฐบาลดำเนินการแก้ไข ดังในการวางแผนพัฒนาฯ ในขั้นต่อไปจึงต้องพิจารณาถึงการแก้ปัญหาต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้วย

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 7

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (2535-2539) รวมระยะเวลา 5 ปี เป็นแผนที่ให้ความสำคัญแก่การพัฒนาในทุก ๆ ด้าน คือจะรักษาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ในอัตราที่เหมาะสมและมีเสถียรภาพควบคู่ไปกับการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมสู่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ในขณะที่เดียวกันก็จะมุ่งเน้นการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสามารถที่จะช่วยตัวเองได้มากยิ่งขึ้น และพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้มิให้เสื่อมโทรมลงไป

คาดหมายไว้ว่า ด้วยแนวทางต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ตลอดจนการมีแผนปฏิบัติการที่เหมาะสมจะทำให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ และจะทำให้ประเทศไทยในอีก 5 ปีข้างหน้า เป็นประเทศที่ก้าวออกสู่ระดับนานาชาติมากขึ้น ประชากรส่วนใหญ่จะมีคุณภาพชีวิตและรายได้ที่ดีขึ้น จะมีการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบทมากขึ้น ควบคู่ไปกับการธำรงรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ส่วนในด้านภาระของการพัฒนาประเทศนั้น ภาคเอกชนจะเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น ดังนั้นภาครัฐจึงมีการปรับตัวจากการเป็นผู้กำกับดูแลหรือเป็นผู้ลงมือทำเองมาเป็นผู้ประสานงานการพัฒนากับภาคเอกชนอย่างเหมาะสม

ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 จะต้องมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาในเชิงปริมาณ คุณภาพ และความเป็นธรรมในสังคมควบคู่กันไป เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักไว้ 3 ประการ คือ

1. รักษาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อให้การเจริญเติบโตเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ
2. การกระจายรายได้และกระจายการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบทให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
3. เร่งรัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

เพื่อให้เกิดการพัฒนาในลักษณะที่คุณภาพและยั่งยืนดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จึงจำเป็นที่จะต้องให้นำหนักความสำคัญอย่างเท่าเทียมกันต่อการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์การพัฒนาทั้ง 3 ด้าน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

ตั้งแต่ปี 2504 ที่ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จวบจนปัจจุบันซึ่งอยู่ในช่วงแผนฯ 7 นับเป็นเวลากว่า 3 ทศวรรษ

จากแผนฯ 1-7 ซึ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจให้บรรลุเป้าหมาย ปรากฏว่าในปี 2537 ที่ผ่าน มา ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวประมาณ 60,000 บาทต่อคน และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ขยายตัว ร้อยละ 2 ต่อปี นับว่าประเทศไทยประสบผลสำเร็จด้านพัฒนาเศรษฐกิจพอสมควร

อย่างไรก็ตาม จากการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญทำให้เกิดปัญหาอื่นตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านการกระจายรายได้ ปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือปัญหาทางด้าน จริยธรรม

จากการวิเคราะห์ถึงผลสำเร็จและปัญหาจากแผนฯ 1-7 เพื่อใช้เป็นแนวคิดในการวาง กรอบแผนฯ 8 ซึ่งอยู่ในช่วงปี 2540-2544 สภาพพัฒนาฯ ได้ข้อสรุปว่า การพัฒนาประเทศภายใต้กรอบ ของแผน 1-7 ทำให้เกิดช่องว่างการกระจายรายได้สูงมาก คือ ประชากรร้อยละ 20 ที่มีรายได้ดีอยู่แล้ว กลับมีรายได้สูงมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ประชากรร้อยละ 20 ในกลุ่มรายได้ต่ำกลับมีรายได้ ลดลงอย่างต่อเนื่อง

นอกจากปัญหาการกระจายรายได้แล้ว ตลอดสามทศวรรษที่ผ่านมาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ได้ถูกทำลายไปปีละประมาณ 1 ล้านไร่ ซึ่งนับเป็นอัตราการทำลายที่น่าตกใจ

เมื่อการพัฒนาประเทศเน้นด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก จึงทำให้ประชาชนให้ความสำคัญต่อ วัตถุมากขึ้น โครมีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็จะได้รับการยอมรับในสังคม ทำให้ผู้คนมีความเป็นวัตถุนิยม มากขึ้น จึงทำให้เกิดปัญหาทางด้านสังคมมากมาย อาทิ ปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรม เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้พื้นฐานเศรษฐกิจของประเทศไทยคือ กสิกรรม เมื่อมีการเน้นพัฒนาประเทศ สู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม จึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้ามาใช้ในกระบวนการ ผลิต ตัวเลขล่าสุดที่ไทยต้องพึ่งพาเทคโนโลยีต่างประเทศสูงถึง 430,000 ล้านบาท ผลก็คือประเทศ ไทยต้องประสบกับภาวะขาดดุล และเกิดช่องว่างระหว่างการออมและการลงทุน

ด้านงานวิจัย ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศมากด้านหนึ่ง เท่าที่ผ่านมาได้รับ การสนับสนุนน้อยมากเพียงปีละ 5,000 ล้านบาท ในขณะที่มีการตั้งเป้าการลงทุนไว้ถึง 17,500 ล้านบาท

สำหรับด้านการศึกษา จากการวิเคราะห์พบว่า เป็นระบบการศึกษารวมศูนย์ส่วนกลาง เน้นการเรียนในโรงเรียน ทำให้กระบวนการเรียนรู้อ่อนแอ ไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมท้องถิ่น

เพื่อกำจัดข้อด้อยดังกล่าว ในแผนฯ 8 จึงได้เน้นการพัฒนาให้สังคมมีประสิทธิภาพ มีเสรีภาพ มีครอบครัวที่อบอุ่น โดยจะเน้นคนเป็นศูนย์กลาง เป็นจุดหมายหลักของการพัฒนา

การพัฒนาคนเป็นการพัฒนาเพื่อให้คนมีโอกาสในชีวิตมากขึ้น ลงทุนเพื่อสร้างโอกาสให้กับคน และมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเป็นการส่งเสริมสมรรถภาพของมนุษย์

นอกจากนั้นจะเน้นการพัฒนาทรัพยากรให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีโอกาสในการจัดการทรัพยากรของชุมชนเอง

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว แนวคิดความยั่งยืนยาวนานทางนิเวศ 2 ประการ คือ (1) ต้องเสนอความต้องการพื้นฐานของมวลชนผู้ยากไร้ที่ถูกกละเลยมาโดยตลอด (2) ต้องสร้างขีดจำกัดบางอย่าง เพื่อพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ยกเลิกการเปิดป่าเพื่อเศรษฐกิจ เป็นต้น จึงถูกกำหนดขึ้นมาเป็นกรอบในการวางแผนพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแผนฯ 8

สำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมในแผนฯ 8 นั้น มีอยู่ 9 ประการด้วยกันคือ

1. ยุทธศาสตร์ด้านประชากร
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพและทักษะฝีมือแรงงาน
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพอนามัย
4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจิตใจ
5. ยุทธศาสตร์การพัฒนาประชากรกลุ่มเป้าหมายพิเศษ
6. ยุทธศาสตร์การพัฒนาวัฒนธรรม
7. ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบความมั่นคงทางสังคม
8. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของครอบครัวและชุมชน
9. ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการบริหารจัดการและระบบราชการและเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาคนและสังคมก็ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ขึ้นอีก 3 ประการคือ
10. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ
11. ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
12. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเมือง

ตารางที่ 8.2 เป้าหมายหลักด้านเศรษฐกิจในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8

เป้าหมายหลักด้านเศรษฐกิจในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8	
อัตราการขยายตัว	8.0% ต่อปี
อัตราเงินเฟ้อ	4.5% ต่อปี
ขาดดุลการค้า	3.9% ของจีดีพี
ขาดดุลบัญชีเดินสะพัด	3.4% ของจีดีพี
การขยายตัวการส่งออก	16.0% ต่อปี
สัดส่วนการออมครัวเรือน	10.0% ของจีดีพี
สัดส่วนการออมภาครัฐ	15.0% ของจีดีพี
สัดส่วนหนี้ต่างประเทศ/รายได้ส่งออก	10.0% ของรายได้ส่งออก
สัดส่วนงบฯ ลงทุน/งบฯ ประจำ	40:60
เลขหมายโทรศัพท์/ประชาชน 100 คน	18 หมายเลข
ทางด่วนเชื่อมระหว่างเมือง	1,000 กิโลเมตร
กำลังไฟฟ้าสำรอง	25%
ปริมาณรับผู้สินค้าท่าเรือแหลมฉบัง	2.1 ล้านทีอียู

ที่มา: คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545–2549) เป็นแผนที่ได้อัญเชิญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่างๆ

จากการประเมินผลการพัฒนาในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการพัฒนาที่ขาดสมดุล โดยประสบความสำเร็จเฉพาะในเชิงปริมาณแต่ขาดความสมดุลด้านคุณภาพ “จุดอ่อน” ของการพัฒนาที่สำคัญ คือ ระบบบริหารทางเศรษฐกิจ การเมือง และราชการยังเป็นการรวมศูนย์อำนาจและขาดประสิทธิภาพ ระบบกฎหมายล่าสมัย นำไปสู่ปัญหาเรื้อรังของประเทศ คือ การทุจริตประทุพผุติมิชอบเกิดขึ้นทั้งในภาคราชการและในภาคธุรกิจเอกชน ขณะเดียวกันคุณภาพการศึกษาของคนไทยยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ไม่สามารถปรับตัวรู้เท่าทันวิทยาการสมัยใหม่ ทั้งฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยอ่อนแอ ไม่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจยังด้อยประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ความเหลื่อมล้ำของการ

กระจายรายได้ ความยากจน และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงขึ้น ได้สร้างความขัดแย้งในสังคมมากขึ้น นอกจากนี้ความอ่อนแอของสังคมไทยที่ตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยม ได้ก่อให้เกิดปัญหาทางศีลธรรมและปัญหาสังคมมากขึ้นด้วย

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดทุนทางสังคมและทางเศรษฐกิจหลายประการ ซึ่งเป็น “จุดแข็ง” ของประเทศที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา กล่าวคือ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้วางพื้นฐานให้เกิดการปฏิรูปที่สำคัญทั้งทางสังคม การเมือง การบริหารภาครัฐ และการกระจายอำนาจ ขณะที่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและพลังท้องถิ่นชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น สื่อต่างๆ มีเสรีภาพมากขึ้น เอื้อต่อการเติบโตของประชาธิปไตย การป้องกันการทุจริตประพฤติกมิชอบ และการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย ทั้งจุดแข็งของฐานการผลิตการเกษตรที่หลากหลาย มีศักยภาพเป็นแหล่งผลิตอาหารของโลก พร้อมทั้งมีธุรกิจบริการที่มีความเชี่ยวชาญ มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และมีเอกลักษณ์ความเป็นไทยมีวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่น รวมทั้งมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมเป็น ปึกแผ่นและมีสถาบันหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ซึ่งจะช่วยเป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญในการลดความเสี่ยงจากกระแสโลกาภิวัตน์

ขณะเดียวกันกระแสการเปลี่ยนแปลงหลักของโลกเป็นทั้ง “โอกาสและภัยคุกคาม” ต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะระบบเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันมากขึ้น มีการปรับระเบียบเศรษฐกิจใหม่ของโลกที่นำไปสู่กติกาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศใหม่ และแนวโน้มการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคทั้งระดับทวีปและพหุภาคีที่มีอิทธิพลเพิ่มขึ้น รวมทั้งแนวโน้มการพัฒนาสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ที่มีเทคโนโลยีและการใช้ความรู้เป็นฐานการพัฒนา ทำให้ต้องเร่งเตรียมพร้อมทั้งการสร้างระบบ กลไก และพัฒนาคนให้สามารถปรับตัวอย่างรู้เท่าทันได้รวดเร็ว เพื่อคงสถานะการแข่งขันของประเทศและก้าวสู่ระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ได้อย่างเท่าทันโลกได้ต่อไป อย่างไรก็ตามภาวะเศรษฐกิจโลกที่ยังมีความเปราะบางและมีแนวโน้มที่จะชะลอตัวต่อเนื่อง และคาดว่าจะฟื้นตัวได้ช้ากว่าที่ประมาณการไว้เดิม จะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของเศรษฐกิจไทยซึ่งต้องปรับตัวให้ทัน ทั้งการเริ่มปรับฐานเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับฐานรากถึงระดับมหภาค และการปรับนโยบายเศรษฐกิจของประเทศที่เหมาะสม ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ภายใต้สถานการณ์และแนวโน้มในอนาคตที่จะมีผลต่อการพัฒนาประเทศดังกล่าว แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จึงเป็นแผนที่ดำเนินการในช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญที่สุดช่วงหนึ่งของประเทศ ที่จำเป็นต้องเร่งรัดการปฏิรูประบบเศรษฐกิจและสังคมให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในทางปฏิบัติให้มากยิ่งขึ้น และมุ่งฟื้นฟูเศรษฐกิจให้หลุดพ้นจากภาวะวิกฤต พร้อมทั้งวางรากฐานการพัฒนาระบบเศรษฐกิจภายในประเทศให้มีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพ และมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกและสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น ขณะเดียวกันจะต้องให้ความสำคัญลำดับสูงกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างสภาวะผู้นำร่วมกันในทุกๆระดับ ในอันที่จะสร้างพลังร่วมกันให้เกิดค่านิยมใหม่ในสังคม ที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการประเทศใหม่ที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลก

สำหรับปัญหาจากการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-10

- (1) ปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ นั่นคือ คนรวยมีสัดส่วนของความรวยเพิ่มขึ้น ทำให้ปัญหา Income Distribution กลุ่มที่ยากจนที่สุดยังคงเป็นเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้แรงงานและกลุ่มข้าราชการ มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างเมืองกับชนบท
- (2) ปัญหาทางสังคม เป็นลักษณะปัญหาการปรับตัวของสังคมให้เข้ากับเศรษฐกิจปัจจุบันพบว่าคนจะเน้นทางวัตถุ ทำให้เกิดปัญหาสังคมค่อนข้างรุนแรง เช่น ปัญหาอาชญากร ปัญหายาเสพติด และปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม
- (3) ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร เนื่องจากขาดการจัดการทรัพยากรที่ดี
- (4) ปัญหาระบบราชการขาดการประสานงานกัน นั่นคือ ระบบราชการปรับตัวไม่ทันกับเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
- (5) การพัฒนามุ่งเน้นการแสวงหารายได้ที่เป็นตัวเงิน ไม่เน้นถึงการนำเอาทรัพยากรแสิ่งแวดล้อมมาใช้ทำให้เกิดต้นทุนทางสังคม ซึ่งเป็นต้นทุนจากการใช้ทรัพยากรแสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา

8.3 สรุป

ในการศึกษาเรื่องความจำเป็นเชิงโททางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้ทราบถึงความหมายของความจำเป็นเชิงโททางเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถวัดได้จากการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ตามศักยภาพ ซึ่งใช้เครื่องมือศึกษาจากเส้นแสดงความเป็นไปได้ในการผลิต โดยการวัดดังกล่าวกระทำได้จากการวัดการเปลี่ยนแปลงจากมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงจากปีที่ต้องการหาว่าเปลี่ยนแปลงไปจากปีที่ผ่านมาร้อยละเท่าไร นอกจากนี้ยังทำให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างอัตราความจำเป็นเชิงโททางเศรษฐกิจกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยทั่วไปประเทศที่พัฒนาทางเศรษฐกิจย่อมมีความจำเป็นเชิงโททางเศรษฐกิจด้วย แต่ความจำเป็นเชิงโททางเศรษฐกิจไม่จำเป็นต้องก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจด้วย ประเด็นที่ได้เรียนรู้จากบทนี้ คือ ลักษณะของประเทศกำลังพัฒนานั้นศึกษาข้อมูลจากลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะประชากร ลักษณะของวัฒนธรรมและการเมือง ลักษณะทางเทคโนโลยี ลักษณะการลงทุนและการออม

สำหรับจุดมุ่งหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ที่สำคัญมี 5 ข้อ ได้แก่ มาตรฐานการครองชีพที่ดี มีการกระจายรายได้เท่าเทียมกัน มีการจ้างงานเต็มที่ ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการควบคุมการเกิดมลภาวะเป็นพิษ โดยขั้นของการพัฒนาเศรษฐกิจตามทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของ Rostow ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน เรียงตามลำดับของการพัฒนา ซึ่งเริ่มจากขั้นเศรษฐกิจและสังคมแบบดั้งเดิม ขั้นเตรียมการ ขั้นเศรษฐกิจขยายตัว ขั้นเร่งรัดการขยายตัว และขั้นการบริโภคอย่างสมบูรณ์ นั้น หากนำมาเปรียบเทียบกับการพัฒนาของประเทศไทยที่เริ่มจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-10 ตามรายละเอียดในบทที่ 8 ที่ได้เขียนอธิบายไว้แล้ว

8.4 คำถามเพื่อการทบทวน

1. จงอธิบายความหมาย และการวัดอัตราความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจ
2. ทำไมจึงมีการวัดอัตราความจำเป็นเติบโตทางด้านเศรษฐกิจจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง
3. ปัจจุบันประเทศไทยมีการพัฒนาประเทศอยู่ในขั้นใดตามทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของ Rostow จงอธิบาย
4. ความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาเศรษฐกิจมีความแตกต่างกันอย่างไร จงอธิบายมาให้เข้าใจโดยสังเขป
5. ประเทศกัมพูชาเป็นประเทศกำลังพัฒนา เพราะเหตุใด จงอธิบายโดยใช้หลักการของลักษณะประเทศกำลังพัฒนา
6. ทำไมทุกประเทศในโลกนี้จึงต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตนเอง
7. ขอให้นักศึกษาอธิบายถึงปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-9
8. จากการศึกษาเรื่องความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจในบทนี้ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้อะไร และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างไร จงอธิบาย

การค้าระหว่างประเทศ
(International Trade)

9.1 บทนำ

ประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มได้แก่กลุ่มประเทศร่ำรวย และกลุ่มประเทศยากจน โดยที่กลุ่มประเทศที่ยากจนนั้นประชาชนขาดแคลนอาหารสำหรับการบริโภค ขาดแคลนที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรคซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสำหรับความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตที่สำคัญ นอกจากนี้ปัญหาประชาชนภายในประเทศมีโอกาสดำเนินการศึกษาน้อยกว่ากลุ่มประเทศที่ร่ำรวยหรือมีระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง ประเทศทั้งสองกลุ่มอยู่ร่วมกันในโลกนี้ได้โดยมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ คือ การค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศที่สำคัญ

ในบทนี้จะศึกษาถึงความหมายของการค้าระหว่างประเทศ ความแตกต่างระหว่างการค้าระหว่างประเทศและการค้าภายในประเทศ ระบบการเงินระหว่างประเทศ อุปสงค์และอุปทานเงินตราต่างประเทศ ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ นโยบายการค้าระหว่างประเทศและผลของการใช้นโยบาย ซึ่งจะอธิบายถึงเป็นลำดับต่อไป

9.2 ความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศ (International Trade)

การค้าระหว่างประเทศเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศที่ศึกษาถึงต้นเหตุและผลประโยชน์ที่ได้จากการค้าระหว่างประเทศ ในด้านการค้าประเทศต่าง ๆ มีการซื้อขายสินค้าและบริการจากกันและกันและโดยทั่วไปแล้วการค้าระหว่างประเทศเกิดจากการติดต่อและตกลงกันระหว่างพ่อค้าในประเทศหนึ่งกับพ่อค้าในอีกประเทศหนึ่งโดยตรงก็มีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือการหากำไรให้มากที่สุดจากการทำการค้า ในการนี้รัฐบาลของแต่ละประเทศจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายทางด้านการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากการค้าระหว่างประเทศเป็นที่มาของรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศที่สำคัญ

ในเศรษฐกิจของโลกนั้น ปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าไม่มีประเทศใด ๆ ในโลกที่ไม่ติดต่อกับประเทศอื่น ๆ ประเทศซึ่งมีการค้าขายกับประเทศอื่น ๆ เรียกว่าเป็นประเทศซึ่งมีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (Open economy) ส่วนประเทศซึ่งไม่มีการค้ากับประเทศอื่น ๆ เรียกว่า ระบบเศรษฐกิจแบบปิด (Close economy)

ดังนั้นสรุปได้ว่า การค้าระหว่างประเทศหมายถึง การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศและทำให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจดังนี้

1. ทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) คือทำให้เกิดการเลือกผลิตสินค้า เช่น ประเทศไทยผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรกรรม และสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่นผลิตและส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม เป็นต้น

2. ทำให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialized Labor) อันมีผลต่อเนื่องจากการแบ่งงานกันทำ

3. จากการแบ่งงานกันทำและความชำนาญเฉพาะอย่าง ทำให้ระบบเศรษฐกิจมีลักษณะการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพสูง (High Efficiency)

จากผลดีหรือประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศที่ทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำ เป็นผลทำให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตสูง สวัสดิการของคนภายในประเทศ ดีกว่าระบบเศรษฐกิจที่ไม่มีการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากทำให้เกิดการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ เมื่อคนมีงานทำก็ย่อมมีรายได้ทำให้ระบบเศรษฐกิจดีขึ้นตลอดไป

9.3 ความแตกต่างระหว่างการค้าระหว่างประเทศและการค้าภายในประเทศ

1. การใช้เงินตราต่างชนิดกัน

การค้าภายในประเทศ เป็นการซื้อขายสินค้าระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายซึ่งอยู่ในอาณาเขตประเทศเดียวกัน เงินตราที่ใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนจะเป็นเงินตราที่ใช้ภายในประเทศนั้น ๆ เช่น การซื้อขาย สินค้าในประเทศไทย ผู้ซื้อและผู้ขายจะยอมรับเงินบาทเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เป็นต้น แต่สำหรับการค้าระหว่างประเทศนั้นผู้ซื้อและผู้ขายอยู่ในอาณาเขตประเทศที่แตกต่างกัน เมื่อตกลงซื้อขายสินค้าแล้วจะระบุเงินสกุลหลักเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เช่น คนไทยซื้อสินค้าจากสหรัฐอเมริกา และต้องชำระเงินค่าสินค้าเป็นเหรียญสหรัฐซึ่งเป็นเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น

2. ภาวะแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะทางด้านสังคมนั้น ประเทศต่าง ๆ มีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมต่างกันออกไป ภาษาที่ใช้ก็ต่างกัน นอกจากนี้ นโยบายทางเศรษฐกิจการค้าของแต่ละประเทศก็แตกต่างกันอีกด้วย เช่น นโยบายการแลกเปลี่ยนเงินตรา ระหว่างประเทศ นโยบายส่งเสริมการพัฒนาภาคการเกษตร อุตสาหกรรมที่มีผลต่อต้นทุนการผลิตสินค้า ราคาและปริมาณสินค้านำเข้าและส่งออกต่างกัน

3. ภาวะการแข่งขันในตลาดสินค้าและตลาดปัจจัยของผู้ซื้อขายในการค้าระหว่างประเทศแตกต่างจากภาวะการแข่งขันในประเทศ ในการค้าระหว่างประเทศถึงแม้จะมีความไม่แน่นอนต่าง ๆ และความรอบรู้ภาวะตลาดอาจจะน้อยกว่าความรอบรู้ภาวะตลาดภายในประเทศ แต่จำนวนผู้ซื้อผู้ขายก็มากกว่าในตลาดภายในประเทศมาก

9.4 ระบบการเงินระหว่างประเทศ

ระบบการเงินระหว่างประเทศ แบ่งเป็น 2 ระบบใหญ่ ๆ

1. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่

1.1 ระบบมาตรฐานทองคำ

1.2 ระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำ

2. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี

3. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวภายใต้ การแทรกแซง

โดยระบบอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวได้อธิบายรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ (Fixed-exchange Rate System)

ประกอบไปด้วย 2 ระบบย่อย

1.1 ระบบมาตรฐานทองคำ (Gold Standard)

เทียบค่านำหน่วยเงินของประเทศตนเองกับทองคำและอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินสกุลต่างๆ จะสะท้อนถึงค่าทองคำที่อยู่เบื้องหลังเงินสกุลนั้น

กลไกการทำงาน :

- แต่ละประเทศจะต้องเทียบค่าเงินสกุลของตนเองกับทองคำ เมื่อกำหนด แล้วจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ นอกจากจะมีการประกาศลดค่าเงินสกุลของตนเองกับทองคำ

- การเคลื่อนย้ายทองคำระหว่างประเทศต้องเป็นไปอย่างเสรี

1.2 ระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำ (The Gold Exchange Standard)

เป็นระบบที่เกิดขึ้นเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ตามข้อตกลง Bretton Woods System ระบบการเงินนี้ถือเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ โดยประเทศต่างๆ ที่ใช้ระบบนี้ต้องเป็นสมาชิกของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ IMF (International Monetary Fund) บางครั้งเรียกว่า IMF System หรือ Dollar Exchange Standard ประเทศที่อยู่ภายใต้ระบบนี้จะต้องกำหนดค่าเงินตราตนเอง 1 หน่วย เทียบกับทองคำหรือเงินตราสกุลหลักที่จะมาแลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้

2. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี (The Free Float Exchange)

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศภายใต้ระบบนี้ถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ อัตราแลกเปลี่ยนจึงขึ้นลงได้อย่างเสรีอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด

3. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวภายใต้การแทรกแซง (The Managed float exchange rate)

ระบบนี้เป็นการนำระบบการเงินแบบคงที่กับระบบการเงินแบบเสรีมาผนวกเข้าด้วยกัน โดยรัฐบาลเข้ามาแทรกแซงระบบอัตราแลกเปลี่ยน เพื่อมิให้อัตราแลกเปลี่ยนเคลื่อนไหวขึ้นลงมากเกินไป โดยการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ ในการปรับดุลการชำระเงิน ดังนั้น การปรับดุลการชำระเงินของประเทศที่ใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว ภายใต้การแทรกแซงนี้จะต้องใช้ทั้งวิธีการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนที่เปลี่ยนแปลงไปตามอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ รวมทั้งใช้เงินทุนสำรองระหว่างประเทศเพื่อซื้อขายเงินตราต่างประเทศ

สำหรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2527 – 2540 นั้นมีกองทุนรักษา ระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราขึ้นเพื่อป้องกันการเคลื่อนไหวอันผิดปกติของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราใน ท้องตลาด เป็นผู้กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราประจำวัน โดยโยงค่าเงินบาทไว้กับเงินสกุลสำคัญหลาย สกุล (ระบบ “ตระกร้าเงิน”) และในวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ปรับปรุงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว (Managed float) โดย ค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับเงินตราสกุลต่างๆจะถูกกำหนดโดยกลไกตลาดตามอุปสงค์และอุปทานของตลาด เงินตราในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงขึ้นลงได้ตามปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ โดย ธนาคารแห่งประเทศไทยจะเข้าซื้อขายเงินดอลลาร์สหรัฐในตลาดตามความจำเป็นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย นโยบายเศรษฐกิจ

9.5 อุปสงค์และอุปทานเงินตราต่างประเทศ

ในการศึกษาตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศนั้นประกอบไปด้วยอุปสงค์และอุปทานของ เงินตราต่างประเทศซึ่งจะกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนและปริมาณเงินตราต่างประเทศที่เหมาะสม โดยอุปสงค์ และอุปทานของเงินตราต่างประเทศมาจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศดังต่อไปนี้

อุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศ

ความต้องการใช้เงินตราต่างประเทศ เพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- ชำระหนี้ในการซื้อสินค้าจากต่างประเทศ
- นำเงินไปลงทุนในต่างประเทศ
- นำไปชำระหนี้เงินกู้ต่างประเทศ
- นำส่งคืนกำไรประเทศเจ้าของทุน
- ฯลฯ

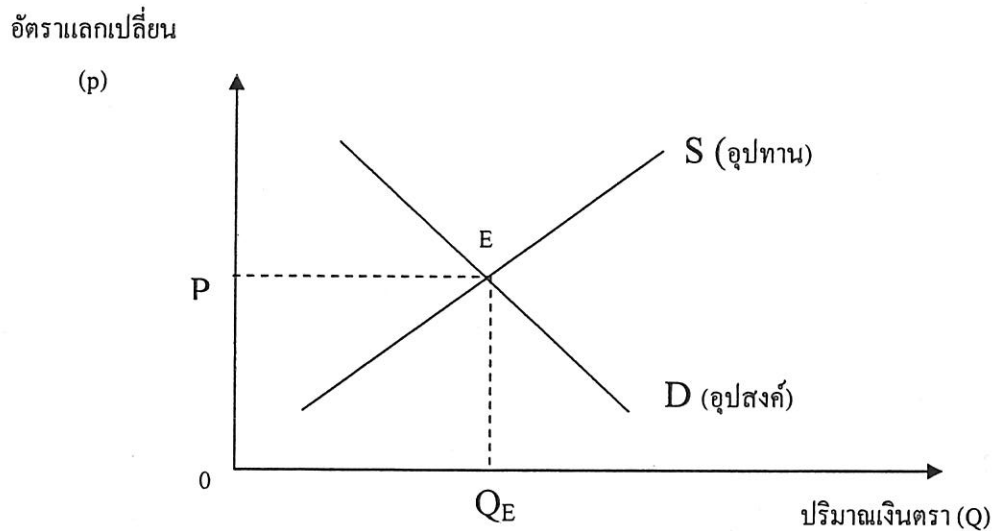
อุปทานเงินตราต่างประเทศ

การได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศจากกิจกรรมดังต่อไปนี้

- ส่งออกสินค้าไปขายต่างประเทศ
- การเคลื่อนย้ายเงินทุนจากต่างประเทศมาลงทุนในประเทศ
- การกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ
- ฯลฯ

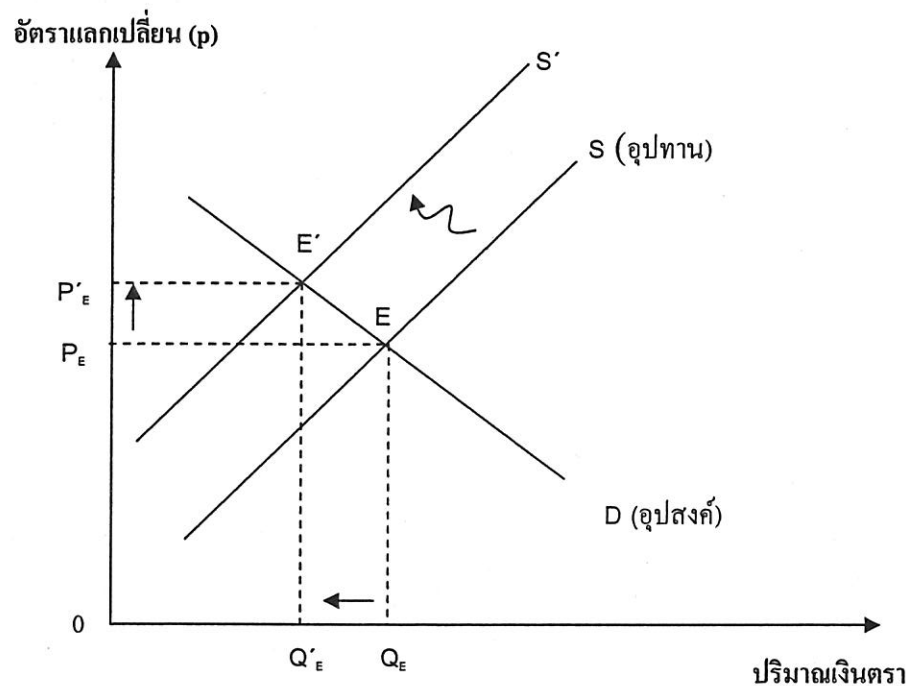
ณรงค์ วัฒนสินทด
85175987

จากอุปสงค์ และอุปทานในตลาดเงินตราต่างประเทศดังกล่าว จะกำหนดอัตราแลกเปลี่ยน
ดุลยภาพและปริมาณเงินตราต่างประเทศที่เหมาะสม ดังรูปภพที่ 9.1

รูปภพที่ 9.1 อุปสงค์ อุปทาน อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ และปริมาณเงินตราต่างประเทศใน
ตลาดเงินตราต่างประเทศ

จากรูปภพที่ 9.1 แสดงถึงอัตราแลกเปลี่ยน และปริมาณเงินตราต่างประเทศ ณ จุดดุลยภาพใน
ตลาดที่ทำให้อุปสงค์ของเงินตราต่างประเทศเท่ากับอุปทานของเงินตราต่างประเทศโดย OP_E เป็นอัตรา
แลกเปลี่ยนดุลยภาพที่เหมาะสมในตลาดเงินตราต่างประเทศเช่นเดียวกัน และถ้าหากระดับของอุปสงค์
และหรืออุปทานเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นหรือลดน้อยลง จะทำให้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดเงินตรา
ต่างประเทศเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่นถ้าประเทศไทยมีมูลค่าหรือปริมาณการส่งออกลดลง ส่งผลให้
ปริมาณเงินตราต่างประเทศที่จะเข้าประเทศลดลงด้วยทำให้อุปทานมีระดับลดลง และถ้าหากประเทศไทย
มีอิทธิพลต่อตลาดเงินตราระหว่างประเทศจะส่งผลให้อัตราแลกเปลี่ยน ขยับสูงขึ้น อัตราแลกเปลี่ยนก็จะ
เพิ่มสูงขึ้น ดังรูปภพที่ 9.2

รูปภาพที่ 9.2 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานลดลงเนื่องจากมีมูลค่าการส่งออกลดลง

จากรูปภาพที่ 9.2 เมื่อมีปริมาณเงินตราต่างประเทศลดน้อยลง เนื่องจาก มูลค่าการส่งออกลดลง อุปทานลดลงจากระดับ S เป็น S' อัตราแลกเปลี่ยนเพิ่มขึ้นจาก OP_E เป็น OP'_E เพราะดุลยภาพเปลี่ยนจาก E เป็น E' นั่นเอง

9.6 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

การศึกษาเรื่องการค้าระหว่างประเทศจำเป็นต้องเข้าใจถึงกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่ทำให้เกิดการการค้าระหว่างประเทศ โดยในที่นี้จะนำมาศึกษาเพียง 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการค้าสมัยคลาสสิก และทฤษฎีการค้าโดยพิจารณาจากค่าเสียโอกาสทางการผลิต มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ชัยวัฒน์ คนจริง, 2535)

9.6.1 ทฤษฎีการค้าสมัยคลาสสิก

ทฤษฎีการค้าของนักเศรษฐศาสตร์สมัยคลาสสิกนั้นได้พัฒนามาจากแนวความคิดสองแนวด้วยกัน คือ การได้เปรียบทางการผลิตโดยสมบูรณ์ (Absolute advantage) ซึ่งเป็นแนวความคิดของอดัม สมิท หลังจากนั้นแนวความคิดเกี่ยวกับการได้เปรียบทางการผลิตโดยเปรียบเทียบหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ประโยชน์เปรียบเทียบทางการผลิต (comparative advantage) จึงได้เกิดขึ้นภายหลังการพิจารณาในแนวความคิดทั้งสองอย่างนี้ได้กระทำกันอย่างแพร่หลาย และยังเป็นประโยชน์แก่การค้าระหว่างประเทศอยู่แม้กระทั่งปัจจุบัน

1. การได้เปรียบทางการผลิตโดยสมบูรณ์ (Absolute Advantage) การได้เปรียบทางการผลิตโดยสมบูรณ์นั้นพิจารณาเฉพาะการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งในประเทศหนึ่งกับที่ผลิตได้ในอีกประเทศหนึ่ง ตัวอย่างของกรณีนี้อาจพิจารณาได้จากอัตราการแลกเปลี่ยนหรือต้นทุนการผลิตระหว่างสินค้าสองชนิด และระหว่างสองประเทศดังต่อไปนี้

ตารางที่ 9.1 การผลิตข้าวกับยางพาราของประเทศไทยและมาเลเซียเทียบต่อคนงานหนึ่งคนต่อสัปดาห์

สินค้า	ปริมาณการผลิตต่อคนงาน 1 คนต่อสัปดาห์	
	ไทย	มาเลเซีย
ข้าว (ถัง)	6	3
ยางพารา (กก.)	3	6

จากตัวอย่างข้างบนนี้จะเห็นว่าชาวนาของไทย 1 คนผลิตข้าวได้มากกว่าชาวนาของมาเลเซีย ขณะเดียวกันคนงานผลิตยางพาราของมาเลเซียกับผลิตยางได้มากกว่าคนงานของไทย ดังนั้น ประเทศไทยจึงได้เปรียบทางการผลิตข้าวโดยสมบูรณ์ แต่เสียเปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตยางพาราเมื่อเทียบกับของมาเลเซีย ในทางตรงกันข้ามมาเลเซียได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตยางแต่เสียเปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตข้าว ดังนั้น ภายใต้แนวความคิดเรื่องนี้อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศก็อาจจะไม่เกิดขึ้นถ้าหากการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ตกอยู่กับประเทศหนึ่งประเทศใดโดยเฉพาะ ความคิดดังกล่าวจึงยังไม่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างๆ

2. การได้เปรียบทางการผลิตโดยเปรียบเทียบ (Comparative advantage) เมื่อพูดถึงการค้าระหว่างประเทศสำหรับสินค้าเกษตร หลักการได้เปรียบทางการผลิตโดยเปรียบเทียบมักจะมีอาการอ้างถึงอยู่เสมอ แม้ว่าในบางครั้งก็ได้มีการใช้อย่างไม่ถูกต้อง แนวทฤษฎีใหม่นี้เป็นความคิดของ เดวิด ริคาโด ซึ่งให้ไว้ในปี ค.ศ. 1817 หลักจากนั้นก็ถูกนำมาพิจารณากลับกรองและแก้ไข โดยนักเศรษฐศาสตร์หลายคน เช่น มิล มาเวลล์ ทอสซิง และคณะ ทฤษฎีนี้เป็นที่รู้จักภายหลังว่าคือหลักการได้เปรียบทางการผลิตโดยเปรียบเทียบนั่นเอง แม้ว่าผู้ให้กำเนิดคือ ริคาโด เองจะไม่ได้ตั้งชื่อนี้ไว้ก็ตาม

ริคาโดได้ให้ตัวอย่างของเรื่องนี้ไว้โดยยกตัวอย่างของความต้องการแรงงานในการผลิตไวน์กับเสื้อผ้าสำหรับประเทศโปรตุเกสและประเทศอังกฤษไว้ดังนี้

ตารางที่ 9.2 จำนวนแรงงาน (ใน 1 ปี) ที่ใช้ในการผลิต

สินค้า	จำนวนแรงงาน (ต่อปี) ที่ต้องการ	
	โปรตุเกส	อังกฤษ
เหล้าไวน์	80	120
เสื้อผ้า	90	100

ในกรณีนี้จำนวนแรงงานที่ต้องการผลิตเหล้าไวน์กับเสื้อผ้าในโปรตุเกสมีน้อยกว่าในประเทศอังกฤษ โปรตุเกสจึงได้เปรียบทางการผลิตโดยสมบูรณ์เหนือประเทศอังกฤษในการผลิตทั้งเหล้าไวน์และเสื้อผ้า แต่ว่าได้เปรียบมากกว่าในการผลิตเหล้าไวน์เมื่อเทียบกับการผลิตเสื้อผ้ากล่าวคืออัตราส่วนของต้นทุนที่เป็นแรงงานของการผลิตเหล้าไวน์ของโปรตุเกสต่อของอังกฤษเท่ากับ $\frac{80}{120} = 0.67$ ซึ่งน้อยกว่าอัตราส่วนของต้นทุนในรูปของแรงงานของการผลิตเสื้อผ้าซึ่งเท่ากับ $\frac{90}{100} = 0.90$ ดังนั้นโปรตุเกสจึงได้เปรียบทางการผลิตโดยเปรียบเทียบในการผลิตเหล้าไวน์เหนือการผลิตเสื้อผ้า ในทางตรงกันข้ามอังกฤษก็เสียเปรียบทางการผลิตโดยเปรียบเทียบน้อยที่สุดในการผลิตเสื้อผ้าเมื่อเทียบกับการผลิตเหล้าไวน์

ย้อนกลับไปสู่กรณีของประเทศไทยและมาเลเซียอีกครั้งหนึ่ง โดยพิจารณาในรูปของการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบนี้กับปัญหาที่ว่าถ้าประเทศไทยได้เปรียบโดยสมบูรณ์เหนือมาเลเซียในการผลิตข้าวและยางพาราแล้ว โอกาสของการแลกเปลี่ยนจะเกิดขึ้นหรือไม่ถ้าเป็นกรณีของหลักของการได้เปรียบโดยสมบูรณ์นั้น การแลกเปลี่ยนดังกล่าวจะเกิดขึ้นไม่ได้ แต่ถ้าพิจารณาตามหลักของการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบแล้ว โอกาสของการแลกเปลี่ยนอาจเกิดขึ้นได้ ยกตัวอย่างดังในกรณีที่ปรากฏในตารางที่ 9.3 ดังนี้

ตารางที่ 9.3 การผลิตของคนงานหนึ่งคนในหนึ่งสัปดาห์

สินค้า	ปริมาณการผลิตต่อแรงงาน 1 คนต่อสัปดาห์	
	ไทย	มาเลเซีย
ข้าว (ถัง)	6	2
ยางพารา (กก.)	10	6

ตามกรณีนี้แม้ว่าประเทศไทยจะได้เปรียบทางการผลิตโดยสมบูรณ์ในข้าวและยางพาราแล้วก็ตาม และโดยเปรียบเทียบแล้วประเทศไทยได้เปรียบมากที่สุดในการผลิตข้าว ($6/2=3$) ในขณะที่การได้เปรียบในการผลิตยางพารามีน้อยกว่า ($10/6=1.66$) ดังนั้นโดยหลักของการได้เปรียบเทียบแล้วประเทศไทยก็จะผลิตและส่งออกข้าว โดยจะสั่งเข้ายางพารา แม้ว่าหลักของการได้เปรียบโดยสมบูรณ์จะบอกว่าประเทศไทยควรผลิตและส่งออกทั้งข้าวและยางพาราไปสู่มาเลเซียก็ตาม

เหตุผลที่อธิบายถึงหลักเกณฑ์อันนี้มีดังนี้

1. ภายในประเทศไทยเองข้าว 6 ถังสามารถแลกยางพาราได้ 10 กิโลกรัม ถ้าหากจะให้แลกยางพาราได้มากกว่านี้โดยการแลกเปลี่ยนกับมาเลเซีย ประเทศไทยก็จะได้ ประโยชน์เพิ่มขึ้น กล่าวคือ ข้าว 6 ถังในมาเลเซียจะมีค่าเท่ากับยางพารา 18 กิโลกรัม ในประเทศไทย ($6/2 = 3, 3 \times 6 = 18$) ดังนั้นการส่งออกข้าวของไทยเพื่อแลกเปลี่ยนกับยางพาราของมาเลเซียจึงให้ประโยชน์แก่ประเทศไทยมากกว่าที่จะลดการผลิตข้าวลงเพื่อเพิ่มการผลิตยางพาราภายในประเทศไทยเอง

2. ในทางตรงกันข้าม ภายในประเทศมาเลเซีย ข้าว 2 ถังสามารถแลกเปลี่ยนกับยางพาราได้ 6 กิโลกรัม ถ้าหากมีโอกาสที่มาเลเซียจะได้ข้าวมากกว่า 2 ถัง โดยการเอายางพาราไปแลกเปลี่ยนมาเลเซียก็ยินดีที่กระทำอย่างนั้น ดังนั้นในกรณีนี้ยางพารา 6 กิโลกรัมในมาเลเซียจะมีค่าเท่ากับข้าว 3.6 ถังในประเทศไทย ($6/10 = 0.6 \times 6 = 3.6$) ดังนั้นการแลกเปลี่ยนสินค้าทั้งสองอย่างระหว่างประเทศมาเลเซียและไทยจึงให้ประโยชน์ที่มากขึ้นแก่ทั้งสองประเทศ

ด้วยเหตุนี้เราจะเห็นได้ว่าการค้าหรือแลกเปลี่ยนสินค้าสองชนิดระหว่างสองประเทศย่อมมีเหตุผลในทางเศรษฐศาสตร์แม้ว่าประเทศหนึ่งประเทศใดจะไม่ได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตสินค้าทั้งสองชนิดก็ตาม แต่ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการค้าขึ้นคือความแตกต่างในอัตราส่วนของต้นทุนการผลิตสินค้าหรือผลิตภาพทางการผลิตโดยเปรียบเทียบภายในแต่ละประเทศนั่นเอง

9.6.2. ทฤษฎีการค้าโดยพิจารณาจากค่าเสียโอกาสทางการผลิต

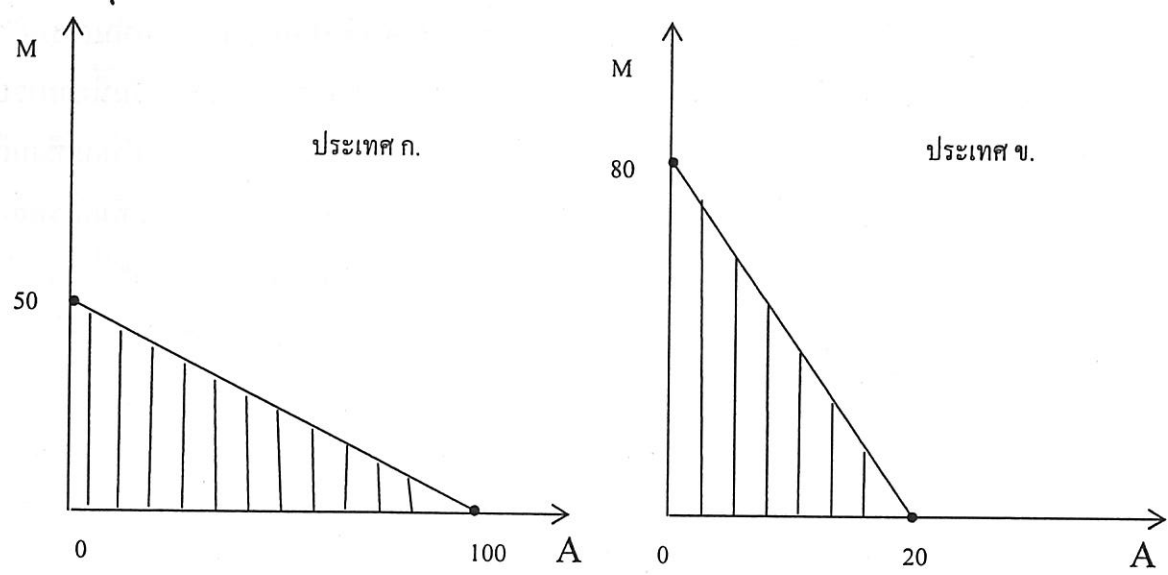
ข้อบกพร่องที่สำคัญของทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศตามหลักการได้เปรียบทางการผลิตโดยเปรียบเทียบของนักเศรษฐศาสตร์สมัยคลาสสิกก็คือว่า ทฤษฎีนี้อาศัยการพิจารณาจากต้นทุนที่เกิดจากแรงงานเท่านั้น ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วอาจจะไม่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง เพราะการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งนั้นมิได้ใช้แรงงานเพียงอย่างเดียวแต่ใช้ปัจจัยอย่างอื่นประกอบ เช่น ที่ดินและทุน เป็นต้น ดังนั้นในแนวคิดใหม่จึงเกิดขึ้นโดยพิจารณาการค้าระหว่างประเทศในรูปของค่าเสียโอกาสของการเพิ่มการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งจากการลดการผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่งในประเทศ ซึ่งถ้าหากค่าเสียโอกาสอันนี้สามารถเป็นตัวแทนของค่าแรงงานตามกรณีที่เราได้กล่าวมาได้ หลักของการได้เปรียบทางการผลิตโดยเปรียบเทียบก็ยังคงใช้ได้อยู่ตามแนวความคิดใหม่นี้ ตามหลักของการค้าโดยพิจารณาค่าเสียโอกาสของการเพิ่มการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งโดยลดการผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่งนั้น เครื่องมือของการวิเคราะห์ก็คือรูปกราฟที่แสดงถึงเส้นความเป็นไปได้ทางการผลิตรวม (production possibility curve หรือ production frontier) ของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยพิจารณาจากปัจจัยการผลิตทั้งหมดที่มีอยู่ภายในประเทศ (factor endowment) ดังนั้นอีกชื่อหนึ่งของทฤษฎีนี้จึงเรียกว่าทฤษฎีการค้าโดยพิจารณาจากปัจจัยพื้นฐานทางการผลิตที่มีอยู่ (factor endowment approach) ทฤษฎีนี้เป็นแนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่สองคน คือ Hechscher และ Olin ในหนังสือบางเล่มจึงเรียกทฤษฎีนี้ว่า ทฤษฎีการค้าของ Hechscher – Olin (Hechscher – Olin Trade Theory)

ตามทฤษฎีนี้ปริมาณปัจจัยพื้นฐานทางการผลิตที่มีอยู่จะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันในการผลิต รวมทั้งการเน้นหนักในสินค้าที่ทำการผลิต ยกตัวอย่าง เช่น ประเทศที่มีแรงงานมากแต่ขาดแคลนเครื่องมือทุนก็จะเน้นหนักการผลิตสินค้าที่ใช้แรงงานมาก ส่วนประเทศที่มีเครื่องมือทุนมากแต่ขาดแคลนเครื่องมือทุนก็จะเน้นหนักการผลิตสินค้าที่ใช้แรงงานมาก ดังนั้น การแลกเปลี่ยนระหว่างการผลิตสินค้าที่ใช้แรงงานมากกับสินค้าที่ใช้แรงงานน้อยหรือใช้เครื่องมือทุนมากสำหรับประเทศใดประเทศหนึ่งจึงแสดงออกได้ในรูปของความสัมพันธ์บนเส้นเป็นไปได้ทางการผลิต (production

possibility curve) ของสินค้าทั้งสองชนิด บนพื้นฐานของแรงงานและทุนที่มีอยู่ รูปแบบของเส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตระหว่างสินค้าทั้งสองสำหรับแต่ละประเทศก็จะแตกต่างกันไปตามสภาพความมากน้อยของปัจจัยการผลิตหรือตามสภาพค่าเสียโอกาส (opportunity cost) ของการผลิตสินค้าแต่ละอย่างซึ่งไม่เท่ากัน ความแตกต่างกันของค่าเสียโอกาสทางการผลิตของสินค้าตามทฤษฎีนี้แสดงออกโดยอัตราแลกเปลี่ยนทางการผลิต (marginal rate of transformation) ของสินค้า ซึ่งการพิจารณาในที่นี้จะจำกัดอยู่เพียงสองกรณีคือ กรณีอัตราการผลิตแลกเปลี่ยน (MRT) คงที่หรือต้นทุน หรือค่าเสียโอกาสคงที่ กับกรณีที่อัตราการผลิตแลกเปลี่ยนเป็นแบบลดน้อยถอยลงหรือมีต้นทุนการผลิต(ค่าเสียโอกาส) ที่เพิ่มขึ้น (Increasing cost) โดยพิจารณาแนวคิดในรายละเอียด 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. กรณีที่อัตราแลกเปลี่ยน (ค่าเสียโอกาส) คงที่

เพื่อความสะดวก ในที่นี้สมมุติให้มีสองประเทศคือ ประเทศ ก และประเทศ ข แต่ละประเทศผลิตสินค้าสองชนิดคือ สินค้า M และสินค้า A ตามทฤษฎีแล้วเส้นแสดงความเป็นไปได้ในการผลิตของสินค้า M และสินค้า A ในกรณีที่อัตราการผลิตแลกเปลี่ยนทางการผลิต (MRT) คงที่นั้นจะปรากฏดังรูปภาพที่ 9.3

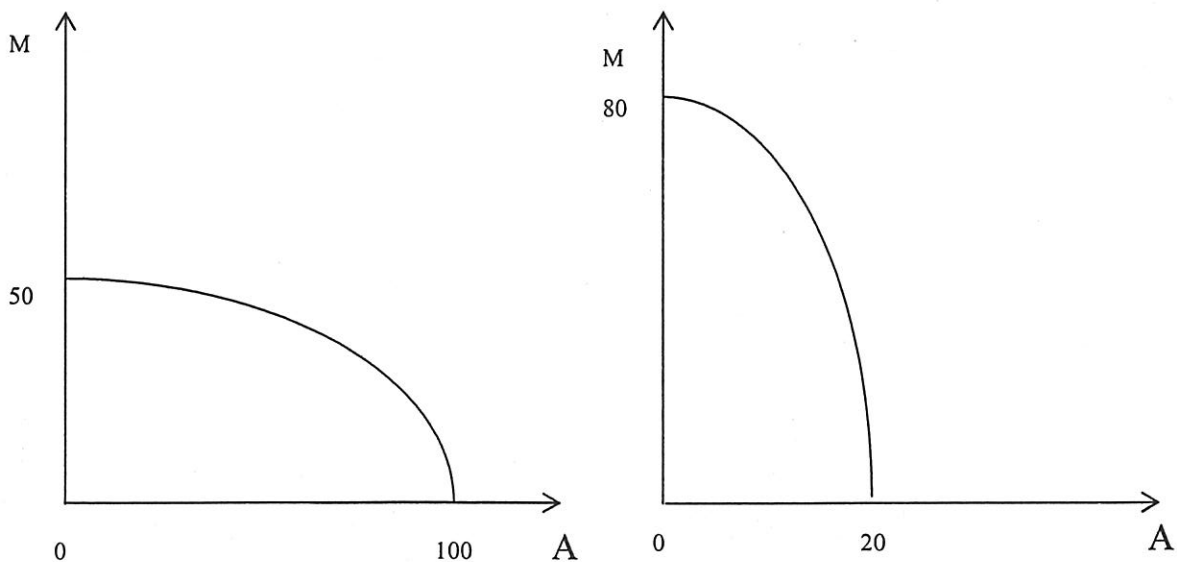
รูปภาพที่ 9.3 เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตของประเทศ ก และประเทศ ข

จากรูปภาพที่ 9.3 เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตของประเทศ ก แสดงให้เห็นว่าทรัพยากรการผลิตในประเทศ ก สามารถเอื้ออำนวยให้ทำการผลิตสินค้า M แต่เพียงอย่างเดียวได้ 50 หน่วยหรืออำนวยให้ผลิตสินค้า A แต่เพียงอย่างเดียวได้ 100 หน่วย ความลาดชัน (slope) ของเส้นดังกล่าวคืออัตราการผลิตแลกเปลี่ยนทางการผลิตของสินค้า M กับสินค้า A โดยที่อัตราการผลิตแลกเปลี่ยนนี้จะบอกให้ทราบถึงค่าเสียโอกาสของการผลิตสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคือถ้าผลิตสินค้า A เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จำเป็นจะต้อง

ลดการผลิตสินค้า M ลงจำนวนหนึ่ง ทำให้ขาดผลประโยชน์ที่จะได้จากการผลิตสินค้า M ไป ภายใต้ภาวะค่าเสียโอกาสที่คงที่นี้ เส้นเป็นไปได้ทางการผลิตจึงเป็นเส้นตรงคือมีอัตราการแลกเปลี่ยน (MRT) คงที่ในทุกๆ ระดับของการผลิตสินค้า A และ M

ทำนองเดียวกันในประเทศ ข เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตของประเทศ ข แสดงให้เห็นว่าทรัพยากรการผลิตเอื้ออำนวยให้ผลิตสินค้า A ได้ 20 หน่วยโดยไม่ผลิตสินค้า M เลย หรือผลิตสินค้า M ได้ 80 หน่วย โดยไม่ต้องผลิตสินค้า A อัตราการแลกเปลี่ยนภายใต้สภาวะค่าเสียโอกาสที่คงที่ที่ทำให้เส้น PPC ของประเทศ ข เป็นเส้นตรงเช่นเดียวกัน พื้นที่ใต้ PPC ในระหว่างแกนทั้งสองของภาพนั้นแสดงให้เห็นถึงความสามารถทางการผลิตที่มากน้อยต่างกัน กล่าวคือถ้าพื้นที่กว้างแสดงว่าประเทศนั้นมีความสามารถในทางการผลิตสูง แต่ถ้าพื้นที่เล็กหรือแคบแสดงว่าประเทศนั้นๆ จะมีความความสามารถทางการผลิตต่ำ จากรูปภาพที่ 9.3 แสดงว่าประเทศ ก มีความสามารถทางการผลิตที่มากกว่าประเทศ ข เพราะประเทศ ก สามารถผลิตทั้งสินค้า M และสินค้า A จากทรัพยากรการผลิตที่มีอยู่ได้มากกว่าประเทศ ข

2. กรณีที่อัตราการแลกเปลี่ยนลดน้อยถอยลง (ค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้น) ในกรณีที่อัตราการแลกเปลี่ยนทางการผลิต MRT ระหว่างสินค้า M และสินค้า A ที่ไม่คงที่คือลดน้อยลงเมื่อมีการผลิตเพิ่มมากขึ้น เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตก็จะมีลักษณะเป็นเส้นโค้ง (ดังรูปภาพที่ 9.4) กล่าวคือเมื่อมีการเพิ่มการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งมากขึ้นในระหว่างสินค้าสองชนิดนี้ ค่าเสียโอกาสของการลดการผลิตของสินค้าชนิดนี้จะมีมากขึ้น ทำให้การเพิ่มการผลิตของสินค้าชนิดหนึ่งต้องเป็นไปแบบลดน้อยถอยลง

รูปภาพที่ 9.4 เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตเมื่อมีค่าเสียโอกาสหรือต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น

เหตุผลที่ทำให้เกิดภาวะเช่นนี้มีดังต่อไปนี้คือ

2.1 ผลตอบแทนต่อหน่วย (return to scale) ของปัจจัยต่าง ๆ แตกต่างกัน กล่าวคือความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการผลิตและผลผลิตเปลี่ยนแปลงไปเมื่อระดับการผลิตเปลี่ยนแปลง ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเพิ่มปัจจัยการผลิตทุกชนิดขึ้นเป็นสองเท่าและสามารถเพิ่มผลผลิตได้เป็นสองเท่า เราเรียกว่าผลตอบแทนคงที่ (constant return to scale) ซึ่งกรณีนี้จะก่อให้เกิดต้นทุนการผลิตแบบคงที่ (constant cost) แต่ถ้าเพิ่มปัจจัยการผลิตทุกชนิดเป็นสองเท่าแล้วผลผลิตได้เพิ่มมากกว่าสองเท่าก็เป็นแบบผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้น (increasing return to scale) หรือมีต้นทุนการผลิตแบบลดลง (decreasing cost) ในทางตรงข้ามถ้าผลผลิตที่ได้เพิ่มขึ้นน้อยกว่าสองเท่าแล้วผลตอบแทนก็เป็นแบบลดลง (decreasing return to scale) หรือมีต้นทุนการผลิตเป็นแบบเพิ่มขึ้น (increasing cost)

2.2 ปัจจัยการผลิตบางชนิดใช้ได้ดีเฉพาะการผลิตสินค้าบางชนิดเท่านั้น เมื่อปัจจัยการผลิตนั้นถูกนำไปผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่ง ประสิทธิภาพหรือผลตอบแทนทางการผลิตย่อมลดน้อยลง ก่อให้เกิดผลตอบแทนแบบลดลง ซึ่งผลก็คือทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตในกรณีที่ต้นทุนการผลิต (ค่าเสียโอกาส) ไม่คงที่เช่นนี้จึงมีลักษณะโค้งออกไปจากจุดกำเนิด (origin) อัตราการแลกเปลี่ยนในการผลิตของสินค้าทั้งสองซึ่งแสดงออกโดยความลาดชัน (slope) ของเส้นสัมผัสเส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตในแต่ละจุดจึงมีค่าแตกต่างกันไป และจะลดลงเรื่อยๆ เมื่อมีการขยายการผลิตสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่งออกไป ในที่นี้อัตราการแลกเปลี่ยน (MRT) ของการผลิตสินค้า M และ A ต่างก็เป็นไปแบบลดน้อยถอยลง ในทั้งประเทศ ก และประเทศ ข นอกจากนั้นแล้วลักษณะของเส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตของประเทศ ก ก็ยังแสดงถึงความสามารถทางการผลิตที่สูงกว่าของประเทศ ข เช่นเดียวกับกรณีที่ได้กล่าวมาแล้ว

9.7 นโยบายการค้าระหว่างประเทศ

1. นโยบายการค้าเสรี (Free-trade Policy)

เป็นนโยบายที่รัฐบาลทุกประเทศจะไม่เข้าไปแทรกแซงทางการค้า โดยปล่อยให้ดำเนินการอย่างเสรี โดยแต่ละประเทศจะเลือกผลิตสินค้าที่ตนเองได้เปรียบ ภาวีสกุลการที่จัดเก็บก็เน้นเป็นที่มาของรายได้มากกว่าการกีดกันทางการค้า เช่น มีการเก็บภาษีการนำเข้าสูง ทำให้ราคานำเข้าสูงขึ้น ภาษีที่จัดเก็บอัตราเดียว ไม่มีการตั้งอัตราที่แตกต่างกันตามความแตกต่างของประเทศผู้นำเข้า

2. นโยบายการค้าคุ้มกัน (Protect-trade Policy)

เป็นนโยบายที่รัฐเข้าแทรกแซงในกระบวนการส่งออกและนำเข้า เพื่อเน้นให้ประเทศตนเองเจริญ ถ้าเป็นเช่นนี้แต่ละประเทศจะไม่ได้รับประโยชน์สูงสุด เช่น ได้มีความร่วมมือกันระหว่างประเทศด้านการเงินและการค้า เพื่อแก้ไขปัญหา 3 ประการ ได้แก่

- ดุลการชำระเงินขาดดุล
- การหดตัวทางเศรษฐกิจในช่วงเกิดสงคราม
- การว่างงาน

ทั้งสามปัญหาดังกล่าว ทำให้มีการร่วมมือกันจัดตั้งองค์กรระหว่างประเทศคือ

(1) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ประเทศที่เป็นสมาชิกต้องนำเงินของประเทศตนเข้าสมทบ IMF เพื่อให้กองทุนให้ความช่วยเหลือด้านปัญหาการขาดดุลการชำระเงินหรืออัตราแลกเปลี่ยน ประเทศไทยให้ความสำคัญต่อกองทุนนี้มาก IMF เป็นองค์กรระหว่างประเทศที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินในระยะสั้น

(2) ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนา (International Bank for Restruction and Development: IBRD) หรือธนาคารโลก (World Bank) ผู้ที่จะเป็นสมาชิกของ IBRD ได้จะต้องเป็นสมาชิกของ IMF ก่อน องค์กรระหว่างประเทศนี้ร่วมแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุลในระยะยาว

9.8 สรุป

การค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นในประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเปิดซึ่งเป็นธุรกิจที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศด้านการส่งออกและการนำเข้าสินค้า ซึ่งเป็นแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินตราต่างประเทศ โดยรัฐบาลของแต่ละประเทศจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายทางการค้าระหว่างประเทศ

การค้าระหว่างประเทศทำให้เกิดการแข่งขันกันทำและทำให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่างจะทำให้ระบบเศรษฐกิจมีการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพสูง โดยการค้าระหว่างประเทศแตกต่างจากการค้าในประเทศไทยในเรื่องของการใช้เงินตราต่างชนิดกัน ภาวะแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน และภาวะการแข่งขันในระดับที่แตกต่างกัน

การค้าระหว่างประเทศจะเกี่ยวข้องกับระบบการเงินระหว่างประเทศในประเด็นอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศทั้งระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี หรือ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวภายใต้การแทรกแซง ที่เชื่อมโยงกับอุปสงค์และอุปทานเงินตราต่างประเทศ นอกจากนี้ต้องมีความเข้าใจถึงความจำเป็นมาของการเกิดการค้าระหว่างประเทศตามทฤษฎีเบื้องต้น ประเด็นที่สำคัญคือประเทศต่างๆ มีนโยบายการค้าระหว่างประเทศทั้งแบบการค้าเสรี และการค้าแบบคุ้มกัน เพื่อผลประโยชน์ของประเทศตนเองในการเปิดการค้าระหว่างประเทศ

9.9 คำถามเพื่อการทบทวน

1. จงอธิบายความหมายของการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนบทบาทและความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศ
2. การค้าระหว่างและการค้าภายในประเทศมีความแตกต่างกันอย่างไร จงอธิบายให้เข้าใจพร้อมยกตัวอย่างในการอธิบายด้วย
3. ระบบการเงินระหว่างประเทศ แบ่งเป็นกี่ระบบ แต่ละระบบแตกต่างกันอย่างไร และปัจจุบันประเทศไทยมีระบบการเงินระหว่างประเทศเป็นระบบใด
4. อุปสงค์และอุปทานเงินตราต่างประเทศมาจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศอะไรบ้าง จงอธิบาย และมีผลต่อการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนอย่างไร
5. ทำไมจึงต้องมีการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ การได้เปรียบโดยสมบูรณ์ และค่าเสียโอกาสทางการผลิต
6. จงอธิบายความแตกต่างระหว่างนโยบายการค้าเสรี และนโยบายการค้าคุ้มกัน
7. ทำไมประเทศต่างๆ จำเป็นต้องใช้นโยบายแบบคุ้มกัน จงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย
8. จากการศึกษาเรื่องการค้าระหว่างประเทศนั้น นักศึกษาได้เรียนรู้อะไรบ้างและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างไร

ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

(Balance of Payment)

10.1 บทนำ

ปัจจุบันประเทศต่างๆ ในโลกนี้เป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิด หมายถึง มีภาคต่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงมีมูลค่าที่เงินตราต่างประเทศที่เกิดจากธุรกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ซึ่งกระทำกันระหว่างผู้ที่อยู่ในประเทศหนึ่งกับผู้ที่อยู่ในต่างประเทศ ณ ช่วงเวลาหนึ่ง โดยธุรกรรมดังกล่าวเกี่ยวกับการส่งออก การนำเข้าการขนส่ง การท่องเที่ยว การประกันภัยระหว่างประเทศ หรือการลงทุนระหว่างประเทศ ทำให้เกิดมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจ ธุรกรรมดังกล่าวแสดงอยู่ในรูปของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ โดยดุลการชำระเงินดังกล่าวสะท้อนถึงเสถียรภาพทางการเงินระหว่างประเทศ ตลอดจนมีผลต่อมูลค่าของเงินในแต่ละประเทศ ดังนั้นในบทนี้จะได้อธิบายถึง ความหมายของดุลการชำระเงินและองค์ประกอบของดุลการชำระเงิน ดุลการชำระเงินในทางเศรษฐศาสตร์และการแก้ปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุล ซึ่งจะได้อธิบายไว้เป็นลำดับต่อไป

10.2 ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

10.2.1 ดุลการชำระเงิน (Balance of Payment : BOP)

หมายถึงบัญชีบันทึกการแลกเปลี่ยนทางการเงินที่เกิดขึ้นระหว่างประชากรในประเทศกับประชากรของต่างประเทศในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยปกติมักจะเป็นระยะเวลา 1 ปี คำว่าประชากรในที่นี้ หมายถึง เอกชนธุรกิจและรัฐบาล รวมทั้งชาวต่างประเทศและบริษัทร้านค้าของชาวต่างประเทศที่เข้ามาประกอบอาชีพหรือดำเนินธุรกิจอยู่ในประเทศนั้น

รายการในดุลการชำระเงิน มีลักษณะเหมือนการลงบัญชีแบบคู่ คือ การลงรายการทางด้านลูกหนี้ (debit) สำหรับสิ่งที่เราจะต้องจ่าย เป็นรายการที่ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่ต่างประเทศมีต่อประเทศเราทำให้เราเป็นลูกหนี้เขา ส่วนการลงรายการเจ้าหนี้ (credit) ถือว่าเป็นรายรับ คือเป็นรายการที่ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องการชำระเงินจากต่างประเทศทำให้เราเป็นเจ้าหนี้เขา ดุลการชำระเงินประกอบด้วยบัญชีย่อยที่สำคัญ 4 บัญชี คือ

1. บัญชีเดินสะพัด (Current account)
2. บัญชีทุน (Capital account)
3. บัญชีการโอนและการบริจาค (Unilateral transfer account)
4. บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ (International reserves)

10.2.2 องค์ประกอบของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

ดุลการชำระเงินประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. บัญชีเดินสะพัด (Current account)

รายการที่สำคัญคือ สินค้าออกและสินค้าเข้า (export and import) ของประเทศซึ่งจัดว่าเป็นรายการที่มองเห็น ส่วนรายการอื่น ๆ ได้แก่การบริการด้านต่าง ๆ เช่น การเดินทางในต่างประเทศ ค่าขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ค่าประกันภัยระหว่างประเทศ ตลอดจนค่าธรรมเนียมของธนาคารในการบริการระหว่างประเทศ

จากรายการใช้ดุลบัญชีเดินสะพัดดังกล่าวพบว่า รายการของการส่งออกและการนำเข้าสินค้าของแต่ละประเทศเรียกว่า ดุลการค้า (Balance of Trade : BOT) ซึ่งหมายถึงบัญชีบันทึกการส่งออกและการนำเข้าสินค้านี้ระหว่างประเทศในระยะเวลาหนึ่ง ส่วนใหญ่จะอยู่ในระยะเวลา 1 ปี

$$\begin{aligned} \text{ดุลการค้า} &= \text{มูลค่าการส่งออก} - \text{มูลค่าของการนำเข้า} \\ \text{Balance of Trade} &= \text{Export} - \text{Import} \\ \text{BOT} &= X - M \end{aligned}$$

ดุลการค้าแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ดุลการค้าเกินดุล (Surplus Balance of Trade) หมายถึงมูลค่าการส่งออกมากกว่ามูลค่าการนำเข้า ($X > M$)
2. ดุลการค้าขาดดุล (Deficit Balance of Trade) หมายถึงมูลค่าการส่งออกน้อยกว่ามูลค่าการนำเข้า ($X < M$)
3. ดุลการสมดุล (Balance of BOT) หมายถึง มูลค่าการส่งออกเท่ากับมูลค่าการนำเข้า ($X = M$)

2. บัญชีทุน (Capital account)

บัญชีทุนเป็นบัญชีที่ลงรายการเคลื่อนย้ายการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งอาจจะมีทั้งระยะสั้นและระยะยาว (short-term and long-term) การลงทุนระหว่างประเทศนี้อาจอยู่ในรูปของการลงทุนทางตรงหรือการลงทุนทางอ้อม (direct and indirect investment) โดยที่การลงทุนทางตรงนั้นเป็นการลงทุนเข้ามาตั้งกิจการและดำเนินงานในต่างประเทศโดยเจ้าของเงินทุนมีส่วนในการควบคุมการดำเนินงานของธุรกิจนั้นด้วย หรือเป็นการลงทุนโดยการถือเอากรรมสิทธิ์ในธุรกิจ (portfolio investment) โดยเจ้าของทุนเพียงให้กู้ แต่เจ้าของทุนนั้นไม่ได้เข้าควบคุมกิจการเองโดยตรง เราเรียกว่าเป็นการลงทุนทางอ้อม (indirect investment) ในการลงรายการในดุลการชำระเงินนั้น ถ้าเป็นการลงทุนออกนอกประเทศ (capital outflow) ก็ถือว่าเป็นรายการทางด้านลูกหนี้ (debit) แต่ถ้าเป็นการรับทุนเข้ามาจากต่างประเทศ (capital inflow) ก็ถือว่าเป็นรายการทางด้านเจ้าหนี้ (credit)

3. บัญชีเงินโอน (Unilateral transfer account)

บัญชีเงินโอนเป็นบัญชีที่ลงรายการโอนเงินระหว่างประเทศ ซึ่งอาจจะเป็นการโอนเงินส่วนตัวของเอกชน (private transfer payment) หรือโอนเงินส่วนของรัฐบาล (official transfer payment) การโอนเงินส่วนตัวของเอกชนเกิดจากการส่งเงินข้ามประเทศให้ญาติพี่น้อง ส่วนการโอนเงินส่วนรัฐบาลคือการให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจนั่นเอง

การโอนเงินเปรียบเสมือนการส่งทุนออกของประเทศเจ้าของทุน จึงนับว่าเป็นรายการทางด้านลูกหนี้ (debit) ในดุลการชำระเงินของประเทศที่โอนเงินออกไป แต่เป็นรายการทางด้านเจ้าหนี้ (credit) ในดุลการชำระเงินของประเทศที่รับโอน ซึ่งเปรียบเสมือนทุนไหลเข้าประเทศต่างแต่ว่าเป็นทุนที่ไม่ต้องชำระคืนเพราะได้รับมาแบบให้เปล่า

4. บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ (International reserves account)

บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศเป็นบัญชีของรัฐบาล หมายถึง การเพิ่มหรือลดลงในเงินตราต่างประเทศ (foreign exchange) และทองคำซึ่งเป็นหลักทรัพย์ที่อยู่ในรูปของเงินตรา (monetary gold) ซึ่งรัฐบาลเก็บไว้ที่ธนาคารกลางของประเทศ การเปลี่ยนแปลงในส่วนของบัญชีสำรองระหว่างประเทศ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อทดแทนการขาดหรือเกินดุลบัญชีในส่วนอื่น ดังนั้นในที่สุดแล้วดุลการชำระเงินจะสมดุลอยู่เสมอ การที่ดุลการชำระเงินขาดดุล (deficit) หรือเกินดุล (surplus) ในบัญชีเดินสะพัดบัญชีทุนและบัญชีเงินโอนนั้น ประเทศต่าง ๆ ใช้ทุนสำรองระหว่างประเทศเป็นตัวปรับให้ดุลการชำระเงินสมดุลอยู่เสมอ เช่น เกิดการขาดดุลในบัญชีเดินสะพัด บัญชีทุนและบัญชีเงินโอน เราจะใช้บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศมาชดเชยส่วนที่ขาดดุล ในทางตรงข้ามถ้าหากบัญชีทั้งสามเกินดุล ก็ทำให้เกิดการเพิ่มในเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ

ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยมีรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศมากกว่ารายจ่ายที่เป็นตราต่างประเทศในบัญชีเงินโอนหรือเงินบริจาคนั้น เพราะเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา จึงได้รับความช่วยเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยเหลือแบบให้เปล่า แต่เมื่อประเทศไทยประกาศตนเองเป็นศูนย์กลางให้ความช่วยเหลือประเทศในแถบอินโดจีนก่อนปีพ.ศ.2540 ทำให้ความช่วยเหลือดังกล่าวลดลงส่งผลให้บัญชีนี้ลดบทบาทความสำคัญลงจึงได้นำรายการดังกล่าวไปไว้รวมในบัญชีเดินสะพัดจนกระทั่งปัจจุบัน

10.3 คุณการชำระเงินในความหมายทางเศรษฐศาสตร์

คุณการชำระเงินในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ผลรวมของคุณบัญชีเดินสะพัดกับคุณบัญชีซึ่งผลรวมของทั้งสองบัญชีดังกล่าวอาจเป็นบวกหรือลบก็ได้ ถ้ายอดรวมเป็นบวก เรียกว่า คุณการชำระเกิดคุณ แต่ถ้ายอดรวมเป็นลบ เรียกว่าคุณการชำระเงินขาดคุณ แต่ถ้ายอดรวมเป็นศูนย์ เรียกว่าคุณการชำระเงินสมดุล คุณการชำระเงินที่ไม่สมดุลทำให้เกิดการเคลื่อนไหวสุทธิของทุนสำรองระหว่างประเทศ (รัตนา สายคณิต, 2545)

คุณการชำระเงินเกินคุณ และคุณการชำระเงินขาดคุณนั้นมีความสำคัญที่จะต้องทำความเข้าใจรายละเอียดว่ามีผลต่อการเคลื่อนไหวสุทธิของทุนสำรองระหว่างประเทศได้อย่างไร ซึ่งอธิบายดังต่อไปนี้

10.3.1 คุณการชำระเงินเกินคุณ หมายถึง มูลค่าสุทธิของเงินตราต่างประเทศที่เกิดจากรุกระหว่างประเทศ ในบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุนเป็นบวก ส่วนที่เกินในทั้งสองบัญชี จะนำไปไว้ในทุนสำรองระหว่างประเทศ เพื่อให้บัญชีทั้งสองสมดุล

10.3.2 คุณการชำระเงินขาดคุณ หมายถึง มูลค่าสุทธิของเงินตราต่างประเทศที่เกิดจากรุกระหว่างประเทศในบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุนเป็นลบ ส่วนที่ขาดจะนำมาจากบัญชีสำรองระหว่างประเทศ เพื่อรักษาให้บัญชีทั้งสองดังกล่าวสมดุล

การที่คุณการชำระเงินขาดคุณจะมีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงิน หรือ ระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศดังที่เคยเกิดขึ้นกับประเทศไทยในช่วงปลายปี พ.ศ. 2539 จนทำให้ประเทศประกาศให้ค่าเงินบาทลอยตัวในวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 สาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งคือ มูลค่าของเงินต่างประเทศในบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศมีน้อยกว่ามูลค่าหนี้ต่างประเทศ จนไม่สามารถนำเงินต่างประเทศไปรักษาความสมดุลในบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุนได้ การแก้ปัญหาดังกล่าวของประเทศไทย คือ กู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary : IMF)

10.4 คุณการชำระเงินของประเทศไทย

เพื่อให้เข้าใจถึงคุณการชำระเงินของประเทศไทยในรายละเอียดมากยิ่งขึ้น จึงได้นำข้อมูลในสถิติตัวเลขคุณการชำระเงินของประเทศไทย จากธนาคารแห่งประเทศไทยมาอธิบายถึงส่วนประกอบสอดคล้องกับองค์ประกอบในหัวข้อ 10.2 ตามตารางที่ 10.1 โดยตารางดังกล่าวได้แสดงให้เห็นส่วนประกอบของคุณการชำระเงินในปี พ.ศ. 2549-2550 และ พ.ศ. 2551 (มกราคม-พฤษภาคม) นั้น ใ้คุณบัญชีเดินสะพัด (คุณการค้า+คุณบริการและคุณบริจาค) และคุณบัญชีทุนหรือเงินทุนเคลื่อนย้ายคู่ โดยมีได้แสดงถึงบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ เนื่องจากเป็นบัญชีที่ปรับให้คุณบัญชีเดินสะพัดกับบัญชีทุน สมดุลอยู่เสมอ

ในปี พ.ศ. 2549 และ 2550 มีดุลบัญชีเดินสะพัดเท่ากับ 79.2 และ 542.8 พันล้านบาท ตามลำดับ ส่วนบัญชีทุนเคลื่อนย้ายสุทธิในปี พ.ศ. 2550 มีค่า -106.1 พันล้านบาท ทั้งๆ ที่ในปี พ.ศ. 2549 มีมูลค่า 218.3 พันล้านบาท อย่างไรก็ตามดุลการชำระเงินทั้ง 2 ปี มีค่าเป็นบวก และเท่ากับ 477.5 และ 586.4 พันล้านบาท ตามลำดับ

สำหรับในช่วงเดือน มกราคม-พฤษภาคม 2551 นั้น มีดุลการค้าติดลบ คือ -59.6 พันล้านบาท ถึงแม้ดุลบริการและบริจาคมีค่าเป็นบวก คือ 106.9 พันล้านบาทก็ตาม จึงส่งผลได้ดุลบัญชีเดินสะพัดมีมูลค่าเพียง 47.3 พันล้านบาท แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ ในช่วง 5 เดือนแรกของปีนี้มีเงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิเท่ากับ 458.8 พันล้านบาท โดยดุลการชำระเงินในช่วงเวลา 5 เดือนดังกล่าวเท่ากับ 636.1 พันล้านบาท ซึ่งมากกว่าช่วง 12 เดือน ในปี พ.ศ. 2549 และ 2550 เพราะเงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิมีค่าสูงนั่นเอง

ตารางที่ 10.1 ดุลการชำระเงินของประเทศไทย

หน่วย : พันล้านบาท

Unit : Billion Baht

	2551 ^P		2550 ^P		2549 ^P		2551 ^P		ยอดสะสมตั้งแต่ ม.ค.-เม.ย. ^P	
	ม.ค.	ก.พ.	ม.ค.	ก.พ.	ม.ค.	ก.พ.	ม.ค.	เม.ย.	พ.ค.	Cumulative from Jan-Apr ^P
	Jan	Feb	Jan	Feb	Jan	Feb	Mar	Apr	May	
ดุลการค้า	34.3	-20.2	5.6	-20.2	10.7	10.7	10.7	-55.8	40.6	-59.6
สินค้าออก (F.O.B.)	4,838.2	419.9	458.8	419.9	460.1	460.1	460.1	430.0	490.3	1,768.8
	(9.8)	(8.1)	(25.5)	(8.1)	(4.3)	(4.3)	(4.3)	(16.6)	(13.2)	(13.1)
สินค้านำเข้า (C.I.F.)	4,803.9	440.1	453.2	440.1	449.4	449.4	449.4	485.7	449.7	1,828.4
	(1.5)	(21.3)	(29.9)	(21.3)	(18.5)	(18.5)	(18.5)	(28.7)	(7.3)	(24.5)
ดุลบริการและบริจาค 2/	44.9	44.7	40.6	44.7	18.2	18.2	18.2	3.4	-20.4	106.9
1. ดุลบัญชีเดินสะพัด	79.2	24.5	46.3	24.5	28.9	28.9	28.9	-52.4	20.2	47.3
2. เงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิ 1/2/	218.3	177.6	21.4	177.6	217.6	217.6	217.6	42.2	36.7	458.8
จำนวนไม่ประจักษ์	180.0	11.9	41.7	11.9	24.0	24.0	24.0	52.4	130.1
ดุลการชำระเงิน	477.5	214.0	109.4	214.0	270.5	270.5	270.5	42.2	-2.5	636.1

หมายเหตุ :

ตัวเลขในวงเล็บคือ อัตราเพิ่มจากระยะเดียวกันปีก่อน (Figures in parentheses represent percentage changes from the same period of the previous year.)

1/ ปรับปรุงรายการเงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิให้ละเอียดขึ้น เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ (Net capital movement have been further detailed as for analytical purposes.)

2/ บท. บันทึก "กำไรที่นำกลับมาลงทุน" เป็นส่วนหนึ่งของการลงทุนโดยตรงในดุลบัญชีและบันทึกจำนวนเดียวกันนี้เป็น contra entry ในรายการผลประโยชน์จากการถือหุ้น

ในดุลบัญชีเดินสะพัด และปรับข้อมูลย้อนหลังถึงปี 2544 (Reinvested earnings' has been recorded as past of FDI in Financial account, and its contra entry recorded as 'income on equity' in current account. The series have been revised back to 2001.)

ที่มา :

ธนาคารแห่งประเทศไทย, ออนไลน์.

10.5 การแก้ปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุล

ดุลการชำระเงินขาดดุลเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่สำคัญ และส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจภายในประเทศ เนื่องจากฐานะของดุลการชำระเงินของประเทศเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศนั้นมีความเจริญเติบโตและมั่นคง ดุลการชำระเงินมีผลกระทบโดยตรงต่อการจ้างงานภายในประเทศ ความเจริญเติบโต ภาวะเงินเฟ้อ ความมั่นคง ตลอดจนภาวะเศรษฐกิจของประเทศ ผลกระทบต่าง ๆ ดังกล่าวมีความสำคัญและมีอิทธิพลมาก แม้กระทั่งในประเทศที่ใหญ่และได้ชื่อว่าเป็นประเทศมหาอำนาจในโลก เช่น สหรัฐอเมริกาก็ประสบปัญหาดุลการชำระเงินเช่นเดียวกัน ดังนั้นการแก้ปัญหาดุลการชำระเงินจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้พยายามป้องกันมิให้เกิด หรือเมื่อเกิดปัญหานี้ขึ้นแล้วก็พยายามหาทางแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุล มีดังต่อไปนี้

1. เพิ่มผลผลิตภายในประเทศและส่งเสริมการส่งออก เพราะดุลการค้ามีส่วนสำคัญในดุลการชำระเงิน โดยมีมาตรการดังนี้

- เพิ่มอุปทานของเงิน
- ลดอัตราภาษีอากร
- ส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ
- จัดหาตลาดต่างประเทศ

2. การลดค่าของเงิน (Devaluation) เป็นนโยบายสำคัญและจะไม่ใช้พร่ำเพรื่อ เช่น จาก 25 บาท ต่อ 1 เหรียญสหรัฐ เป็น 27 บาทต่อ 1 เหรียญสหรัฐ เป็นต้น ซึ่งการลดค่าของเงินบาทตามตัวอย่างนี้มีผลต่อดุลการค้าดังนี้

- **สินค้าส่งออก (Export)** : ราคาส่งออกจะถูกลงในสายตาของชาวต่างประเทศทำให้สามารถส่งออกสินค้าไปขายต่างประเทศได้มากขึ้น
- **สินค้านำเข้า (Import)** : ราคานำเข้าจะแพงขึ้นในสายตาของคนไทย

แต่มาตรการลดค่าของเงินจะใช้โดยโดดเดี่ยวไม่ได้ เพราะเราต้องพึ่งตลาดต่างประเทศโดยเฉพาะสินค้าประเภททุน ซึ่งเราจำเป็นต้องนำเข้ามาเพื่อพัฒนาประเทศและส่งผลให้การส่งออกลดลง เนื่องจากต้นทุนที่นำเข้ามาผลิตเพิ่มสูงขึ้น

3. การเก็บภาษีและการกำหนดโควตา (Taxation and Quota Restriction)

มาตรการทางด้านภาษีนั้นอาศัยการทำงานของกลไกราคา เพื่อให้ราคาของสินค้าเข้าประเทศสูงขึ้น ผู้บริโภคจะได้ลดอุปสงค์ของสินค้าเข้าเหล่านั้น ทำให้ปริมาณการตั้งเข้าลดลง วิธีนี้สามารถประกาศออกใช้ได้รวดเร็วและไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการบริหาร นอกจากนี้รัฐบาลยังมีรายได้จากการเก็บภาษีอากรเพิ่มขึ้นอีกด้วย

สำหรับการกำหนดโควต้าโดยตรงนั้น หมายถึง การกำหนดไปให้แน่นอนว่าจะให้สินค้าแต่ละชนิดเข้าประเทศเป็นปริมาณเท่าใด เป็นการควบคุมโดยตรงไม่ต้องอาศัยการทำงานของกลไกตลาดและราคาและการควบคุมปริมาณนี้อาจใช้กับทุกประเทศทั่วไปโดยมิได้ระบุประเทศผู้ส่งออกหรืออาจใช้เฉพาะกับบางประเทศ วิธีนี้จะได้ผลแน่นอนตามเป้าหมายมากกว่านโยบายภาษี เพราะนโยบายภาษีจะไม่ได้ผลหากผู้นำเข้าได้รับผลประโยชน์มากกว่าอัตราภาษีที่เสียไปทำให้ปริมาณการนำเข้ายังคงเพิ่มขึ้น ผลต่อดุลการค้าและ ดุลการชำระเงินที่ยังคงต้องขาดดุล

10.6 สรุป

ดุลการชำระเงินเป็นบัญชีบันทึกการแลกเปลี่ยนทางการเงินที่เกิดขึ้นระหว่างประชากรในประเทศกับประชากรของต่างประเทศในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยปกติมักจะเป็นระยะเวลา 1 ปี ประกอบด้วยบัญชีเดินสะพัด บัญชีทุน บัญชีการโอนและการบริจาค และบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ แต่ในปัจจุบันบัญชีการโอนและการบริจาคได้ลดบทบาทความสำคัญลง จึงนำไปรวมไว้กับบัญชีเดินสะพัด

ในบัญชีเดินสะพัด ประกอบด้วยดุลการค้า กับดุลบริการ เป็นสำคัญ ส่วนบัญชีทุนประกอบด้วย การเคลื่อนย้ายการลงทุนระหว่างประเทศและเพิ่มบทบาทความสำคัญมากยิ่งขึ้น โดยบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศจะช่วยรักษาบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุนให้สมดุลอยู่เสมอ

ดุลการชำระเงินเกินดุล หรือขาดดุลจะมีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงินระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งดุลการชำระเงินขาดดุล ส่งผลต่อค่าของเงินตราของประเทศนั้น และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ดังนั้น ทุกๆ ประเทศได้พยายามแก้ปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุล โดยใช้นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มผลผลิตภายในประเทศเพื่อส่งออก การลดค่าของเงิน ตลอดจนใช้นโยบายการเก็บภาษีและการกำหนดโควต้า เพื่อแก้ปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุลดังกล่าว

10.7 คำถามเพื่อการทบทวน

1. จงอธิบายถึงความหมายและความสำคัญของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ
2. จงอธิบายถึงองค์ประกอบของบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุน
3. บัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุนมีความสัมพันธ์กับบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศอย่างไร จงอธิบาย
4. ทำไมประเทศต่างในโลกนี้จึงไม่ต้องให้ประเทศของตนมีดุลการชำระเงินขาดดุล
5. ดุลการชำระเงินของประเทศไทยเกี่ยวข้องกับข้ออย่างไรกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 จงประเทศไทยต้องกู้เงินตราต่างประเทศจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ
6. หากประเทศต่างๆ เกิดปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุล แนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้มีกี่วิธี และวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวมีการดำเนินการอย่างไร ในการนำไปสู่การปฏิบัติ
7. จากการศึกษาเรื่องดุลการชำระเงินระหว่างประเทศนั้น นักศึกษาได้เรียนรู้อย่างไร และจะนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข. (2539). เศรษฐศาสตร์. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ประเจิด สิ้นทรัพย์. (2524). เศรษฐศาสตร์มหภาค : ทฤษฎีและนโยบาย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รัตนา สายคณิต. (2545). เศรษฐศาสตร์มหภาค. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.

สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด [ออนไลน์]. ได้จาก : www.nesdb.go.th

David R. kamerschen, Richard B. Mckenzie and Clark Nardinelli. (1989). Macroeconomics. New Jersey : Houghton Mifflin Company.

Irvin B. Tucker and Douglas W. Copeland. (2001). Survey to Economics. Ohio : South-Western Brace Jovanovich, Inc.

Ralph T. Byrns and Gerald W. Stone. (1993). Macroeconomics. New York : HarperCollins College Publishers.